

Muht

Sene 4 № 39

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Kânunusani 1932

Müvezzilerden Korse kalıbını isteyiniz.

Nushası 50 Kr.

İktisat ve Tasarruf Şiari

Büyük Millet Meclisi ve İktisat ve
Tasarruf Cemiyeti Reisi

Kâzım Paşa Hazretlerinin Nutkundan

İktisadi Vazifelerimizin En Ehemmiyetlisi Yerli Malı Kullanmaktır.

Yiyecek içecek ihtiyaçlarımızı memleket mâmûlât ve mahsulâtı ile tîmin edemeyeceğimizi kim iddia edebilir?

Her Türk vatandaşı yerli malı kullanmanın hem kendi şahsi hem de milli menfaati icabıdır.

Memleketimizde yerli malı mefhumunu bir milli ahlâk haline sokmak lazımdır.

Yerli malı kullanan bir vatandaş milli ve vatani vazifelerinden en ehemmiyetlisini yaptığını duymalı ve millet tarafından kendisine eyi gözle bakılacağını bilmelidir.

Bütün Türk vatandaşları birbirlerini yerli malı kullanmaya teşvîk ve kontrol etmekle mükelleftirler.

Sulh zamanında, fakat İktisadi harp içindeyiz. Bu yeni İktisadi cihan harbinde Türk milleti yeni bir Dumlupınar zaferi kazanmalıdır, ve behemhal kazanacaktır.

İktisadi vazifelerimizden biri de tasarruf etmektir. Tasarruf edebilmek için çok para kazanmaya lüzum yoktur. Lüzumu olan şey burada da İtiyat ve şuurdur.

Damlaya damlaya göl olur, demiyormuyuz? En mühim mesele damlaları bir araya getirebilmektir.

Beş milyon Türk vatandaşı günde beş kuruş biriktirse senede yirmi milyon lira toplanır.

MUHIT in ilavesi

*Büyük Millet Meclisi ve Milli İktisat ve Tasarruf
Cemiyeti Muhterem Reisi
KÂZIM PAŞA HAZRETLERİ*

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 4

İkinci Kânun, 1932

№ 39

Edebî Musahabe

Bizim Klasiklerimiz?

- 2 -

Garp edebiyatlarıyla temasa geldikten sonra.

AHMET CEVAT

HAYATI muhayyel (veya hakikî) şerait altında terkip eden edebî eserler yaratmak safhası, bizde, Garp medeniyeti ve Garp edebiyatlarıyla temasa geldikten sonra açılmıştır, ve pek feyizli üç devre vucut vermiştir.

Kuvvetli bir romantik ruhun ilhamları altında millî duyguları aevli ve şa'salı bir lisanla yığınlara kadar sirayet ettiren Kemal-Hamit devri; mutedil bir realizm-naturalizm in tésirleri altında, alevsiz şa'sasız fakat itinalı—çok defa tesannu derecesinde itinalı—ve husranlı bir lisan ile mahdud bir zümre için san'at eserleri yaratan Halit Zıya-Cenap devri; muayyen bir *-izm* in inhisarı altında kalmayarak, daha basit ve daha umumî bir lisanla san'at eserleriyle edebiyatımızı zenginleştiren Reşat Nuri-Yakup Kadri (yeni lisan) devri. Bu üç devrin her birinden ikişer siymaya işaret etmekle iktifa ediyorum, fakat bu devirlerin edipleri hakikî birer bürç, birer ülkerdir ki en parlak yıldızları bu işaret ettiğimiz siymalar olmakla beraber yanlarında ve etraflarında daha az - hattâ bâzan onlar kadar-parlakları vardır ve öyle olduğu için tam birer edebî bürç teşkil edebiliyorlar.

Bu üç devrin hangi eserleri klasiktir?

Benim gibi orta tahsilini bir askerî îdadisinde kırk sene evvel yapmış edebiyat aşıkları için, bu üç devrin her birinden klasik namına layık san'at eserleri vardır. Vatan aşkıının ateşli heyecanlarını sinirlerimize geçiren Vatan veya Silistre leri, Akif Beyleri, Rüya ları; şövalöresk bir milliyetçiliğin şehametli heyecanları ile edebî zevkimizi besleyen Cezmileri, Celaledin Harezmsah ları nasıl klasik eserler saymayız ki bunların her sahifesini, hurriyetimiz ve istikbalimiz pahasına okuduk, el yazmalarını ve broşürlerini gizli gizli, elden ele dolaştırdık. Bu eserler bir durgun su müntinliği içinde kokup çürüyen saltanat ın külünü savurmak idealini inkılapçılara telkîn eden Kemalın volkan ruhundan feveran etmiş yıldızlardır. Ben ne zaman bu eserleri açıp bir kaç sahifesini okumaya fırsat bulsam eski heyecanlarımı tazeleyebiliyorum, ve eminim, benim neslimden kalan edebiyat aşıkları da aynı heyecanı duyarlar.

HAMİT o devrin büsbütün müstesna bir siymasıdır; edebî birkaç şahsiyeti kendinde cem eder. O, büyük latin klasik şairi *Sénèque le Tragique* ile yan yana konulabi-

lir. Eserlerindeki heyecanlar yığınlara kadar nüfuz edememişse sebebi, onun, yaşadığı tarihi devrenin şeraitile olan mutabakatsızlıklarıdır. Hamit tarihin bağlarile bağlanmayan bir dehadır. Onda hakim olan vasıflar felsefe itidali ve derinliğidir. O, Türk edebiyat semasının muhteşem bir kameridir, latif bir mehtap içinde ruhlara serenat veya ilahî okur; ruhlar ise o devirde harekete gelmek için Kemal gibi erit'ci bir güneşin kızgın kamçılarile sürülmeğe muhtaçtı. Hamidin eserlerinde ruh ebedî hakikatler sofrasında imiş gibi doya doya mütelezviz olabilir, fakat o mütezelzil saltanat devrinde millî emniyet ve metin kültür zamanlarına mahsus olan felsefe ve şiir açıklığı duyulmamıştı ve duyulamazdı. Ancak yaşanan tarihin şeniyetlerinden heyecanlar toplayabilen yığınlar için Hamidin pek mahdüt bazı kahramanları, mesela Târik ı, anlaşılabilirdi. Halbuki Arslan bey, Akif bey, Cezmi, Celaleddin millî yükselme idealinin güzel, birbirinden güzel mümessilleri olarak bütün bir neslin ruhunda yaşayabilmışlerdir.

ÜÇÜNCÜ Selimlerin, İkinci Mahmutların zamanından evel, Türk azamet ve iktidarı Avrupa'nın buhar sınaati karşısında, yeniçeri kaftan ve kavuğunun sipahi kılıcına geçirilmesinden yapılmış, at meydanına dikilmiş bir korkuluktan ibaret kalmıştı. Tanzimat devrinin sonları, Avrupa sarraflarının önünde müstemlekeliği kabulde muhtar bir tarihî iflas tasfiyesinin yüz kızartacak, şeref ve haysiyet kanını damarlarda kaynatacak siyasî miskinlik hadiselerile geçiyordu. Bu safhada edebiyatımız Kemal-Hamit devrini hazırlayan inkişafı takip etmişti.

93 Rus muharebesi gibi millî bir felaketin iztiraplarını sarmak fırsatından istifade eden Abdülhamidin istipdadı aynı iztirapların yarattığı edebî volkanı söndürmüş, ortalığı zücret karanlığı ve sükûtu kaplamıştı. Yeni siyasî şerait içinde oportünistlerin (başlıca mümessilleri: Ahmet Mitat Efendi) tefrika romanları yığınları oyalarken kaçak mal kabilinded memlekete girebilen Garp harsinin terbiyevi têsirleri altında yetişebilen yeni bir gençliğin bir avuç mümessilleri ikinci edebî inkişaf devrinin eserlerini ince, orijinal bir kuyumculukla işlemeğe başlıyordu.

Bu devrin edebî mahsulleri ister istemez derin bir bedbinlik damgasını taşıyacaktı. Karanlığı emniyet vasatı sayan istipladı şüpheye düşürecek bir alev parlayışı onlarda görülemezdi. Okuyucu yığını ve neşir vasıtaları onlar için pek mahduttu. Ticarî mesleklere hiç bir hazırlıkları ve hayattı resmî mêmurluklardan başka teşebbüs ufukları yoktu. Alelade görüşme ve yaşama bile daimî ve sıkı bir polis nezareti altında idi. Faaliyet sahasının bu darlıkları ve boş zamanların bolluğu içinde müstesna edebî istîdatlar için üsluba itina etmekten büyük san'at zevkı yoktu, ve bu itinaya kendilerini öyle kaptırmışlardı ki adeta sün'i bir lisan ile yazıyorlardı: modern bir Veysi nesri doğmuştu: Serveti-Fünun argosu. Yeni edebiyat ülkerinin kahramanlarına, entriklerine verecek zamanları vardı. Hattâ ihtimal romanlarında yarattıkları şahıslardan başka muhabbetlerini sarf edecek kimseleri yoktu.

Bu çalışma şeraiti ve tarzı içinde, kendi janrlarında, hakîkî san'at eserlerine vucut vermişler, ve bu eserler bin üç yüz yirmi dört (1908) inkılabına kadar, en seçme bir mektep gençliğinin edebî zevkîni yaratmış, ruhunu beslemiştir. Kemal-Hamit devrinin yükselme pervazı bunlarda olamazdı. Son felaketler ve korkunç istipdat millî ruhun kanatlarını kırmıştı; bu mektebin hazin ve sakin bedbinliğinden hâlâ gençliğimiz kurtulmamıştır. Hüseyin Cahidin Hayatı-Muhaeyyel i o tazyik altındaki gençlik ruhundan sızan ilk ümit, azm, teşebbüs ve isyan şaıdır. Aynı gencin cesur kaleminden çıkan «Hayatı-Hakîkiye sahneleri» nde doğmağa başlamış inkılapçı ruhun ilk aleni tenkîtlerini fark etmek mümkündür. Fakat o devrin bütün husran heyecanlarını yaşatan en büyük san'at eserleri Halit Ziyanın romanlarıdır. Bunlar da genç adamın (Mavi ve Siyah), genç kızın (Ferdî ve Şürekâsı), genç kadının (Aşk-ı Memnu) hayatın mâyus ve mağlup çıkmalarının tasvirleri vardır Halit Ziyanın küçük hikâyeleri arasında metin teveklül, kahramanca vazifeserverliği, hattâ neş'eli feragati tasvir eden hakîkî san'at incileri vardır.

LİSAN itibarile bu devre bağlanan büyük bir san'atkârımız da Cenaptır. Peyizajın, çölün, denizin, şehrin istampacısıdır. Onda Abdülhamit istipdadının ne melali ne de aksülame-

Cenap Şahabeddin Bey.

Namık Kemal Bey.

Aptulhak Hâmit Bey.

Halit Ziya Bey.

li görülüyor. San'at için San'at prensipini samimi bir «neme lazım» neş'esile, Cenap kadar tatbik eden başka bir Türk edibi tanımıyorum. Bu çok kültürlü san'atkârın da eserlerinde klasik sayılacak, daima edebî heyecanla okunabilecek sayfeler az değildir.

İki devirden hangisine mensubiyeti tâyin edilemeyen çok kıymetli bir siyma da Sezai bey dir (Bir sergüzeşt).

MEŞRUTİYET ve cumhuriyet inkılapları matbuatın zincirlerini kırdı, sahnenin kapılarını açtı, yığınlarla san'atkârlar arasında yeni siyasi, içtimai ve iktisadi münasebetler têsîs etti. Bunun neticesi olarak Servet-i Fünun edebiyatının sun'î lisanına harp îlan edildi. Tarihimizde, birinci defa, Türk muharrirleri şuurlu olarak 'sade ve zengin bir umumî, millî lisanımızın mevcut olduğuna akıl erdirmiştir; o lisanı mes'ut bir san'at aleti olarak kullanabilmiş gençler yetişiyor ve henüz içinden çıktığımız iki evelki edebiyat safhasının mahsullerinden hiç bir suretle geri kalmayacak hakîki san'at eserleri yetiştiriyorlar. Memleket Hikâyeleri, Çalı Kuşu, Hüküm Gecesi; Ateş ve Güneş, Yaz İhtisasları, Bize göre, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu... bu yeni semanın en parlak yıldızlarıdır. Türkçemizin en nefis güzel sahifeleri bu eserlerdedir. En ziyade yaşamağa namzet görünen eserler de bunlardır. Yalnız, bu yıldızlar arasında muayyen bir bürç teşkil edecek yakınlıklar yok. Bunun için son edebî safhayı, yukarıda yaptığımız gibi, şahıslara ithaf etmek

Reşat Nuri Bey.

Yâkup Kadri Bey.

tamamile doğru değildir. En eyisi, ona «yeni lisan edebiyatı» namını vermelidir.

Bu safhanın yeniliği eserlerinin kıymeti hakkında hüküm vermeğe mani olamaz.

İŞTE edebiyat hayatımızın yetmiş seksen senelik bir icmalinden çıkarken kendimizi hiç de zann olunduğu gibi edebiyatsız, klasiksiz bir millet görmeyoruz. Şüphesiz cihanşümül şöretler kazanmış klasiklerimiz yoktur; içimizden bir Shakespear, bir Molyer, bir Balzak, bir Tolstoy, bir Dostoyefski, bir İbsen, bir Muse, hattâ bir Danunçio, bir Kipling... yetişmiştir. Fakat bunun sebebinin henüz Garp ile olan münasebetlerimizin yeniliğinde, yeni medeniyet hayatındaki gençliğimizde aramalıdır, istîdatsizliğimizde değil.

A. Benettin mülâhazalarını mebdede alarak tetkikimizi yürüttük ve gerek eskilerde gerek yenilerde edebiyat aşıklarının zevk ile okuyabildiği eserlerin, yani klasik eserlerin mevcut olduğuna kanaat getirdik. Beynelmilel şöhreti haiz klasikler bir Ummandır; bizim klasikler, onlara nisbeten, bizim Marmara kadardır. Bunu nekadar küçültürsek küçültelim, sıfıra endiremeyiz; kemiyet sıfır olamaz.

Lisanın tekâmülü edebî klasik terbiyeye yeni ve müşkül bir manzara vermiştir.

İstikbalimizi hazırlayanların en çok düşüneceği meselelerden biri gençliğe verilecek klasik edebî terbiyedir. Bu pek mes'uliyetli mesele şimdiki halde hemen hemen tesadüfün cilvelerine terk olunmuş görünüyor. Başka bir müsahebemizde düşündüklerimizi söylemeğe çalışacağız.

İsmet Paşa Hz. nin Büyük İktisadi Nutku

*İktisadi Hayatımızın Bütün Mes'elelerinden Büyük ve Derin Bir
Salahiyetle Bahs Eden ve Tassaruf Haftası Münasebetiyle
İrad Olunan Bu Nutku Aynen ve İftihar ile
Sahifalarımıza Derc Ediyoruz.*

Milli Paranın istikrarı.— Ecnebi dövizlere güvenenlerin aldığı ders.— Türk parasının kımetini muhafaza için alınan tedbirlerin isabeti.— Türk parasını tasarruf edenleri tebrik.— Milli iktisadi düsturlar: açığı kapamak; ne kadar kazanıyorsak âzami o kadar sarf etmek.— İthalatın tahdidine neden lüzum görüldü.— İstikbali nasıl kurtaracağız.— İhtikâr ve sui-istimal endişelerine karşı.— Tedbirlere taraftar olmayanlar: kaçakçılar; muhtekirler.— Umumun itimadı.— Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyetini takdir ve teşvik.— İktisadi teşkilat yaratmak lüzumu.— İstikbale karşı ümitler.

MİLLİ iktisat ve tasarruf mücadelesinin ikinci senesini bitirdik, şimdi üçüncü senesine başlıyoruz. Nadir teşebbüsler vardır ki haiz oldukları müsbet mahiyeti ve zaman geçtikçe bütün bir milletin alâkasile onun senei-devriyeleri bayram günleri gibi umumî bir meserrete vesile teşkil eder. Bugün onlardan biridir.

HANIMFENDİLER, Beyfendiler: hatırlarsınız, iki sene evvel, 1929 senesinin bu gününde, milli paranın kıymeti üzerinde hasıl olan büyük teşevvüş milletin umumî endişesini ve merakını tahrik etmişti. Milli paranın kıymeti üzerinde alınan tedbir bugün için bir mütearife kabilinden her memleketin kabul ettiği bir usuldür. Fakat, o gün, bilhassa millî paranın kıymetini tutmak için malî tedbirlere çok ehemmiyet veriyorduk. Biz millî paranın kıymetini tutmak için malî tedbilerden ziyade iki mühim âmile istinat ettik. Bunlardan birincisi milletin itimadı, ikincisi iktisadî muvazenedir.

Milletin itimadını ruhî muvazene âmili olarak aldık. İktisadî muvazeneyi memleketin istihsal ve istihlâki noktai nazarından mütalea ettik. Milletin emniyetine istinat eden millî para iki sene zarfında kıymetini muhafaza etti. Ve ehemmiyetini daha çok tebarüz ettirdi. İşte iki sene sonra, bugün, görüyorsunuz ki, devrilmez zannolunan dağlar temeline kadar sarsılmış ve Türk parası sapsağlam Türk vatandaşlarının elinde bulunuyor. (Şiddetti alkışlar.)

TÜRK parasını saklamaktan ise köşede bucakta buldukları ecnebi dövizlerini bankaya yatırmış olanların hepsi çok acı sukutu-hayallere uğradılar. Ümit ediyoruz ki, bu tarzda millî paranın kıymetini takdir et-

memiş olanlar, aldıkları derslerden âti için mütenebbih olmuşlardır. Hulâsa emniyet âmili filen kendisini göstermiştir, kıymetini ispat etmiştir.

Sabit olmuştur ki, bugün bir Türk için en sağlam, hiç sarsılmaz ve asla endişe edilmeyecek olan para, Türk parasıdır. (Şiddetli alkışlar).

Vatandaş Türk parasına olan bu itimadını tecrübeyle müstenit ve millî, vatanî hissiyatının emrettiği vazife olarak muhafaza ediyor. Bu asil ruhî âmili muhafazaya saik olan nokta şudur: Millî parayı tutmak için B. M. Meclisi ve onun hükümetleri her tedbiri almağa azm etmişlerdir. Dahilde ve hariçte bilhassa sabit olmuştur ki, bu azm ve karar millî parayı zuhur edebilecek her ihtimale karşı emin vaziyette bulunduran başlıca âmidir.

HER memleket kendi parasını tutmak için ne derece tedbir alacak, hangi kıymette tutmağa çalışacak? acaba parasını mahsus mu düşürüyor? Muayyen bir noktaya varmak için mi ufak tefek temevvücata müsamaha etmiştir? Bunların hududunu bilmeğe ne imkân vardır ne de buna karışmağa salâhiyetimiz.

Fakat, Türk için muhakkak olan vaziyet kendi parasıdır. Parasının kıymetinde, o kıymeti muhafaza için alacağı tedbirlerin şekil ve cinsinde Türk için tereddüde mahal yoktur.

Türk parası için, bütün vatandaşlar, her şeyi düşürebilirler ve vatandaşların bütün kudretlerini temsil eden Büyük Millet Meclisi, her tedbiri alabilir. Vatandaşın bu hususta kat'î bir karar sahibi olması lâzımdır.

Size ve huzurunuzda bu millete karşı tekrar söylüyorum; Türk parasını muhafaza için alınan tedbirlerin isabeti sabittir. Alınan tedbirler ve kararlar kat'idir.

Bu tedbirler kifayet etmezse behemehal Büyük Millet Meclisinin kararı dahilinde daha isabetli tedbirler alınır. Onun için, Hanımefendiler ve Beyefendiler, iki senelik acı tecrübelerden sonra anlaşıldı ki, *paramız bütün memleket paralarının en sağlamıdır. Ve atı için kıymetinden endişeye asla mahal yoktur.* (Alkışlar).

Tasarruf etmek için Türk parası olarak bir kaç kuruşunu bir tarafa atabilen vatandaşların akıllarını tebrik ederim.

MİLLİ paranın kıymetini muhafaza etmek için bizim esas tuttuğumuz diğer yol, milletin umumî hayatındaki açığı kapamaktır.

Ne kadar kazanıyorsak azamî o kadar sarfetmek... bu düsturdur. Bütün millî hayatta bunu tatbik ettirmek için çalışıyoruz. Bu noktâ nazardan resmî ve hususî birçok tedbirler alınmıştır. Alınan resmî tedbirler umumî hayatın serbestisini müteessir etmeyecek hudut dahilindedir.

Hususî alınan tedbirler ise sureti - umumiyede bilhassa bize bu toplanma vesilesini hazırlayan Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti gibi birçok teşvik ve irşat vasıtaları ile, millete *hepimiz ne kadar kazanıyorsak azamî o kadar sarfetmek lüzumunu telkine çalışmaktadır.*

Geçen senelerde de bu hususta müspet çalışıldı. Fakat, dünya buhranı, fiyatların düşüklüğü ile tezahur eden buhran tabii yollardan milletin istihsal ve istihlak muvazenesini, daha doğru tabirle satış ve alış muvazenesini tutmağa imkân bırakmadı. Onun için nihayet muvazeneyi maddî ve riyazî bir surette têsîs etmek için müdahaleye mecbur olduk.

SON defa ittihaz ettiğimiz tedbirin mahiyetini bu tarzda müşahede etmek lâzımdır. İdhalâtın tahdidî üzerinde aldığımız vaziyete temas edeceğim. Alınabilecek umumî tedbirlerle, teşvik vasıtaları harice sattığımız eşyanın malûm fiyatı kadar mal satın almak neticesini elde edemeyince bu sefer hükûmet kuvvetleriyle idhalât miktarını tahdit ederek muvazneyi riyazî bir surette têsîs etmeğe teşebbüs ettik. Bu hususta en evvel teşebbüs

alanlardan değildir. Bütün memleketter bu endişeler; ızhar ettiler ve peyderpey tedbir almağa başladılar.

Hariçte alınan tedbirlerin beynelmilâl mübadele âleminde, Türkiyenin mevcudiyetini müdafaaya saik olması tabii idi. Onun için bu tedbiri aldık. Bu tedbir, idhalât ve ihracat muvazenesini müdahale ile tanzim etmek tedbiri, iktisadî ve malî hayatımızda aksülameller yapacaktır. İktisadî hayatımızdaki aksülameller, serbestçe ve ucuz fiyatla almak istediğimiz birtakım eşyadan ya mahrum kalacağız, yahut mahdut miktarda alacağız.

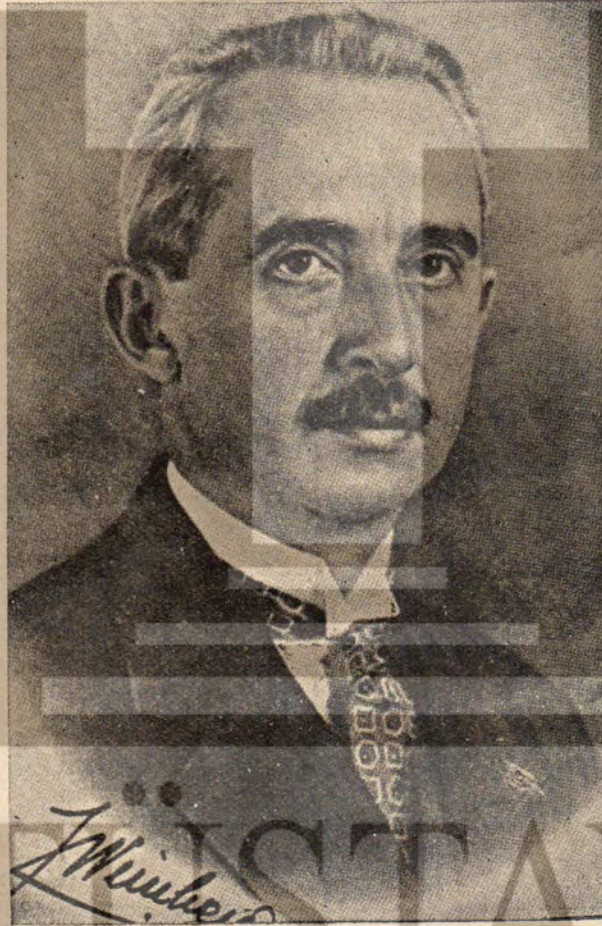
Malî hayatta uğradığımız müşkülât devlet bütçesi ve idarei-hususiye gibi umumî müessesat bütçelerinde *varidatın azalması suretinde tezahur edecektir.* Nitekim tezahür etmektedir.

Alınan tedbirlerin müspet tarafına heyeti-celilenizin nazarı-dikkatini celb ederim. Çok büyük tedbirlerin müşkül safhasına temas etmeden evvel, o tedbirlerle varılması lâzım olan neticeyi vazih, berrak olarak görmek lâzımdır. Bu görülmedikçe, evvelâ müşkülât tarafına baktıkça insanın mukavemeti ve elde edilecek semerelelerin ehemmiyeti azalır.

Memlekete hariçten çok altın getirecek kadar bol bol satabilme imkânı olsaydı, teşvik ile memleketin istihsalâtı ve satışları, ne kadar mal girerse girsin, ona tefevvuk edecek dereceyi bulsaydı, bütün bu tedbirlere lüzum kalmazdı. Nazari olarak, böyle bir akıl vermek

elbette müreccahtır. Çalışmalı, çok kazanmalı, çok satmalı, o kadar çok satmalı ki, memlekete ne kadar mal girerse girsin hepsine bu vasıta ile karşı koymalı. Ne güzel şey amma, dünya üzerinde böyle bir memleket kalmadı. Hiç kimse hesapsız, satabileceğine güvenerek, satın almak mevkiinde değildir. Binaenaleyh böyle bir vaziyet karşısında her şeyden evvel kendi mevcudiyetimizi muhafaza için tedbir almak mecburiyetindedir.

HANİMEFENDİLER, Beyefendiler; bu tedbirlerin müspet taraflarını kemali-dikkatle görmek lâzımdır. Ancak bu tedbirler sayesinde ki, memleketin muvazenesini, iktisadî muvazenesini sunî tedbirle muvakkaten düzelecek bir halden çıkarmak ve bu müda-

İsmet Paşa Hazretleri.

hale ve tahdit devrinde alınacak tedbirlerle daimî uzun vadeli istikbali tarsin edecek neticelere ermek mümkündür.

Maksadımı açık söylemeğe çalışıyorum. *Eğer idhalâtın tahdit olunduğu devirlerde memleketin istihsalini artıracak, hiç olmazsa muhtaç olduğu maddelerden birçoğunun dahilinde tedarikini mümkün kılacak tedbirler alabilirsek*, o zaman ati için memleketin iktisadî hayatını daimî bir muvazeneye bağlamış ve ileride bu tedbirlerden her gün biraz daha kurtulmuş oluruz.

Eğer idhalâtın tahdit olunduğu devirlerde yiyeceklerimizi, bilhassa giyeceklerimizi harice muhtaç olmayacak kadar veya harice ihtiyacımızı azaltacak kadar dahilden tedarik edecek olursak iki üç sene sonra memleketin vaziyeti, iktisadî vaziyeti, dahili inkişafı ve iktisadî muvazenesi, birçok tedbirlere ihtiyaç brakmayacak kuvvet ve resaneti peyda etmiş olacaktır.

Millî Tasarruf Cemiyetinin ve bütün aklı olanların, bütün teşebbüs sahiplerinin bugün vatanda telkin etmeğe çalıştıkları noktai-nazar budur. Hepimiz bileceğiz ki, idhalâtın tahdidi, hükûmetin müdahalesi suretile vücade getirilen muvazene fevkalâde zamanlara mahsus, nihayet muvakkat tedbirlerdir. Bu fevkalade zamanlarda ati için daima istifade edilecek neticeler almak lâzımdır. Bu yolda sarfettiğimiz gayret semere verirse iktisadî muvazenesinin temeli sağlam bir devlet oluruz.

Vatanda istihsale ehemmiyet vereceğiz. Harice mümkün olduğu kadar az para vereceğiz. Bu gibi mülâhaza ve teşviklere, ciddi olarak itimat edilebilirse, o zaman âtide yalnız kendi teşebbüslerimizle kendimizi kurtarabilecek, muhtaç olduğumuz şeylerin dahilinde tedarik olunduğunu görerek iktisadî hayatı muvazeneye raptedeceğiz. Görüyorsunuz ki, arkadaşlar, geçirdiğimiz müşkilat, tedbirini bilmek sayesinde iktiham olunabiliyor.

Alınan tedbirler, yalnız müşkilâta mukabele eden müdafaa tedbirleri değildir. Atiyi müsbet esaslara vardıracak feyizli tedbirlerdir. Bunlardan istifade edebilirsek bir daha böyle tedbirler almak zaruretine maruz kalmıyacağız. Çünkü ihtiyaçlarımızın bir çoğunu kendimiz tedarik edebilecek kadar iktisaden yükselmiş olacağız. Bilhassa heyeti-celilenizin nazarı-dikkatini celbederim. O zaman ithalâtımızın biraz tahdidi ve resmî dairelerin bütçelerindeki müşkilâta karşılayacak tedbirler talî bir dereceye inektir.

Mülâhazatım, millî para, millî iktisat hususunda aldığımız tedbirlerin ve takip ettiğimiz hattı-hareketin umumî hatlarını göstermeğe matuftur.

ITHALÂTIN tahdidi suretile aldığımız tedbir üzerine memleketin her tarafına temas ettiğim vatandaşların ciddi endişelerine şahit oldum. Bu endişe tedbirin feyizli olduğu kanaatle beraber memlekette *ihlikâr* ve *süi-*

istimalata mahal vereceği endişesidir. Her rastgeldiğim arkadaşım, her kes bilâ istisna resmî salâhiyeti olsun olmasın bana bu endişeleri cesaretle ve mübalâğa ile söylediler. Bu endişeler ilk günlerde çoktu. Bugün de azalmış değildir. Fakat, heyeti-celileye şunu arzetmek isterim ki alınan tedbirin isabetinde herkes ittifak ediyor. *Alınan tedbirlerin nasıl süi-istimallere mahal vereceğini herkesin bilmesi süi-istimalcılığı yıldırmak için başlı başına bir kuvvettir.*

Bu umumî endişe şunu gösteriyor ki, süi-istimaller, ihtikârlar, oyuncular ve hilekârlar yetişecek kadar endişe husule gelecek ve buna teşebbüs edenlere karşı tedbir almak için herkeş gördüğünü, aklının erdiğini birbirine söyleyecek; bu cihet o fenalıklara karşı çok şurlu bir istikamettir. Bunun karşısında onlarla mücadele isteyenlerin kuvvetleri pek ehemmiyetsizdir ve çok zayıftır.

BUNUNLA beraber memleket için bu kadar hayati olan ve bu kadar feyizli olan tedbirlerin aleyhtarları da vardır. Bunu da burada bir defa mütalea etmeliyiz. Millî paranın ve memleket iktisadî muvazenesinin kendi menfaati yüzünden taraftarı olmayanların birinci safında kaçakçılar gelir. *Kaçakçılar, millî paranın kuvvetine kastedenlerdir. Malî ve iktisadî muvazeneyi istemeyenlerdir. Kaçakçılar bir defa devlet bütçesini tahrip ederler.* Çünkü devlet hazinesine ait olan bir şey devlet hazinesine girecek para, onların kanuna mügayir hareketleriyle bir daha o hazineye giremez. Bunun têsirini bütün vatan hisseder.

Muhtelif tahminlere göre her sene 20-25 milyon lira her nevi kaçakçılar yüzünden devlet hazinesine girmiyor. Bunun yarısı doğru olsa devlet hazinesine kaçakçılar yüzünden giremeyen 10 milyon lira, girmiş olsa almak mecburiyetinde bulunduğumuz çetin bir tedbire lüzum kalmazdı. Devlet bütçesinde 10 milyonluk bir açığa meydan vermemek için son zamanlarda baş vurduğumuz çareleri, teknil maaş, ücret ve yevmiyelerden yüzde bir kısmını kesmek mecburiyetinde kaldığımızı hatırlarsınız. Görüyorsunuz ki kaçakçılar, devlet hazinesine el uzatmakla namuslu vatandaşların maişetlerine daha evvel el uzatmış oluyorlar. Harice sattığımızla hariçten aldığımız muvazene peyda etsin mülâhazasile birçok tedbirlere tevessül ediyoruz. Birçok mevadın ithaline müdahale ediyoruz. Eğer bu hariçten girecek mallar devletin resmî kanallarından girmeyip te kaçakçılar marifetile diğer bir yerden girecek olursa bütün aldığımız tedbirler boştur. Demek ki kaçakçı, kaçak mal alarak ne kadar kazanıyorsa, ucuz mal veriyor mülâhazasile onun cebine giren ne kadar para varsa hepsi devletin hazinesinden, bütçesinden çalınmış oluyor. Şüphesiz ki kaçakçıların bu fena hareketlerinde kendilerini teşvik eden

(Devamı 72 inci sahifede)

DÜŞÜNCE VE DUYGU ÇİÇEKLERİ

Güzelliğe Dair

EMERSON dan.

İLMİN gayesi, tabiat içinde, insan kudretinin her cihetten büyümesidir, tâ ki elleri yıldızlara irişsin, gözleri yerin içindekileri görsün, kulakları kurdun kuşun dilini, rüzgârın mânasını anlasın; gök ve yerle dostluk bağlasın ve onlarla konuşsun. Fakat bizim ilmi-miz öylemi ya? Şu jeolojiler, kimyalar, heyetler bilgilerimizi artırır görünürler, ancak hakikatte bizi olduğumuz halde bırakıyorlar. İlim zamanımızda nazariyeye kıskançlıkla sarılıyor, aşk ve mâneviyatın ise isminden bile nefret ediyor, ve bu insanlığa yakışmaz halinin, yine kendi cezasını görüyor: mektep çocuğu ilimden yüz çeviriyor, ve, ben hocama benzer bir insan olmak istemem, diyor. Tabiiyat meraklısı bütün otları kurutup kolleksiyonunda saklıyor, fakat neşesini ve tabiatle ruhi alâkasını kayıp etmiştir. Bütün yılanları, kertenkeleleri tutup kavanozlara koyuyor, fakat ilme uğraşması tarzı da onu kolleksiyonluk eşya gibi kurutup bir şişeye koymuştur. Diyolar ki vaktiyle yerli kabilelerden birine mensup bir prens, bir gün ormanda dolaşırken neşelerinden koşup sıçrayan bir sürü geyik görmüş, "Şu otlayan geyikler ne bahtiyar!.." demiş, ve düşünmüş: "Bizim kâhinlerimiz rahat rahat yiyip içiyorlar, niçin bu geyikler gibi gezip eğlenmesinler?"

Kasabaya gelince kabile reisine fikrini açmış. Reis de ona: "Bir hafta için kabilenin reisliğini sana bırakıyorum, hafta nihayetinde ise idam olunacaksın", demiş. Zavallı adam haftayı nasıl geçirdiğini bilmemiş, kederinden bir deri bir kemik kalmış. Müddet bitince reis onu huzuruna çağırarak: "Ne için böyle zaiifladın" diye sormuş. "O da: Her an dehşetle ölümümü düşündüğümden" cevabını vermiş. Reis bunun üzerine ona demiş ki: "Korku içinden çıksın, oğlum; yaşa ve bahtiyar ol, fakat bu dersten de ibret al. Sen yalnız bir hafta ölümün dehşetini düşündüğün için bu hale girdin, ya kâhinler nasıl gülüp eğleninler ki bütün hayatları ölümü düşünerek geçiyor?" İşte bizim de alimlerimiz, doktorlarımız hep cansız, ölü meşguliyetlerinin kurbanı olmakta, tabiatle olan sevgi ve neşe alâkalarını kesmektedirler...

GÜZELLİK zekânın, kâinatı tetkik için, tercih ettiği şekildir. Güzelliğin muhtelif nevi'leri vardır: umumiyetle tabiat güzelliği, insan cemalinin güzelliği, etvar gü-

zelliği, dimağ veya metot güzelliği, mânevi güzellik veya ruh güzelliği.

Eskiler inanyorlardı ki bir ecinni veya ifrit her faniyi, doğar doğmaz, hükmü altına alıyor ve bütün hayatınca ona kılavuzluk ediyor. Bu ecinniler ve ifritler bâzan alev şeklinde görünürmüş, hükümleri altındaki insan eyi ise bu alev baş ucunda olurmuş, fena ise etlerine girip onu yakarmış; insan ölünce de ecinnisi yeni doğan bir çocuğa gidermiş. Eskiler geminin yoluna bakıp kılavuzunu bilebildiklerini iddia ederlerdi. Biz de aynı hadiseyi tasdik ediyoruz, ancak ona başka isimler veririz. İnsanların kîmetini en eyi zamanlarına göre takdir edriz. Ara sıra delilikleri tuttuğunu biliriz, fakat bu halin geçmesini ve ecinnilerinin güzel ve emniyet verici yüzünü göstermesini bekleriz. İnsanlardaki mânevi güzelliği böyle düşünce kuvvetiyle, keşf ederiz.

Güzellik meselesi bizi şeylerin sathından ayrılp derinliklerini tetkik etmeye [sevk] ediyor. Göthe'der ki: "Güzellik tabiatın gizli kanunlarının bir tecellisidir. Bu görünüş vuku' bulmadıkça güzellik ebediyen bizden gizli kalır." Güzeli keşf etmek arzusudur ki insanı san'at eserleri arkasından koşturur. Çok defa sathi ve mânasız bir hevesle, her sene kabile kabile seyyahlar İtalyaya, Yunanistana, Mısıra yollanır. Herkes için güzellik bilgisinde elde ettiği her şey malûmatına ilave olunmuş bir kîmettir, ve güzelliği görebildiği nispette nazarında hayatın kîmeti artar.

Birçok filozofların muvaffakiyetsizliği benim için bir ihtardır, ve bunun têsiriyle güzelliğin târifini yapmaya teşebbüs etmeyeceğim. Ancak onun bâzı hassalarını sayacağım.

BİZ basit olan; luzumsuz kısımları olmayan, tastamam gayesine mutabık gelen; her şeye nispeti olabilen şeye güzel deriz. Güzellik eşyanın en devamlı ve en yüksek hassasıdır. Aşkî kör tasavvur ederiz ve Küpidon'un resmini gözleri bağlı yaparız. Aşk kördür, çünkü neyi sevmemesi lazım geldiğini göremez. Vulkan'ın kötürüm, Küpidon'un kör tasvir edilmesi birinin hep göz, öbürünün hep el ayak olduğunu anlatmak içindir. Hakikî esatirde aşk ölüm bilmez bir çocuktur, güzellik de ona bunu gösterir.

Tabiatte bizi en ziyade büyüleyen şekiller ve renk-

ler daha iyi bir sıhhatin, daha mükemmel bir hal ve hareketin âlâmetidir. Hayvanda, kuşta veya insan çehresinde şekil zarıflığı bir yapılaş (bünye) mükemmelliğine delalet eder: güzellik, hislerimizle münasebete giren her şeyden gelen bir dâvettir. Nebatatta kanundur: aynı has-salar aynı şekillerle beraber bulunur. Bu daha geniş mikyasta tatbik edilen bir kaidedir, nebatta doğrudur, ekmek somununda doğrudur; her şeyde gayesine muvafıklık hassası arttığı nispette güzellik de artar. Yanakların şeftali renginde olması vücudun sıhhatini bildirir; bünye sağlamlığı gözlere revnak ve kuvvet verir. Bir vücudun hareketlerine zarafet veren, iskeletinin tam lazım olduğu gibi mütenasip olmasıdır. Kedi veya geyiğin hareketlerinde zarafet vardır; dans hocası ise yapılaş fena bir adama hoş yürümesini öğretmez. Çiçeğin renkleri köklerinden neşet eder, sadefin parlaklığı hayvanın vucut bulmasıyla başlar. Her güzelliğin temeli uzvi bir teşekküldür. Seyr ettiğimiz her zaruri ve organik (uzvi) harekette bir güzellik buluruz. Atını suya götüren adam, tarlada tohum saçan çiftçi, gemi yapan işçi, örsünde çalışan demirci... görmesini bilen gözlere güzel gelir. Fakat tabii muhit haricinde bu hareketler mânalarını kayıp ederler. Cepheye hareket eden bir taburla bayram günlerinde üniformalarıyla gördüğümüz askerler arasında ne büyük fark var...

GREKLERİN efsanelerinde Venus denizin köpüğünden doğmuş tasavvur edilir. Sert, katı, hududu muayyen şeyler bizde âlâka uyandırmaz; ancak içindeki hayatla akan, hareket eden, daha öteye irişmeye çalışan şeyler âlâkadardır. Bir mâbedin veya sarayın gözlere verdiği memnuniyet taşların kaide ve metot sayesinde aldığı latif veya ulvi ifadeden ileri gelir. Güzellik intikal anında tecelli eder, o anda ki şekil dalgalanıp başka şekillere girmeye hazır sanılır.

Her hangi bir şeklin tenazuru güzel olduğu gibi bu şekil akış ve dalgalanma halinde iken daha mükemmel bir tenazur arz eder. Muvazenenin bozulması göze tenazurun tekrar yerine gelmesini arattırır ve eski muvazeneye dönmek için geçirdiği şekilleri tákib ettirir. Suyun akışında, denizin dalgalanmasında, kuşların uçuşunda, hayvanların yürüyüşünde böyle bir büyü tésiri vardır. Dans da bu nazariyeye muvafıktır... bozulan muvazeneye cismin sert, keskin değil, tedrici, dalgalı hareketlerle dönmesidir. Gusto bahsinde tecrübe sahibi kimseler bana demişlerdir ki modalar tedrici bir kanuna tabidir, yoksa değişmeleri hiç bir zaman keyfi değildir.

Esatire ait diğer bir söz aynı mânayı ifade eder: Güzellik arslan sırtında yolculuk eder.

Güzelliğin hudut çizgisi mükemmel bir iktisadın neticesidir. Arı peteğinde her göz en az balmumu ile ya-

pılır ve en ziyade dayanıklı olur. Kuşun göğüs kemiği en az kuvvetle en çok uçmaya müsait şekilde ve ağırlıktadır. Michel Ange buna "fazlalıkların budanıp atılması" diyor. Tabiatın yapılarında atılacak hiç bir şey bulunmaz. Bizim de san'atimiz tabiatın tasarruf dersi alınmış gibi, daha büyük bir maharetle, her fazla şeyi atar. Mimari de bu sayede sütunlara bir şriyet verir. Belagatte hazf ve icaz denilen san'at kudret sırlarındandır, ve umumiyetle en büyük fikirlerin en basit yolda ifadesi yüksek kültür delili sayılır.

SAN'AT veya tabiat eserlerinde resmin bahtiyar tésirleri o güzelliğin gölgeleridir ki kemalini insanın suretinde bulur. Bütün insanlar o cemale aşıktır. Nerede bulursa neşe ve sevinç yaratır. En yüksek derecesine kadında irişir. Müslümanlar (Allah Havva ya cemalin üçte ikisini vermiştir) derler. Güzel bir kadın filli bir şüirdir, vahşi erkeği ünsileştirir, her nerede bulursa orada sevgi, ümit ve cerbeze husule getirir. Tabiat ister ki kadın erkeği cezbe etsin, ve çok defa o da, yüzünde işvebaz bir tehekküm gülüşüyle, şöyle söylemek ister gibidir: "Evet, ben cezbe etmek isterim, fakat şimdiye kadar gördüğüm erkeklerden daha mükemmel bir enmucini ararım." Onbeşinci asrın Fransız vekayınamelelerinde fazileti ve güzelliği ile şöhrat kazanmış bir Pauline de Viguere vardır, güzelliğinin büyüğü ile hemşehrilerinin kalbini öyle bir ateşe salmıştı ki vatanı olan Tuluz şehrinin ehali hükümetin müdahalesiyle en az haftada iki defa balkona çıkıp halka görünmesini resmi karar altına aldırılmışlardı. İngilterede de güzelliği ile şöhrat bulan Gunning hemşirelerden Elizabet, Dük Hamilton'un karısı olmuştu, arabasının geçeceği yolların üzerindeki kazino ve hanlara halk yığılır, yirmidört saat aynı yerde beklerdi; hattâ Düşes Hamilton saraya gittiği gün zadedân bile onu görebilmek için salonun masa ve iskemlelerinin üstüne çıkardı.

Fakat Argos lu Helen, Tuluz lu Pauline veya Düşes Hamilton'un fevkalade güzelliği ile kendimizi neye avutalım, Acaba hangimiz o sihrin tésirine mağlûp olmamış, güzel gözlere vurulmaksızın, doya doya kim bakabilmiştir? Kadınlar etrafımızda güzel tabiatın unsurlarındandır, onlara meftun olan gençlik, şekillerini ay ve yıldızlarla, ormanlar ve sularla, baharın ve yazın ihtişamıyla karıştırır. Onlar bizim sıkılğanlığımızı bakışları ve sözleri ile teşvik ederler. En ciddi bir talebe üzerinde bile terbiyevi tésirleri müşahade edilebilir. Zihnine incelik ve açıklık verirler... ona kuru ve güç şeylere neşe vermesini öğretirler.

Grekler güzel insanları layemut ilahların gizli bir lutfuna mazhar sayarlardı. Biz de öyle bir kadının gururunu aff ederiz ki güzelliğiyle her nerede bulunsa,

her nereye gitse, duvarlara gölge salsın veya portresini yapacak san'atkarın önünde poz alsın âleme neşe verir. Şunu da söyleyelim ki güzellik, en derin bir iptila telkin eden şey değildir. İfadesiz, mealsiz güzellik yorar.

Biz, çirkin de olsa, kendisinde büyük faziletler ışılayan çehreleri severiz. En biçimsiz kimsede askerlik, hatiplik, san'at veya icat kudreti bulunsun en sevilmeyecek zahiri kusurları bile sevilir ve ona karşı hürmet ve hayranlığımız en yüksek dereceye varır. Dünyanın en büyük hatibi vucutça mânasız, sıksa bir adamdı, fakat hep dimagdı; De Bouillon hakkında "kendisinde bir öküz simasıyla bir kartal cevvaliği vardı" denilmiştir. Du Guesclin de kendisi için "bu kadar çirkinliğimle muvaffak olduğuma göre cür'ette kusur etmemişim demektir," diyordu. Bütün insanlığın sevgilisi Sir Sidney için de Ben Jonson diyor ki: "yakışıklı insan değildi; yüzü çibanlarla ve sivilcelerle bozulmuştu, uzun ve kıpkırmızı idi." İnsanların mukadderatına binlerle seneler hakim olanlar güzel insanlar değildi. Fakat bir insan küçük bir şehri büyük bir memleket haline getirirse, ekmeği ucuzlatırsa, çölleri sularsa, buharlı makinaları yapabilirse, zaferler hazırlarsa, insanların fikirlerine kılavuzluk edebilirse, bilgileri genişletirse, yüzü arka kemiğine muvazi olmuş olmamış, burnu muntazam veya kendi büsbütün burunsuz olmuş, bacakları düzgün olmuş veya dizlerinden kesilmiş olsa ne ehemmiyeti vardır? Bu kusurlar ve sakatlıklar onun güzelliğini artıran birer zinet olur.

Güzelliğin en esaslı seciyesi bu hassalardan başkadır. Eşya zarif, hoş, muhteşem, latif, şirin... olurlar fakat muhayyileyi meftun edemedikten sonra güzel sayılmazlar. Bunun içindir ki güzellik her tahlilin hükmü haricinde kalır. Şimdiye kadar onun mahiyetini yakalamak, ele geçirmek kimseye nasip olmamıştır. Proclus diyor ki: "Güzellik şeklin ışıkları içinde yüzen bir şeydir." Fakat hakikatta şekilde değildir, zihindedir. Ona ebediyen irişilmez. Elim Çoban yıldızına değmiş olsa artık onda o güzellik kalır mı? Deniz ne sevimli şeydir, fakat içine girdiğimiz zaman bütün sihri kayıp olur. Muhayyi-

le ile duygular aynı zamanda memnuniyet hisselerini alamazlar. Wordsworth güzellikten bahs ederken "denizde ve karada olmayan bir nurdur," diyor ve bunula ancak temaşa edenin kendisinde bulunduğunu kast ediyor.

R. W. Emerson

(1803-1882)

BÜTÜN medeni dünyanın edebiyatı arasında klasik sayılan eserler ve muharrirler yalnız eski Yunana ve Romaya, veya Avrupanın muhtelif memleketlerine mensup değildir. Saadi, Hayyam, ve daha bazı Şark klasikleri de bütün cihana şamil bir şöhret kazandığı gibi Yeni Dünya dediğimiz Şimali Amerikanın da 19 uncu asır muharrirlerinden bazıları Eski Dünyaca büyük klasiklerden sayılmış ve eserleri Avrupa üzerine büyük tesirler göstermiştir. Bunlardan Ralph Waldo Emerson Amerikanın belki de en büyük klasik mütefekkeri sayılmaktadır.

Emerson 18 yaşında Harvard kolejinden (Darülfünunundan) şهادetname almış, parlak ve mesut fakat kısa bir gençlik hayatından sonra karısının vefatı üzerine faal ve çok defa aksiliklerle dolu bir serbest neşriyat hayatına atılmıştır. Sık sık Avrupa'ya seyahat etmiş, zamanının en büyük muharrirleriyle görüşmüş ve dost olmuştur.

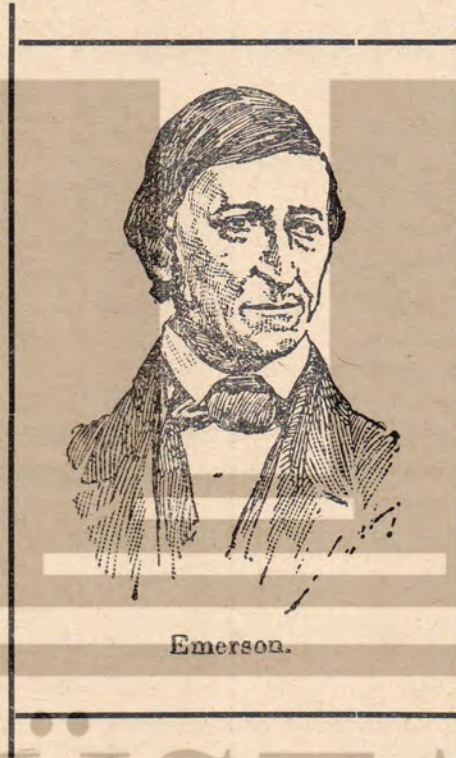
Bütün faaliyet devrinde muhtelif şehirlerde konferanslar vermiş ve bu konferanslarını ve *Essai* lerini neşir etmiştir. *Dial*, *Atlantic Monthly* mecmualarının têtis ve neşrine iştirak etmiştir. Din mevzularında ve köleliğin lağvi meselesinde serbest düşünceleri ile yığınların itikatlarına dokunarak muhabbetlerimi kayıp etmiştir.

Ömrünün sonunda hafızasını zayi ettiğinden neşriyatında da eski faaliyeti gösteremez olmuştu.

1835 den beri Conard da, ikinci karısıyla beraber yaşıyordu; yine burada, kendi evinde vefat etmiştir.

Essai lerinden nakl ettiğimiz *Güzellik* makalesi estetik fikirlerinin bir zübdesi demektir.

Şair adlı bir *essai* si daha vardır. Onu da *Muhit* in karilerine, ihtisar ile, tanıtmak emelindeyiz.

Emerson.

SUMERLİLERİN LİSANI

Sumercenin Türkçe ile Mukayesesi

İ

AHMET CEVAT

Her iki lisanda ismin halleri

GEÇEN makalede her iki lisanda umumiyetle tasrifin son eklentileri "postfiks ler" ile olduğunu görmüştük. Fakat bu yapılaş vasfı Türk lisanslarına münhasır olmadığından sırf bu morfolojik seciyeden dolayı sumerceyi mutlak ve kat'i olarak Türk lisanslarından saymağa ilmen hak kazanamayız. Ancak biz sumerce ile türkçenin (Türk lisanslarının) bazı ismi lahikalarında menşe birliği görüyoruz, ve şayet bizim görüşümüz kabul edilecek olursa iki lisanın, mazinin ta'yin edemeyeceğimiz eski bir devrinde, müşterek bir ana lisanıdan ayrılıp tekâmül ile çıkmış olduğuna çok kuvvetli bir morfolojik delil olur. İstinat ettiğimiz izah şudur:

Sumercede *lokatif* "sükûn hali"nin lahikası *-a*, türkçede *-da*; sumercede *ablatif* "hareket hali"nin lahikası *-ta*, türkçede *-dan (-tan)* dir. Türk lisanslarında bu iki halin eskiden bir şekilde olduğu mâlumdur; mesela Orhon kitabelerinde bu iki halin şekli birdi. J. Deny en eski şeklin *-dan (-tan)* olduğuna ihtimal veriyor. O halde Türk lisanslarında belki de bütün mekân münasebetlerini ifade eden bu tek şekilden son *n* sesinin düşmesiyle sükûn ve hareket halleri birbirinden ayrılmıştır. Sumercede ise baş *t-d* sesinin de düşmesiyle kalan *-a* "sükûn" *lokatif* hali, *-ta* ise, bizdeki tekâmül seyrinin aksine olarak, "hareket" *ablatif* halinin morfemi olmuştur. Eklentiden baş sesin düşmesi lisanımızda *datif* "hedef" halinde de vakî olmuştur. Bu halin eski lahikası olan *-ga (-ka)*dan bizim lehçemizde baştaki damak sesinin düşmesiyle *-a* kalmıştır; şimal lehçelerinde ise bu ses muhafaza olunmuştur: takka = dağa.

Mogolcede *datif-lokatif* hali aynı şekilde olup bazı lehçelerinde *-da (-ta)* ve bazılarında yalnız *-a* ile dir. (Les Langues du Monde S. 226).

Mançu dilinde *datif-lokatif* hali *-da* ile dir. (Les Langues du Monde S. 241).

İşte mekân hallerinin bu mukayesesinden çıkabilen netice, bize göre, sumercenin bütün Altay lisanslarıyla müşterek bir maziye malik olduğuna delil teşkil eder.

Sumercenin *datif* "hedef" hali *-ra* ile dir. Biz bunda da bizim *-a* ile bir menşe birliği bulabiliyoruz. Tetkikimize göre bu iki şekli birleştiren tebedüller serisi şu olmalıdır:

g sesinden *ng* sesine;

ng sesinden *n* sesine;

n sesinden *r* sesine geçilmiştir. İspat olarak şu misalleri gösteriyoruz:

Sumerce *digir* den *dingir*; Türkçe *tengiz* den *deniz*; sumerce *unuk* dan *uruk* çıkmıştır.

Bu istidlale göre şimal türkçesinin *-ga* şekli muhafaza olunmuş en eski bir şekil oluyor; bundan *-nga* ve *-na -ra* şekline geçilmiştir. Biz, tabii, burada, tarihî seyri vesikalarla tâkibe imkân olmadığı için ancak mümkün, hattâ muhtemel sayılabilecek bir tekâmülü göstermiş oluyoruz.

MEKÂN münasebetlerini ifade eden hallerin her iki lisanda menşe itibariyle ayniliğine kani olduğumuz gibi, teşpih edatının da ayniliğine kanaatimiz vardır.

Sumercede bu edat *gim* ve *gimin* dir. Bunu azerin teşpih edatı ile yaklaştırmamak mümkün değildir. Azeride bu edat *kimi* ve *kimin* dir. Bütün Türk lisanslarında ise, her kesçe malum olduğu gibi, dudak seslerinde *m* den *b* ye geçilmiştir.

İşte bundan evvelki makalede gösterdiğimiz benzeşlere bu morfolojik deliller ilave olununca, şimdiden davamızın müdafaası çok kuvvetlenmiş oluyor.

Her iki lisanda zamirler

TETKİMİZDE esas tuttuğumuz St. Langdon un game-rinde (s.101) sumerce birinci şahıs zamiri *men* olarak gösteriliyor. Bunun da daha eski şekli olan "gen" den inkişaf ettiği söyleniyor. Bu zamirin şimal ve cenup Türklerindeki *men-ben* zamirinden başka bir şey olmadığı aşîkârdır. Bu misal bize sumerce-türkçede mühim bir ses tebedülü serisi veriyor: *g-m-b*.

Fakat iki lisanın birinci şahıs zamirinde en mühim benzeş bu zamirden izafet şeklinin ve kopulanın (haber edatının) inkişaf etmiş olmasındadır. Türkçede mâlûm olduğu üzere muzaf lahikası *-i'm* ve birinci şahıs kopulası (haber edatı) *-y'-im* dir, birinci şahıs zamirinin eski şekli olan "men" den inkişaf etmiştir. Hattâ zamanımızda bile kopula olarak "men" zamirini kullanan Türk grupları vardır ki artık bu gibi vakıalar karşısında

"irmek-imek" filinden hal kopulasının neşet ettiği yolundaki eski tetkiksiz hükümlere nihayet vermek lazım gelir.

MİSALER:

Türkçede EV : EVim; Sumercede E : E mu ;
Türkçede KRAL : KRALım ; „ LUGAL : LUGALmu ;
İhbari şekilde:

Türkçede ADAM-ım ; Sumercede LU me
„ KRAL-ım ; „ LUGAL me
„ URBAU-yum ; „ URBAU me

Diğer bir mukayese: Mongol ve Tonguz lisanlarında izafet şekli zamirin *genitif* i ile teşkil edilir. Buna göre Türkçe ile Sumerce arasındaki benzeşimin mongolca ve tonguzcadan daha ileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sumercede "possesif" morfeminin halleri iki şekilde yapılır: "mu-ma"-"mu" subjekt ve objekt şekli, "ma" diğer hallerin şeklidir. Sumercenin bu hususlîği iki lisanda muzafların datif şekillerini birbirine daha ziyade yaklaştırıyor: LUGAL ma = KRALıma, gibi.

İkinci şahıs zamirleri birinci şahıs zamirlerine mümasil şekiller husule getirmişlerdir. Bunların asıl kökünde Türkçelerindeki "s-z" konsonunu buluruz.

Üçüncü şahısta kopula (haber edatı) zamirden inkişaf etmemiştir; bu morfoloji hadisesinden de her iki lisanın aynı tekâmülü takip ettiği anlaşılıyor. Türkçede üçüncü şahıs kopulası "-dir-dür" *durur* filinden çıkmış olduğu gibi sumercede dahi aynı şahıs kopulası "geam" (kaim olmak-turmak-durmak) manasını ifade eden bir filin hâl sıgasıdır.

Bu inkişaftaki tenazürün ilmi kîmeti pek büyüktür, iki lisanın uzak bir mazide ayniyetlerine delalet eden kuvvetli alametlerden biridir.

Üçüncü şahıs zamirinin muzaf "possesif" şekli sumercede "ni" dir. Objekt ve subjekt şeklidir. Bizde de üçüncü şahıs muzaflarının tasrifinde "n"

sesi vardır. Anlaşıyor ki her iki lisanda bu zamir dahi bir menşe' birliğine delalet eder. Ancak türkçemiz sonraki tarihî seyirinde başka bir lafzı müstakil olarak kullanmış, müşabehet yalnız muzafın objekt şeklinde kalmıştır. Fakat bu benzeşim tamamiyle çarpıcıdır.

MİSALLER:

Sumerce AMA nı ; Türkçe ANA-sı nı ;
„ SU na ; „ EL-i ne ;
„ SABBA na ; „ YÜZ-ü ne ; gibi.

Bu morfem sumercede tayin edatı vazifesini de görüyor ki bu cihetten de türkçemizle pek mühim bir tekâmül müşterekliği arz eder. Bizde de muzafın kuvvetli bir ma'rife teşkil ettiği, harfî-tariflerimizden biri olduğu malûmdur.

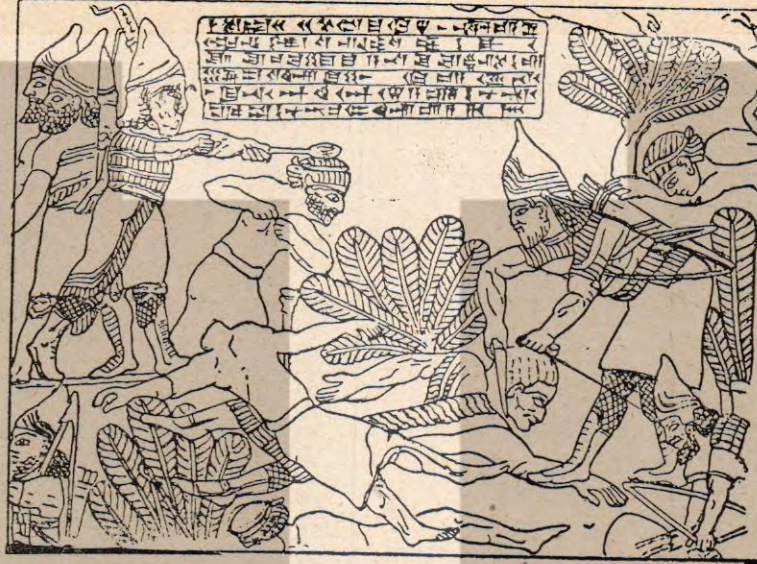
Azeride ma'rifelerin objektinde "n" sesi gelir ki bu da her iki lisanda tarif morfeminin aynı mahiyette olduğunu meydana koymaktadır.

Tarif morfemlerinden biri de "bi" dir, "şey" lere mahsus şeklidir. Bu şeklin türkçe "bu" ile yaklaştırılmaması mümkün değildir. Sumercede kelimenin sonuna gelmesine şaşılmaz, çünkü bu lisanda umumiyetle determinatifler sona gelir ki evelce izah olunmuştu.

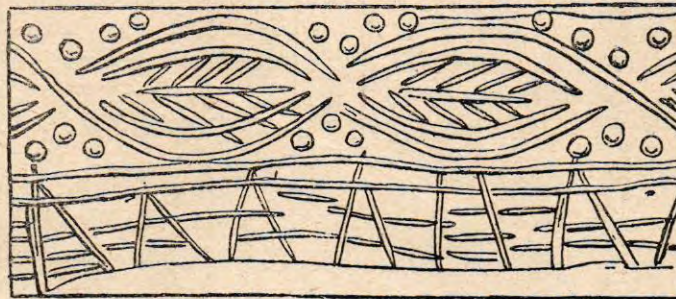
İşaret morfemi.— Sumercede bu morfem kök olarak "r" sesidir "RU" ve "UR" şekillerini de alır. Langdon'un gramerinde "r: l" tebedülü ile "ur: ul" tekâmülünü görüyoruz ki sumercede "ul" işaret lafzını türkçe "ol" ile yaklaştırmamak mümkün değildir. "u: o" tebedülüne diğer Türk lehçelerinde de tesadüf ediyoruz (ş. t. bolmak, bizde: bulmak).

İki lisan arasında bulduğumuz bu morfolojik benzeşimler bizce son derece ehemmiyetlidir. Bu ehemmiyetin büyük lisanîyatçılar tarafından tasdik olunacağına itimadımız kuvvetlidir.

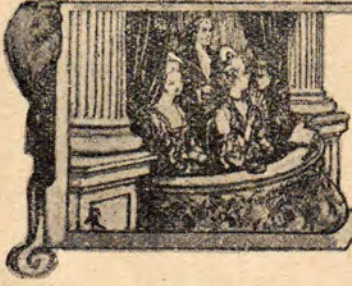
(Mukayeseye devam olunacak)

Elam Kralı Tenmanın idamı (Layard: Nineve abideleri)

En eski bir üstuvane mühür (Luvr Müzesi)

Darülbedayi'de

Doktor İhsan.— Mukaddes Alev.— Yanar, Dağ.

Yazan: YAŞAR NABI

DARÜLBEDAYİİN bu mevsim temsil ettiği beş güzel eserden sonra gelen "Doktor İhsan", bu beş eserin kıymetine erişmekten çok uzak, hafif bir vodvildir. Fodor Lazlo isimli Macar muharririnden adapte edilen bu eserin aslını bilmediğim için bunun hakkında bir şey söyleyemeyeceğim, lakin sahnede gördüğümüz komedi adapteye elverişli olmayan ve aynı zamanda fena adapte edilmiş bir eserdir. Hiç şüphesiz, "Doktor İhsan" da Darülbedayinin, her sene, biraz varidat temin etmek için, repertuvarına ithal ettiği basit ve sudan eserlerden biridir, yalnız bilmem ki bu eser kendisinden beklenen varidatı da temin ettim? Bu da şüphelidir. İş böyle olunca bu ayarda, halka hiç bir şey öğretmeyen, düşündürmeyen, kabaca şakalarla güldüren bu nevi eserleri şehir tiyatrosu repertuvarında görmek istemezdik.

"Doktor İhsan" a bizzat tiyatrodan da ehemmiyet verilmiş olduğu dekorların fenalığından, aktörlerin rollerini ezberlememiş olmasından belliydi. Esasen Galip, Behzat, M. Kemal gibi en kuvvetli komedi elemanlarına yer verilmemiş olan bu eserin temsili de fena idi, aktörler de, kendilerine yabancı gelen rollerini isteksiz oynıyorlardı, roller o kadar az ezberlenmişti ki insan bir tulûat kumpanyasını seyr ettiğini zann ediyordu.

"Doktor İhsan" tiyatromuzun lehine kaydedilecek bir muvaffakiyet olmaktan çok uzaktır.

GEÇEN sene yine Darülbedayi' sahnesinde temsil edilen Mektup isimli eseriyle Türk seyircilerinin tanıdığı Somerset Mangham'ın diğer bir eseri olan Mukaddes Alev sahnemizde muvaffakiyetle oynandı.

Son seneler zarfında Avrupa edebiyat ve temaşa âleminde sık sık ismi geçen Somerset Mangham bugünkü beynelmil şöhreti haiz İngiliz muharrirlerinden biridir. Muhtelif sahalarda tecelli eden edebî faaliyeti arasında bilhassa - dram ve komedi - piyesleri, daha ziyade halk için ve âzami bir teknikle yazılmış olmaları dolayısıyla çok rağbet kazanmış ve birçok memleketlerde şiddetle alkışlanmıştır. Bununla beraber biz Somerset Mangham'ın sahnemizin her mevsim ancak yirmi eser ihtiva edebilen repertuvarı arasına her sene birer piyesi ithal edilmek icab edecek kadar ehemmiyetli bir şahsiyet olduğuna kani' değiliz. Yüzlerce tiyatrosu ve trupu olan Paris de her sene müellifin birkaç eseri gösterilebilir, lakin bir tek tiyatrosu olan Türkiyede her sene bir Mangham oynamak zannımca fazladır.

S. Mangham'ın bütün kuvveti, söylediğim gibi, eser-

lerinin teknik kısmındadır ve bütün eserlerinde bir İngiliz kaleminden çıkmış olduğunu derhal hiss ettirir. Entrika orada her şeyin fevkindedir ve seyirci bir Şarlok Holmes romanı okuyormuş gibi eserin sonunu heyecanla bekler ve çok defa da hiç beklenmedik bir netice ile karşılaşır.

Büyük Fransız muharriri Jean Giraudoux birkaç gün evvel intişar eden bir konferansında tiyatro eserlerini ikiye ayırıyordu: Seyri can sıkıcı fakat okunması zevkli olanlarla, sahnede muvaffakiyet kazanan, lakin okunmaya değmeyenler. Ve tiyatro münekkittlerinin daima bu ikinci şekildeki eserleri beğendiklerinden ve diğerleri için sahnede edebiyat yapılması doğru olmadığını ileri sürdüklerinden şikâyet ediyordu. İşte Somerset Mangham'ın eserleri ve bu meyanda Mukaddes Alev ismiyle lisânımıza çevrilmiş olan piyes de seyr etmek için iyi, fakat okunmaya değmez eserlerdendir.

Jean Giraudoux tasnifinde bir nevi' eseri de zikr etmeyi unutmuştur, o da hem temsile hem de okumaya elverişli olan Shakespeare ve Molière'in trajedi ve komedileri gibi hakiki temaşa şahserleri.

Mukaddes Alev de bir de ahlakî tez cephesi vardır: Evlat katli gibi, bahsi bile tüyler ürperten bir cürmü irtikâb etmiş olan bir ananın mâsum ve bu cürmün bir fazilet eseri olduğunu müdafaa ve bunu herkese teslim ettirmek. Bu hususta, şüphesiz ki, muvaffak olmuştur.

Madam Tabreit'in Moris ve Kolin isminde iki oğlu vardır ve biri bir kaza neticesi beş seneden beri kötürüm olan Moris'in karısı Stella ile Kolin sevişmektedirler ve, karısına pek fazla merbut olan sakat oğlunun bir gün onun tarafından haklı olarak terk edilmesinden ve oğlunun bu yüzden ızdırap çekmesinden korkan ana geliniyle öteki oğlu arasında başlamış olan bu gayrimeşru' münasebeti, Stella'yı evlerine bağlayacak bir bağ telakki ederek sevinçle karşılamıştır. Lakin günün birinde Stella gebe kalmıştır. Senelerden beri Moris kocalık vazifesini ifadan âciz olduğu için bunu haber alınca aldatıldığını da anlayacağı aşikârdır. Belki daha uzun bir ömrü kalmamış olan oğlunun hadiseyi haber alarak ızdırap içinde intihar etmesini beklemedense, Madam Tabreit, onu kendi elleriyle zehirleyerek öldürmüş ve bu suretle meselede alâkadar olan her üç şahıs için en muvafık bir tarzda hareket etmiştir. Lakin uzun zamandan beri hastaya bakan Beatris ismindeki Japon kadın zeki bir polis hafiyesi gibi ehemmiyetsiz izlerden bu cinayetin farkına varmış ve çok sevdiği Moris'in ölümünden karısı Stella'yı itham ve cinayeti ihbarla tehdit etmiştir,

lakin madam Tabreit oğluna zehiri yukarıda söylediğimiz sebepler dolayısıyla, bizzat kendisi verdiği itiraf edince Beatris bu mert kadının hareketini mâzur görüyor ve cinayeti polise ihbardan vazgeçiyor. Lakin seyirciler hakiki katilin kim olduğunu ancak son dakikada öğrenerek muammayı hall ediyor ve meraktan kurtuluyorlar.

Eser sahnemizde çok güzel oynandı. Stella rolünde Bedia, Madam Tabreit rolünde Neyyire, Beatris rolünde Şaziye hanımlar rollerini iyi ve anlayarak oynadılar. Talât, Galip ve E. Belig beyler de kusursuzdular.

SENİHA Bedri Hanım bu sene mevsimin ilk piyesi olarak oynanan ve almancadan tercüme ettiği Namus isimli piyesten sonra sahnemize Ludwig Fulda dan tercüme ettiği Yanar Dağ adlı komediyi hediye etti.

Namus müellifinden biraz daha evvel yazmaya başlayan Ludwig Fulda ondokuzuncu asır sonlarında şöhret almış bir Alman muharriridir. Yanar Dağ bir vodvil değil tam mânasıyla bir komedidir, ve karı koca geçimsizliğinin bâzan ne kadar ehemmiyetsiz ve esassız sebeplerden husule geldiğini satirik bir tarzda teşhir etmektedir. Bilhassa kadın asabiyyetinin, kadın hırçınlığının yalnız erkeğin değil hattâ yine kadının dahi hüsnüniyetine rağmen ailenin temelini nasıl yıktığını, göstermektedir, şüphesiz ki Sabine tipi fazla mubalâğalı bir kadın tipidir; esasen komedi her şahsın ve vak'anın gülünç taraflarını mubalâğalandırmak demektir ki Molière in komedileri de buna en güzel bir misaldir. Sabine tipinde kadınlara hayatımızda pek sık tesadüf ederiz ve böyle kadınlara koca olan erkekler de şüphesiz ki bir cehennem hayatı yaşarlar ve karılarını ne kadar seviyorlarsa -ki Eduard Henning de bu vaziyettedir- felaketleri o nispette büyüktür.

Yanar Dağ bir aile ocağıdır. Eğer Muhsin nakl ettiği diğer bir esere bu ismi vermemiş olsaydı "Vulkan" ı "Cehennem" ismi altında tercüme etmek daha muvafık olurdu. Çünkü geçimsizliğin hükümran olduğu aile ocaklarını tasvir için bizde "Yanar dağ" değil "Cehennem" tâbiri kullanılır.

Eser baştan aşağıya, 4 perde devamınca karı koca kavgasını göstermektedir, lakin böyle olmasına rağmen can sıkıcı değildir ve münakaşalar ve kavgalar o kadar muvaffak bir şekilde sıralanmış ki bâzan insan âdeta hakiki bir aile kavgasına şahit olduğunu zann ediyor.

Mevzu' gayet basittir ve kısaca hulasa edilebilir: karı koca geçinemiyorlar ve sınırlarını tedavi için üçer ay müddetle sanatoryoma gidiyorlarsa da dönüşte kavga daha ilk karşılaşmada yine başlıyor, bunula beraber hüsnü-niyet sahibidirler, geçinmek için fedakârlık yapmak istiyorlar, lakin arzuları hilafına kavganın kendi kendine çıktığını görüyorlar ve nihayet geçinemeyeceklerine kat'iyen kanaat getirdikten sonra ayrılmaya karar veriyorlar. Bunun için erkek arzusu hilafına ve sırf karısına talâk dâvası için bir sebep teşkil etsin diye kendi rızasıyla ona ihanet ediyor, lakin karısının kıskançlık damarları uyanıyor, ayrılmayacağını söyleyerek kocasına hakaret ediyor, bu defa koca bu hakareti sebep göstererek talâki elde etmeye muvaffak oluyor. Lakin ayrıldıktan sonra, birbirlerini seven ve alışıklıkları kavga ve munakaşanın eksikliğini hiss eden sabık karı koca yine birbirlerini buluyorlar ve âdeta mahçup iki sevgili gibi evlenmek üzere yeniden nişanlanıyorlar ve perde bu karardan sonra yeni başlayan bir kavga ile kapanıyor.

Doktor İhsan dan bir sahne

Neyyire H. asabi ve hırçın kadın rolünü çok büyük bir muvaffakiyetle ve büyük bir ciddiyetle oynadı.

Yalnız o kadar seri konuşuyordu ki tefefonda muhatabına ifade-i meram imkanını bahş edecek kadar fasıla bile vermeyordu. Koca rolünde Vasfi Rıza bermûtat vodvil tarzına kaçtı. Halbuki ayırd etmek lazımdır, vodvil başka, komedi başkadır ve bunların oynanış tarzları da yine başkadır. Fazla laubali, jestli ve kakhahalı temsil tarzları komediye ciddiyetini kayb ettirir, halbuki komedide ciddiyet asıldır. Halkı güldürecek olan karakterlerin ve vak'aların gülünç taraflarıdır, yoksa vodvilde olduğu gibi aktörün yaptığı hokkabazlıklar değil.

İki tarafı körükleyerek kavgaları kızıştırın süitine rolünde -ki bu rol de piyeste ehemmiyetli bir karakter göstermektedir - Halide H. daima olduğu gibi çok muvaffaktı. Halide hanımın sahnemizin çok kıymetli ve yeri doldurulmaz san'atkârlarından biri olduğu muhakkaktır. Hazım ın oynadığı Avukat rolünü Galip oynamış olsaydı temsil daha muvaffakiyetli olacaktı.

Mahmut, Şayeste ve Melahat ın rolleri çok ehemmiyetsiz olduğu için bunları meskût geçiyorum.

Her halde Yanar Dağ tiyatro meraklılarına hoş ve istifadeli bir gece geçirtti, eğer seyr eden aileler arasında, tiyatro dönüşü, bir kavgaya meydan vermedi ise!

SAN'AT SEYAHATI

Yazan: Y. K.

NEZİHE ÜLKER son ikmal imtihanını iki gün evvel vermişti. Liseden almaya artık hak ettiği şehadetname ona sevinçten de fazla bir heyecan veriyordu. Kendisini bir san'atkâr ailesine mensup saydığı için niyeti, çoktan beri, Güzel San'atlar Akademisine girmekti.

Hakikaten babası kaymakam mütekaiddi Hasan Sami bey Kuleli askerî idadısından kendi kendine yetişmiş bir ressamdı. Deniz ve cami', onun otuz sene tercih ettiği mevzulardı. Sulu boyları oldukça şöhret de kazanmış, o tarihte İstanbul a uğrayan seyyahlar tarafından satın alınır olmuştı. Fakat biçare ressam romatizmadan elleri fırça tutamaz bir hale gelmiş ve bu memleketin ihtiyar emektarlarına nasip olan unutulmak gölgelerinde son günlerini inleyerek geçirmişti.

Ağabeyi Münif Şevki nin neş'eti Darüşşafakandı, fakat mektebin camiinde müezzinlik ederken heyet-i idare âzalarından bâzı sarıklıların da *dâvudî* deye beğendiği sesi onu Darüşşafaka mēzunlarına gedik teşkil eden Posta ve Telgraftan ayırmış, Şehzade Başı sahnelerine intisab ettirmişti. Burada çabuk feyzini almış, amatör artistlerden teşkil ettiği ve ara sıra İstanbul a gelerek yeni yıldızlarla donattığı bir Operet kumpanyası ile vilayet vilayet dolaşıyordu.

Seste ağabeyinden aşağı kalmayan ablası Nîmet birkaç sene Münif in kumpanyasına iştirâk ettikten sonra bir hanende ile evlenmiş ve ancak ikinci çocuğu onu sahnedan çekilmeye mecbur etmişti. Anneleri İhsan Hanım bile san'at mevhibesinden mahrum değildi, semtte, hattâ bütün İstanbul da bir zamanlar çalgısı anılmıştı. Kadınların çalışmada erkeklerle müsavi hukuk kazandığı Balkan muharebesi senesinde çarşıda kocasının tablolarını teşhir edebilecek bir dükkân açmıştı. Şimdi de gitgide antikacı dükkânı halini alan aynı yerde ailenin darlaşan maişetine biraz refah verecek küçük bir kazanç tēmin ediyordu. Henüz Onüçüne basan kardeşi Seniha da ağabeylerinin operetinde ilk rolüne hazırlanıyordu.

İşte Nezihe Ülker in ithar ile mensup olduğundan

Bu hikâye MUHİT in birinci mükâfatını kazanmıştır, Muharririnin neş olunmuş başka hiç bir hikâyesi yoktur. İmzası meşhur ediplerimizden birinin ismine mutabık geldiği için, karışıklığa çare olarak, yalnız baş harfleri kullanılmıştır.

bahs ettiği san'atkâr ailesinin âzaları bunlardı.

Nezihe Ülker in sesi yoktu, resimde de manazırı beceremeyordu. Onun tabiati daima tabiate muhalefet etmekte. Her eserde nispetsizlik arardı. Belki karikatürist olabilirdi. Son zamanlarda çıkan kübiklerin levhalarını bir bodurum katında kurulan son sergilerinde seyr ederken aklına birdenbire büyük bir fikir gelmişti: kübizmi hey-

heykele tatbik etmek.. Bu karikatür fikir bir kere zihnine girdikten sonra bütün ruhi hayatına hakim olmuştu: heykeltraşlığın ve kübizmin klasik memleketlerini, İtalya ile Fransayı mutlaka ziyaret etmeliydi. Bu iki memleketin şaheserlerinden alacağı ilhamlarla İstanbul un Güzel San'atlar Akademisine dönecek, san'atın iki şubesini birleştirerek yeni bir mektep tēsis edecekti.

Bu projenin hakikat olmasına küçük bir engel kaçıyordu: seyahat parasını nasıl tedarik edecekti? Eylül ortasında İstanbul dan çıkacak, sonbaharın iki güzel ayını da dünya eğlence paytahtında geçirecek, akademinin ikinci sōmestrine yetişecekti. Eğlenceyi düşünmüyordu, kalbinde yalnız san'at aşkı vardı ve bu aşk ona seyahatinin mevsim ve aylarını böyle tanzim ettiriyordu.

Fakat... Evet, seyahat parası lazımdı. Para: idealeline engel olan bu süfli madde, bu kirli kâğıt paçavraları.. Ömründe daha büyük bir istihkar ile onlara karşı nefret duymamıştı. Annesi İhsan Hanımın Nezihe ye büyük zâfı vardı. Kendisine en çok benzeyen kızı bu idi. Ona teselli vermeye çalışıyor, paranın bulunabileceğini de ümid ettiriyordu.

**

RUMLARIN mahacereti esnasında Samsun kiliselerinin birisinden çıkmış bir mozayik İhsan Hanımın eline geçmişti. Antika simsarı Mişon efendi bir gün dükkândan geçerken, bir köşede, hırdavat içinde duran bu güzel eser gözüne ilişmiş, yüreği de hoplamıştı. Yüzünün rengini değiştirmemeye, sesini titretmemeye çalışarak :

— Yok a canım, o kadar eski değil. Hem Bizans eserine benzemiyor.

— İhsan Hanım, şu gâvur putuna ne istersin? diye sormuştu.

Mişon un bütün gayretine rağmen yüzü de dönmüş, sesi de titretmişti. İhsan hanım mozayığın ehemmiyetini ilk defa olarak tamamiyle anlıyordu:

— Siz ona bir eyice bakın, Mişon efendi, dedi, tam onbir asırlık bir mozayik.

— Yok a canım, o kadar eski değil. Hem Bizans san'atine benzemiyor.

— Ya ne san'ati imiş?

— Bu, Venedik taklidi gibi bir şey.

— Öyle ise fiyatını anlayıp da ne yapacaksınız?

— E... belki de bir acemisine raslarız da okuturuz.

Mişon bu esnada eğilmiş, Meryem ile Mukaddes Çocuğu temsil eden mozayığı eline almış, bir iki tarafındaki ince yazıları okumaya çalışıyordu. İhsan hanım fiyat söylemiyor, Mişon un bir şey teklif etmesini bekliyordu. Nihayet yahudi simsarın ağzından:

— Bir ellilik banknot, sözü çıktı; bunu da hani sizin hatır için, diyordu, hani beyefendi merhum oldu da onun için...

İhsan hanım kat'i olarak:

— Kalsın, Mişon efendi, satmayacağım, deye redd etmişti.

Kurnaz simsar o gün daha ziyade ısrar etmemişti. Fakat ondan sonra birkaç defa sanki sırf yolu uğradığı için tekrar dükkâna gelmiş ve her defasında elli lira ar-

sefere çıkarken zihninde muayyen bir şey yoktu. Fakat Tepebaşından yürüye yürüye kendisini Galatasaray ın önünde bulunca seyahat biletleri satan müesseseye girip fiatları sormak fikrine mukavemet edemedi. Gişelerden birinde oturan delikanlıya:

— Ben İtalyaya gitmek isteyorum, dedi. Delikanlı da:

— Böyle bir seyahati kim arzu etmez, Hanımefendi? sözleriyle onu teşci' ettikten sonra hareket edeceği tarihi sordu:

— Eylülün 20 sine doğru. Vapur büyük, şık, içinde kış bahçesiyle, tenis yeriyle, banyoları... olsun.

— Sizin dediğiniz vapurlar Atlantığı aşarlar, Hanımefendi.

— Beni deniz çok rahatsız eder. Bari sallanmayan biri olsun.

— Maatteessüf gemilerin eski huyudur, hepsi sallanırlar. Ama ayın ondokuzunda *Dumlupınar* hareket ediyor. İdarenin aldığı en yeni vapur. İkinci kamaraları da çok rahat.

— Kamaralarının planını gösterirmisiniz? (Görüp tetkik ettikten sonra) şu mavi işaretlilerden birini tutsam ne dersiniz?

— Orası sizin bileceğiniz şey. Vakti birincilerin en rahatları bunlar, ama fiatları da ona göre. Venediğe kadar 300 liranızı alırız.

— A, benim o kadar param olmayacak. Elime

tırmak üzere fiatı 250 liraya çıkartmıştı. İşte İhsan hanımın umduğu ve kızına va'd ettiği para bu satıştan gelecekti. O da tahkik etmiş, Bizans eseri olduğu tahakkuk ederse 2000 liraya satılabileceğini anlamıştı. Üç dört güne kadar, müzenin mutahassis bir mêmuru son cevabı getirecekti. Fakat İhsan hanım şimdiden emindi, çünkü mozayik taklit oısaydı Mişon 250 kuruş bile vermezdi.

NEZİHE Ülker in sabırsızlığı o derece varmıştı ki yerinde duramaz olmuştu. Bir öğleden sonra, kendini oyalamak için, oturdukları Beyazıt dan tramvayla Tepebaşına kadar çıktı. Bu küçük

geçse 00 lira geçse bu paradan da vapura versem versem 50 lira verebilirim.

— Öyle ise şu kırmızılardan birini size alıkoymalı. Fiatları sizin ve herkesin kesesine uygun : 65 lira ile Venediğe gidersiniz. Sicilya tarihiyle isterseniz, bir İtalyan vapuru bir gün evvel hareket ediyor, Napoli ye kadar size 40 liraya bir bilet kesebiliriz.

— Hayır hayır, ben mutlaka Venediği görmeliyim.

— Müsaadenizle sorabilirmiyim : bu İtalya seyahati ne maksatla ihtiyar buyuruluyor, Hanımefendi ?

— Bir san'at seyahati. Ben Güzel San'atlar akademisindenim, yani akademiye girmek üzereyim. Bu sene bakaloryamı muvaffakiyetle verdim de.

— Seyahatinizi Akademiye bitirdikten, hiç olmazsa ikinci senesine geçtikten sonraya braksanız daha eyiolmazmı, Hanımefendi ?

— Hayır, hayır, mutlaka şimdi gitmeliyim. (Başını göstererek) şurada büyük fikirler var. Kübizmi heykelde tatbik edeceğim.

— Kübizmi heykeldemi ?

— Evet, yeni bir san'at mektebi, Ülkerizm... Benim ismim Ülker. Siz beni tanımazsınız. Biz ailece hepimiz san'atkâriz. Benim babama ressam Hasan Sami Bey derlerdi. Ağabeyim de Münif Şevki ; Türkiye nin Karuzo su.

— Ya, ya... Tebrik ederim, Hanımefendi. Bileti keselimmi ?

— Onu da siz bilirsiniz.

— Bedelini şimdi verirseniz keselim, demek isteyorum.

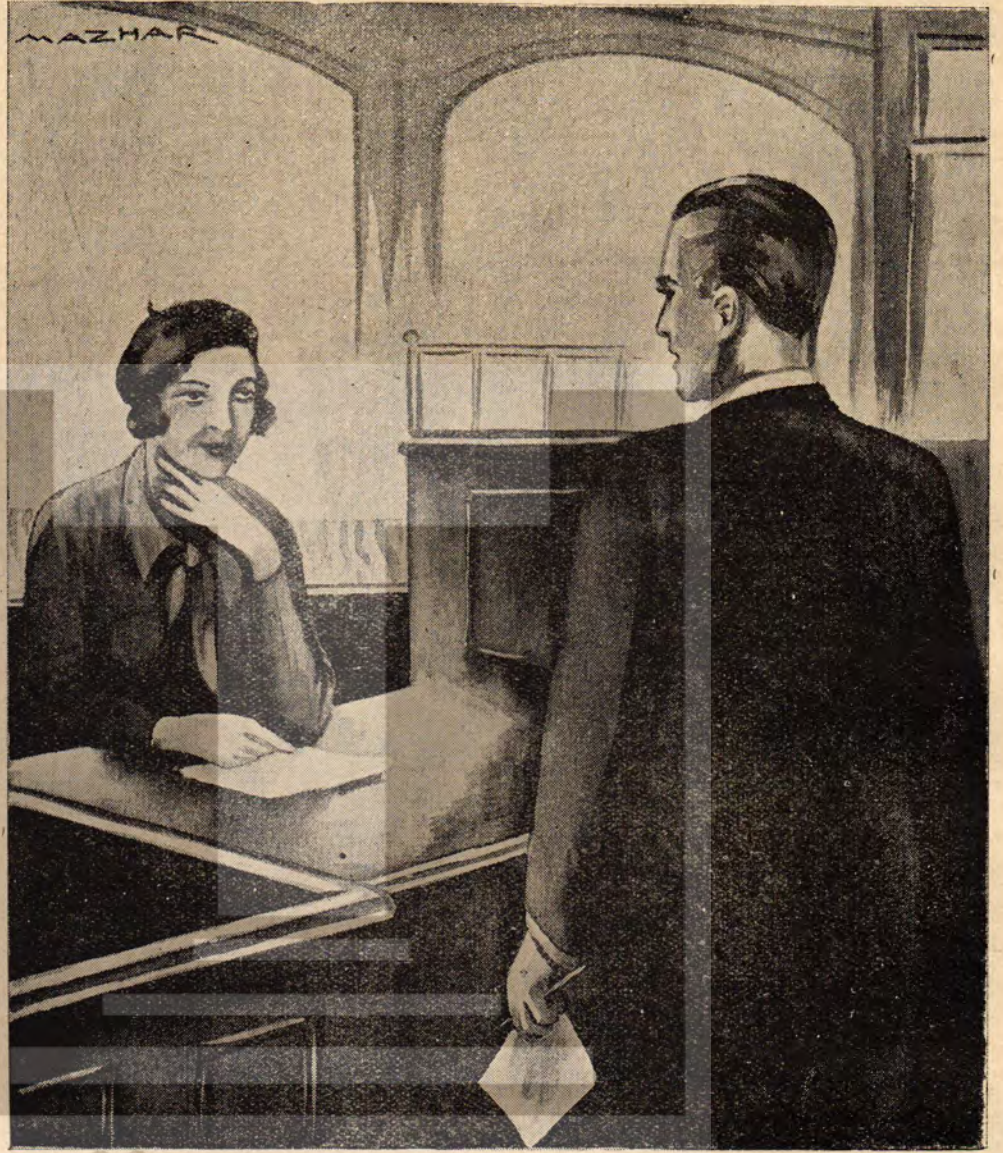
— Bedelinimi ? Hımm... Öyle ise Mişon parayı verdikten sonra gelir alırım.

— Mişon da kim ?

— Antikacı ihtiyar yahudi.

— Antikacımı ? Ne münasebet ?

— Benim annem de antikacıdır. Çarşıda büyük bir mağazası vardır. Beşyüz liraya satın aldığı bir antika

— Şu mavi işaretlilerden birini tutsam, ne dersiniz ?

var. Yirmi asırlık bir mozayik. Şimdi onu Mişon a beşbin liraya satmak üzeredir.

— Demek bileti antika pazarlığı bittikten sonraya bırakıyoruz.

— Ama kamarayı benim namıma alıkoynuz, olmazmı ?

Nasıl bir nevpata çattığını anlamayan genç adama selam vererek ayrılan Nezihe Ülker, seyahat ve san'at hayaline dalmış bir halde Beyazıtta evlerine döndü.

O akşam İhsan Hanım sevincinden yelyeperek yelkenkürek eve gelmişti. Banka karnesinin yüzlerde dolaşan yekûnu 3000 lira gibi dört haneli bir sayı ile kabarmıştı. Mozayığın orijinal, onbir asırlık bir Bizans eseri olduğu resmi bir raporla anlaşılmış, Mişon da bu yüksek fiatı vermeye razı olmuştu. (O saatte Mişon un

(Devamı 71 inci sahifede)

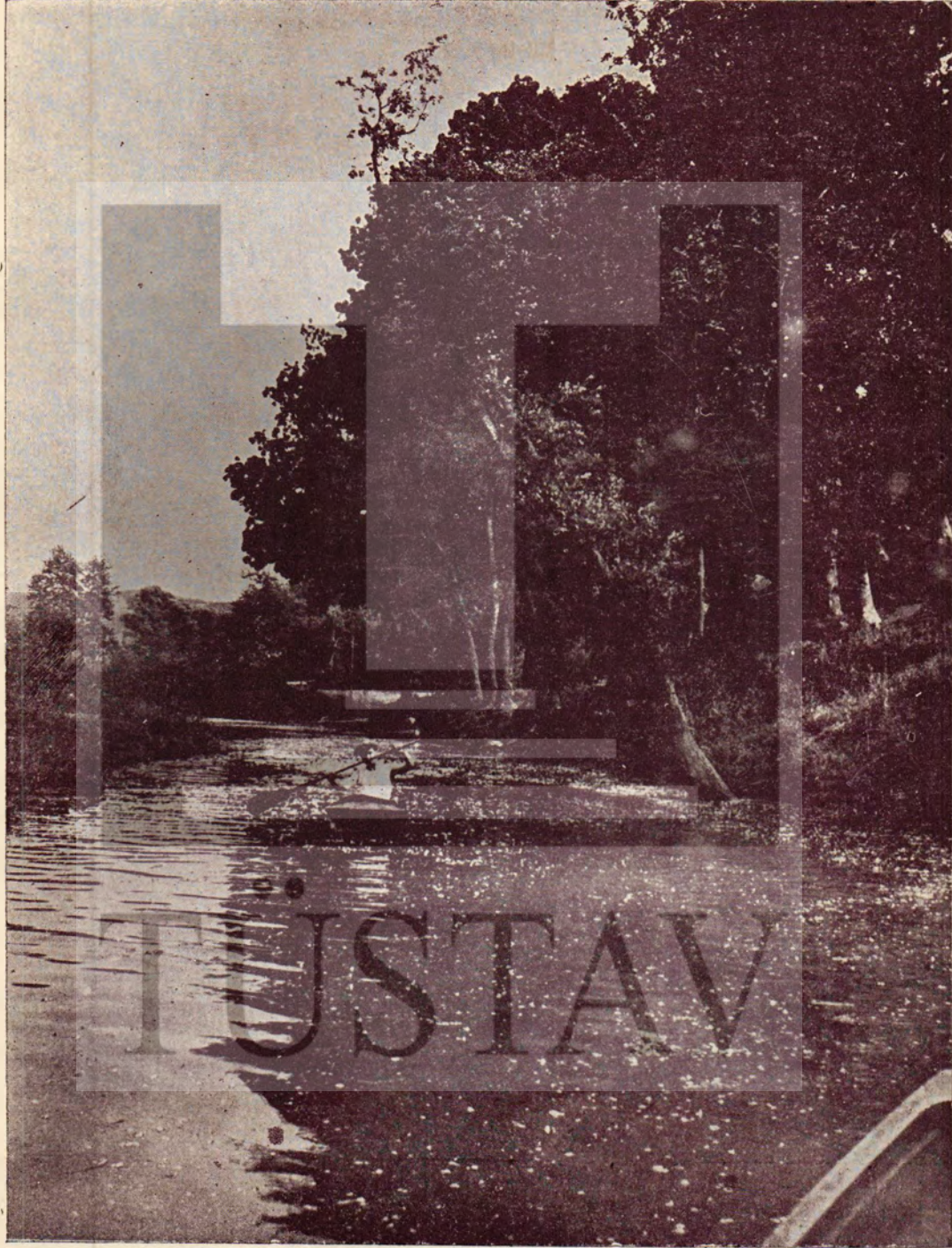

Foto NIYAZI

MUHİT in İlavesi

KÜÇÜK SU DA YAPRAK DÖKÜMÜ

Japonyada Latin Alfabesine Doğru Yeni Bir Hareket

Bu hususta Türkiye alfabe inkılabı onlara model oluyor.

JAPONYADA Latin alfabesini kabul etmek fikrinde olanlar pek çoktur ve her gün biraz daha kuvvetlenmektedir.

Latincilerin Latin harfleriyle basılmış gazete ve mecmuaları, risale ve kitapları da vardır. Propagandaları günden güne kuvvetli taraftarlar buluyor. O derece ki nihayet şimdiye kadar muhafazakârların tarafını iltizam etmiş olan hükümet Latinistlerin de dâvasını dinlemeye ve istedikleri inkılabın mahiyetini yakından tetkik etmeye karar vermiştir. Bu maksatla memleketimize Y. Hoshino isminde bir alimi göndermiş, alfabe inkılabımızın sebep ve neticelerini tetkik ettirmiştir.

Bu zat, alfabe inkılabında naçiz hizmeti dokunmuş olan başmuharrimizle görüştüğü gibi Ankara ya da giderek Maarif Vekâleti erkânıyla temas etmiş ve arzu ettiği mâlûmatı alarak memleketine avdet etmiştir.

Japonların Yazıları

Japonlar mîladın beşinci asrına kadar dillerini yazmak lüzumunu duymamışlar, milli bir yazı icad etmemişlerdir. Beşinci asırda Korallılar vasıtasıyla Çin harsini ve o hars ile beraber Çin yazısını kabul etmişlerdir. Çin felsefe ve edebiyatı Japonyada o suretle köklemiştir ki hâlâ, Avrupanın fen ve sınaatı mükemmel surette alınıp tatbik edildiği halde, felsefe ve edebiyat cihetinden Çine merbut kalınmıştır.

Çin yazısı, mâlûm olduğu üzere, ideografik (fikri tasvir eden, şekillerle dir ve tekâmül etmiş olmasına rağmen henüz fonetik (sesi yazan) bir mahiyet alamamıştır. Japonlar bu yazıyı bilhassa edebiyat ve felsefede kullanmaktan vazgeçemiyorlar. Halbuki daha dokuzuncu asırdan beri Japonlar *Katakana* ve *hirakana* is-

minde iki millî yazıyı inkışaf ettirebilmişlerdir. Bu alfabeler Çin yazısının karakterlerini sadeleştirmekten ve mâna düşünülmesizin seslerin yazılmasında tatbik etmektend oğmuştur. Bugün muhtasaran Kana alfabeti denilen yazı Japonya da çok münteşirdir, bununla beraber yalnız bu yazı, lisanı tamamen yazmaya kâfi gelmemekte, Kana yazısının ortasında Çin karakterleri de kullanılmaktadır.

Japonların çekmekte olduğu yazı müşkülâtı lisanslarındaki fazla *homofoni* den (hemen aynı telaffuzda olan muhtelif mânalı kelimelerin bulunmasından) ileri geliyor. Mr. Hos-

hino nun söylediğine nazaran altmış mâna ile anlaşılabilen kelimeler mevcut imiş. Lisan tamamıyla Kana alfabetiyle yazılabilmiş olsa bu basit yazıyı Latinceye çevirmek kolay olurdu. Buna imkân bulunmadığından Latin alfabetesinin kabulü halinde lisanda geniş mîkyasta bir *homografi* (yazı eşliği) hasıl oluyor. İşte Japon muhafazakârlığının sebebi bundan ileri geliyormuş. Fakat diğer taraftan japonlar da bizim gibi ilmî ıstılahlar sebebiyle Latin alfabeti sis-

(Devamı 79 uncu sahifede)

Japon alimi Mr. Y. Hoshino.

ROGER BACON

Sihirbazlığın ve Büyücülüğün Ders Gibi Darülfünunlarda Okutulduğu Bir Devirde Yetişen Modern Mütefekkir.

GARBİ Avrupada onbirinci, onikinci, onüçüncü asırlarda, Yunan ve Roma medeniyeti yeniden canlanır gibi oldu. İlim ve irfan sahasındaki bu uyanış esas itibarıyla Kurunu-Vusta kilisesinin mahsulü idi ve böyle olduğu için dogmatikti. Böyle olmakla beraber bu devrin gerek ilim ve gerek edebiyatında, papazların dar görüşlerinden ve taassubundan nefret eden insanlar tarafından istiklali-efkâra yer verildiğini müşahede etmek mümkündür.

1150 den onüçüncü asrın ilk on senelerine kadar olan zamanın belki en mühim hadisesi mütercimlerin, eski Yunan eserlerini Arapçadan Latinceye tercüme etmeleri olmuştur. Galen in ve Avicenna nın tıbbi eserlerinin tercümeleri tabiat tetkikatı etrafında yeni bir tecessüs uyandırdı. İlk devrin, eserleriyle fikri-beşere hakim olan en büyük müellifi Aristo olmuştur. Aristo nun asarı Atina dan İstanbul a, İstanbul dan Bağdad a, Suriye den Afrika ya Afrika dan İspanya ya geçmek suretiyle gayet karışık bir yol ta'kib ederek Garp âlemine intikal etmiştir.

Aristo nun tabii ilimlere dair olan asarı, Yunan ve Arap müelliflerinin riyaziyat ve fizike dair eserleri de tercüme edildi. Riyaziyatta cebir namı ile bir şu'be nazarı-dikkati celbe başladı. Eski Roma rakkamları pek kaba ve kullanışsızdı. Bunların yerine Hindistandan gelmiş olması muhtemel bulunan Arap rakkamlar -yâni bugün bütün dünyaca kullanılan rakkamlar- kabul edildi ve hesabatta büyük kolaylıklar te'min etti. Fakat bütün bu terekkiyat batıl ve hırafepereşane iytikatlarla te'hir ediliyordu.

Mesela zikiymet taşlara türlü türlü faziletler atfedilirdi. Bunlar sahiplerine akıl ve zekâ, kuvvei nutkiye, hayatta muvaffakiyet bahş ederler, hattâ bâzı taşları üstlerinde taşıyan kimseler göya göze görünmezlerdi.

Hayvanat, nebatat ve maadinde tasavvur edilen bu harikulade kudret ve faziletlerin menbaı eesamı-semaviye idi. Onun için zamane kralları müneccimlere danışmadıkça hiç bir şey yapmazlardı. Simyagerler hayatı uzatacak bir eksir ve adı ma'denleri altına tahvil için bir usul keşfine çalışırlardı. Böyle olmakla beraber kimya ilminin o simyagerler tarafından kurulduğu da unutulmamalıdır.

Onikinci ve onüçüncü asırlarda pergel icad edildi ve mevadı-infilakıye iymal edilmeğe başlandı.

Gözlük şeklinde adeseler, makinalı saat hep bu devrin ihtira'larıdır.

BU devrin en mühim terakkiyatından biri de tabii kanunların künhüne nufuz hususunda tecrübe müracaat edilmesi olmuştur. Artık tecrübe ile sabit olmayan iddialara eskisi gibi rağbet edilmeyordu. İlmi düşünüşte bu cezri inkılabı vucuda getiren başlıca alimlerden biri de, «Fen güneşinin Mübeşşiri» namıyla yad olunan ROGER BACON (*Roje Beykın*) olmuştur.

Bacon 1214 senesinde İngilterenin Somerset kontluğu dahilinde İlchester kasabasında doğmuş, Oksford da tahsil etmiştir. Sonra Paris e geldi, fakat ora mahafili - ilmiyesinden memnun kalmadığı için hususi surette lisan tahsiline ve ilmi ma'lûmatını Arap menba'larından alarak tecrübi taharriyata

Roger Bacon

koyuldu. 1250 de yine Oksford a dönüp Fransisken rahibi oldu. Ve dostları tarafından teşhiz edilen bir laboratuvarında taharrilerine devam etti. Şurasını unutmamalı ki o devirde sihirbazlık ve büyüculük ilim gibi darülfünunlarda okutulurdu. Bacon un bu kabil derslere devam edip işittiklerini sıkı bir tenkît tahliline tabi' tutmuş olması pek muhtemeldir. Her ne hal ise Bacon dinsizlikle ve laboratuvarının hariminde sihirbazlık yapmakla ittiham edildi ve ilahiyatçıların o derece gözünden düştü ki neticede Fransisken tarikatı rüesası tarafından Paris e çağırıldı. Orada «nezaret altında» bulunduruldu ve eser neşrinden men' edildi.

Öyle olmakla beraber Paris de bulunduğu sırada fikren daha münevver olan Papa Dördüncü Clement tarafından fünuna dair bir eser yazmağa teşvik edildi! Bu suretle işe başlayan Bacon üç kısımdan mürekkep bir eser vucuda getirdi: *Opus Majus, Opus Minus, Opus Tertium*. Bu eserinde ortaya koyduğu doktrinlerle hakîki devrinden iki asır evvel doğmuş bir adam olduğunu gösterdi. 1268 de Oksford a dönmesine müsaade edildi ise

de orada eseri derhal mahkûm edildi. Hakikatı söylemek cürmü ondört sene hapse mahkûmiyetini mucip oldu. 1282 de tahliyesini müteakip vefat etti. Arkasında, Von Humboldt un ta'birince, «Kurunu-Vustada zuhur eden En Büyük Adam» olmak gibi parlak bir şöret braktı.

BACON ilme iki türlü hizmet etmiştir. Evvela ve en mühim olarak bâzı prensipler vaz' etmiştir ki onun fikrinde her türlü terakkî bu prensiplere istinad ettirilmelidir. İkinci hizmeti de bizzat birçok keşiflerde bulunmuş olmasıdır. Bu keşiflerin başlıcaları fizik ilmine aittir. Bunlardan hangileri bizzat kendi eseridir? Burası ma'lûm olmamakla beraber muhakkak olan bir cihet vardır ki o da Bacon un bugün tamamen kaybolmuş bulunan bir-

çok menba'lardan istifade etmiş olmasıdır. Şayet Bacon olmasaydı bu menba'lar bizim için ilelebet kapalı ve meçhul kalacaktı. Bacon her şeyden ziyade tecrübi fenne mevki' verir. Fiyliyat ile teeyyüd etmeyen akvalin bir kıymeti yoktur. Bacon bu prensipi te'yit için insanların hataya düşmeleri üç sebepten ileri geldiğini söylüyor: birinci sebep, akvali şayanı-ihlicaç add olunan kimselerin sözlerine aynı isabet nazariyle bakılması; ikinci sebep, örf ve âdat veya umumi akîde; üçüncü sebep, cahil kütlenin mutalea serd etmesi; dördüncü ve en mühim sebep, gayrimevcut ma'lûmat iddiasında bulunan cehalet. Bu sebepler *Opus Majus* un ilk kısmında mufasalsan izzah edilmiştir.

Eserin ikinci kısmı kilisenin ağzını kapatmak için atılmış bir lokmadır. Bunda yukarıki fikrinin hilafına olarak İncilin hakîki hikmeti ve ihtiva ettiği felsefenin gayesi «mahlûkun gayrimükemmel ilminden Halikin mükemmel ilmine yükselmek» olduğunu iddia eder.

Kitabın üçüncü kısmında ecnebi lisan öğrenmek luzumundan bahs eder.

Dördüncü kısım «her türlü felsefenin alfabeti»

olan riyaziyata tahsis edilmiştir.

Beşinci kısım menazır ilminden inikâs, inkisar, ayna ve saireden bahs eder.

Bacon un barıtı icad ettiği söylenir ise de onun bu bahsi Arapçadan okumuş olması muhtemeldir. Araplar da barıtı Çinlilerden öğrenmişlerdir. Top Bacon dan çok evvel kullanılmıştır.

Bâzı kimseler teleskopun Bacon tarafından ihtira' edildiğini söylerlerse de teleskopun Galile tarafından yapıldığı muhakkaktır.

Bacon onüçüncü asrın yetiştirdiği birçok adamlar içinde birinci gelir. Zamanında meşhur değildi, çünkü zamanının çok ilerisine gitmişti. Fakat bugünün tenkîtkâr telakkisi ona herkesten fazla kıymet verir. Bacon modern bir mütefekkindir.

KÂMRAN ŞERİF

KÂNUNU-SANI

*Yığın Yığın yerlere düşerken kuru dallar
Bir buz damlası gibi dondu kuşların sesi.
Çayırlarda kaldı bir sarı çoban nefesi.*

*Dağıtıyor her yere Kışın rengini rüzgâr
Eserek ufuklardan soğuk bir haber gibi.
Dolaşıyor, semada titreterek her kalbi.*

*Geçmeyen bir matemın siyah elbisesiyle
Gök yüzü yine kara, gölgeler yine kara.
Bir karga kanadının aksi düştü rüzgâra.*

Kış belirdi uzaktan kalın boğuk sesiyle.

VAHDET GÜLTEKİN

Modern Mekte- İSMET PAŞA

Enstitü binası Ankarayı süsleyen

CÜMHURİYET Hükûmeti merkezinde yüzlerce genç kızı hayata hazırlayan, eyi birer ev hanımı olarak yetiştiren, hattâ her birine hayatını

İsmet Paşa Kız Enstitüsü.

Şapkaçılık dersinde.

Mektep Kooperatifi.

kazanmağa medar olabilecek birer san'at öğretici Kız Enstitüsüne bir mâbede girer gibi içimde garip bir his ile girdim.

Kapının iki tarafındaki vitrinler birer nefis eserler sergisi gibi gözü alıyor. Binanın mimari kıymeti kadar içerisinin temizliği, intizam üzere tertibatı da takdire layık; koridorlar pırıl pırıl.

Enstitü talebeleri hep yerli kumaşlardan yapılmış sade ve güzel kıyafetleriyle milli iktisadiyatta herkese numune olmaktadır. Müdür odasını süsleyen kübik ta-kımlar da Ankara San'at Mektebinde yapılmış.

Enstitüye ve kurslara altıyüzden fazla talebe devam ediyor.

Mektebin müteaddit atelyeleri vardır:

Şapkaçılık, dikiş ve biçki, nakış, çamaşır yıkama ve ütü, yemek pişirmek ve pastacılık atelyeleri; çoğunda Avrupadan getirilmiş birer mutahassis vardır; muavinleri Türk hanımlarındandır. Bu atelyelerde asrî tekniğin en basit ve en kolay usulleri tatbik edilmektedir.

Atelyeler hariçten siparişler de kabul etmektedir.

Nakışta eski Türk san'atının ihyasına çalışılmaktadır.

Mektep kooperatifi; yavaş yavaş kooperatif Türk Orta mekteplerinin bir müessesesi haline giriyor. Ankara ticaret mektebinde olduğu gibi Kız Enstitüsünde de bir mektep kooperatifi açılmıştır. Artık bundan sonradır ki memleketimizde kooperatifçiliğin terekkişi görülebilecektir.

Talebe Kütüphanesi, Oyun Odası:

Talebeye okuma, arama hevesi vermek için mektep kütüphanesi mühim bir amildir. Enstitünün kütüphanesi o kadar zengin değil.

Oyun odası çok hoş eğlencelerle dolu. Açık hava oyunlarının yanında, bir çok melekeleri inkişaf ettirecek terbiyevi oyunları şimdiye kadar ihmal ediyorduk. Talebenin yorulan zihinlerini dinlendiren nezih, terbiyevi oyunların bulunduğu klüpte talebe neşe içindeydi...

Çocuk Bakımı Yeri:

Burada tıbbın bütün eyi usulleri gösterilecek. Neslin

teplerimizden

KIZ ENSTİTÜSÜ

asri Mîmarinin en güzel eseridir.

çarpık çurpuk olmasının başlıca sebebi; çocuk büyütme usulümüzdeki bozukluk ve gülünç bâzı göreneklerdir...

Mektebin Tabldotu

Mektepte (250) kişiye sıcak yemek veren bir tabldot var. Her gün iki kap, haftada bir gün tatlı olmak üzere ekmeğiyle (12) kuruşa mal ettiklerini öğrenince hayret ettim. Her gün iki talebe münavebe ile tabldotun yemeklerini hazırlıyor; nefasetinden, pişmesinden onlar mes'ul. Büyük bir salonda ucuza çıkan yemekleri talebeye hazırlayan bu teşkilat birçok mekteplerimizde yapılabilir. Kuru yemeklerle sıhhati bozulan talebe bu suretle kurtarılmış olur.

Mektebi gezdiğim gün tabldotun 12 kuruşa çıkardığı üç kap yemek: Patatesli et, pilav, kavundu. Müdür, o gün nöbetçi olan iki hanımı yemeğin nefasetinden dolayı takdir etti. Vazife başında takdir gören bu iki hanımın sevincine payan yoktu.

Serbest Meslek Kursları:

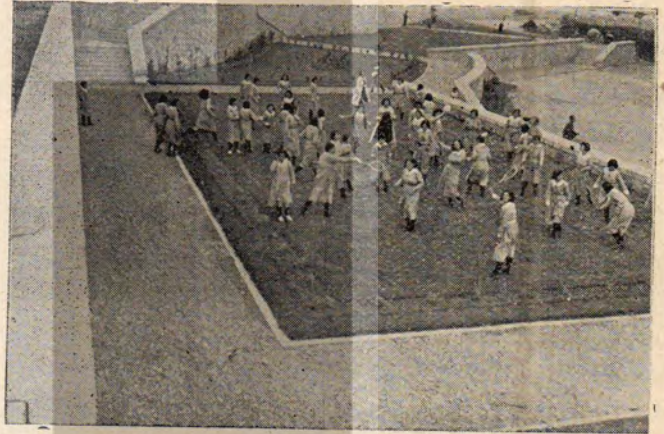
Yaşları büyük olan, ilk mektep tahsili görmüş hanımlar için gündüz ve gece kursları vardır. Bu kurslara devam eden hanımlara Türkçe, Almanca, Fransızca, Riyaziye, Resim dersleri de gösteriliyor.

*
**

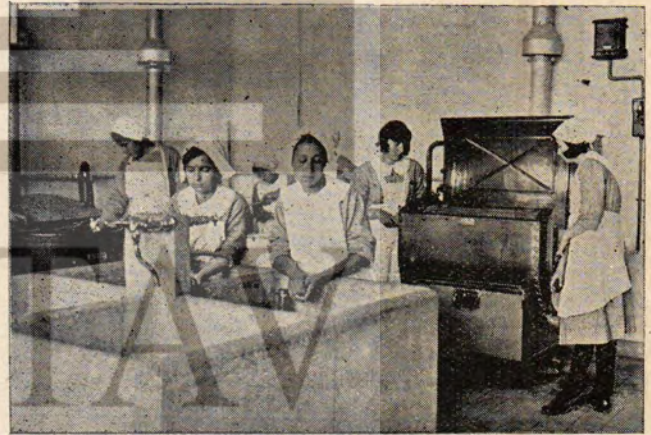
ENSTİTÜDE bütün dersler ameli ve iş prensiplerine göredir. Ders aletleri zengindir. Mektep talebenin sevimli bir yuvasıdır, temizliğinden ve eşyanın intizamından talebe mes'uldür... Her hafta talebe kendi aralarında konserler tertib ediyorlar. Yakında mektepte meslekî bir mecmua çıkacakmış.

Kıymetli ellerin idare ettiği bu muessese mükemmel bir kız kollejidir. Söz ve fikrin iş ve eser halinde tecelli ettiği Enstitü, muntazam işleyen bir makina gibi... Maarif vekâleti mühim bir ihtiyacı görerek Enstitüyü açmıştır. Talebe mevcudunun seneden seneye artması, bu ihtiyacın ehemmiyetini gösterir. Mektepte milli terbiye ve şuurun aşılmasına, iktisat, tasarruf fikirlerinin, ahlakî meziyetlerin kökleşmesine çok îtina edildiğini gördüm. Dai-

relerde masa başlarında ruhan sönen kızlarımızı aile yuvasına yetiştiren bu güzel kız kollejinin kurtarıcı bir vazife gördüğüne de iman ettim... *Muhittin Doğan*

Mektebin bahçesinde açık hava oyunları.

Çamaşır yıkama yerinde: iş başında.

Yemek ve Pasta dershanesinde ameli bir ders.

SAN'AT BAHSLERİ

Japon İstampaları

Paris İstampalar dairesi müdürü : P. A. Lemoisne den.

JAPONYADA renkli gravür san'atı emsalsiz bir inkişafa mazhar olmuştur. Onsekizinci asrın ikinci yarısında bu san'at Kiyonaga ile en parlak safhasına girmiştir. Kiyonaga, başta, seleflerinden, hususiyle nefis

Masanobu dan ilhamlar almış, fakat az zamanda bütün üstatlarını geçmiştir.

Kiyonaga, san'ata, cür'etli bir yenilik getirmiş değildir; san'atkarlığının kıymeti tersim tarzındaki letafet ve mubalâğasızlıktan, zarafet ve ciddiyetten, ka-

tılık göstermediği halde kuvvetli ve kendisinden emin olmasından; terkihi ettiği muhtelif unsurlar arasında ahenk temin etmesinden; figürlerine ve gruplarına muvazeneli vaziyetler vermekten veya onları bir çerçeve içine almak maharetinden; tabii vaziyetlere, mesela ayakta veya oturmuş bir kadının münhane çizgilerine bahş edebildiği değerden, imsâk ile dekore edilmiş kostümlerinin zengin çeşitlerinden ileri gelir.

İlave edelim ki Kiyonaga, bir klasik sayılmakla beraber muhtelif cihetlerden merak edilecek derecede mo-

dernist görünür. Evvela sahnelerinin tabiliğinde, vakur jestlerin ifratsızlığında, anatomik tenasüplerin daha derin müşahedesinde; daha sonra realist mektebin eserlerinde parlak inkişafını gördüğümüz peyizajın yeni ve

hakiki te-lakisinde modernizmi fark edilir. Kiyonaga figürlerini çerçevelemede daima bu usulü kullanmaz, fakat üstatlık devrinin kema-linde, seleflerinden büsbütün başka bir duygu ile peyizajdan istifade eder. Onun eserlerinde

Kiyonaga.— Çiçek toplayan kadınlar.

artık Çin ilhamından alınmış keskin çıkıntılı kayalar, yamru yumru ağaççıklar yoktur; fakat mesela bütün canlılığıyla nehir ve köprü; kayıklarla örtülü koy; ta ulka kadar ilerlemiş sahil... burada uzaklık, sadece bir veya iki bariz renkle iktifa edildiği düşünüldüğü zaman, tecessüm ettirilmesinde gösterilen maharete insan hayran kalır.

Kiyonaga'nın, takib eden nesil üzerinde tésiri büyük olmuştur. Doğrudan doğruya Kiyomine, Kiyohide, ve oğlu Kiyomasa gibi yetiştirmeleri vardır. Rakipleri de

Şunman, Şunzan, ve hususile Şunçon isminde üç ressamdır.

Kiyonaga'nın tésiri altında kalan artistlerden biri Utamaro dur. Utamaro eser çıkarmağa başladığı zaman Kiyonaga bu san'atı o kadar yükseklerle götürmüştü ki gençler için onu taklid etmek mümkün değildi. Utamaro da üstadı taklit ile başladı, ve ilk eserleri daha kaba Kiyonaga tabloları sayılabilir. Fakat Utamaro nun şahsiyeti yavaş yavaş ince ve acayip bir zenginlik göstermeye başlıyor; çok şahsi bir san'at formülü keşf edebiliyor. San'atı gönül alıcı kibarlığı ve ihtişamıyla, tiplere verdiği idealize uzanmalarla, kemal devrinin ekseri eserlerine hususi seciyelerini veren tafsilat realizmle temeyyüz eder. Utamaro bu san'atla Annelik sahneleri, Ev içinde kadınlar, Name yazan veya çalgı çalan nedimeler, Sumida boyunda gezintiye çıkan kadınlar, Balıkçı kadınlar, Sandalda kadınlar, Ateş böcekleri avı, Riogku köprüsü, Sumida üz-

rinde gece ahengi, v. s. gibi enfes eserlerini yaşatmıştır.

Teessüf olunur ki 1800 e doğru, büyük bir şöhretle umumun rağbetini kazanan Utamaro muvaffakiyetini tē-

min etmiş olan hassalarda ifrata düşüyor, tersim tarzına bir gevşeklik ârız oluyor, kemal devrindeki eserlerinde o derece takdire şayan olan eller gülünç bir küçüklük ve biçimsizlik alıyor; vucutların narinliği yılan şekline giriyor, ağır saç tuvaleti altında ense yasılıyor, öne doğru incecik bir boyun uzanıyor, yüzün up uzun beyzisi ile

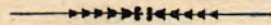
hemen açılmış oldukları belli olmayan gözler bütün bütün ifadeden mahrum kalıyor. Hattâ anlaşılıyor ki siparişlerden bunalan üstadın eli atelyesinden çıkan eserlerde pek az yer tutuyor, bu hal vefatına kadar devam ediyor (1806).

DEVİRİN diğer bir üstadı olan Yeşi de istampalarının mevzularını hemen umumiyetle kadınlardan, hususiyetle nedimelerden alıyordu. Onbeş sene kadar Utamaronun rakibi sayılabilecek kadar şöhret kazanmış ise de figürlerinde hayat yoktur; onunla ve şakirtleriyle bu güzel Japon san'atında dekadans başlıyor. Japonyanın resim

san'atını ancak daha sonra, o da muvakkat bir zaman için, Hoksailerin, Hiroşigelerin yarattığı realist ve impresionist mektepleri kurtarıyor.

Kiyonaga: Gezinti.

Karneginin Hayatı ve Eseri

Elihu Root dan. [Telhisan]

SIRF zekâve faaliyetleriyle pek büyük servetler, yüzlerce milyonlar toplayan ve onları yüksek gayelere tahsis eden insanlar var. Bunlar diğer insanlar arasında ayrı bir soy teşkil ederler. A. Karnegi bu müstesna soydan bir adamdı. Azîm servetini nasıl şuurulu bir irade ile biriktirdi ise aynı şuurulu ve idealli irade ile kullanma ve harcama tarzını da tâyin etmiştir. Bugün terakkisiyle dünyanın hayranlığını celb eden Amerika Birleşmiş Cumhuriyetlerinin inkişafını yaratan, yenilmez dehalariyle milletlere daima daha büyük iktidar, daima daha büyük serbesti ve refah imkânları kazandıran büyük yapıcılardan biri de Andrew Carnegie (Karnegi) dir.

Karneginin kazanç vasıta ve membaı çelik işlemesinde Bessemer usulünün Amerikaya getirilmesi ve fennin bütün tekemmülü ile tatbik edilmesi olmuştur. Faaliyete iptilası o derece idi ki, cesim servetini kazandıktan sonra, tam sınaî teşebbüslerden çekilme zamanı gelince, yine bir türlü istirahatete çekilmemiş, hayatının ikinci kısmını insani nazariyelerinin tatbikine hasr etmiştir. Bu safhada servetini, bâzılarının dediği gibi, saçmağa başladı, fakat bu saçmak gayesiz bir cömertlik değildi; onun samiminde ideal olarak büyük projeler yaşıyordu, bu projelere tahsis edeceği servetleri hakkıyla kullanabilecek en iktidarlı kimseleri bulmak da onu meşgul eden şeylerden biri olmuştur.

Karnegi işlerden çekilmeden çok evvel beslediği ideali bir mecmuada şu suretle ifade etmiştir :

«Her şeyden evvel gaye şu olmalıdır ki başkalarına edilecek en büyük yardım kendi kendilerine yardım etmeğe yardım etmektir; vaziyetlerini iyileştirmek isteyenlere mühtac oldukları vasıtaların yalnız bir kısmı verilmeli, yükselmek isteyenlere buna müsaade edecek bir destek tedarik edilmeli; fakat yardım mutlaka kısmen olmalı, hiç bir zaman küllî olmamalıdır. Sadakadan ne fert ne de cemiyet hiç bir şey kazanmaz.»

Karnegi insanları zengin etmekle bahtiyar edebileceği fikrini hiç bir zaman beslememiş, merhame-

tin istismarını teşvik etmemiştir; servetinin istimalinde ise bu noktaya en büyük dikkat ve hassasiyeti göstermiştir.

İskoçyalı bir dokumacının oğlu olan A. Karnegi, çocukluğundan, fakir bir küçük oğlanın ruhunu dolduran kuvvetli arzuların hatirasını muhafaza etmiş; fakir insanlarla düşüp kalkmaktan insan ruhunu, yakından, şahsî tecrübelerle anlamıştı.

Karnegi, hiç şüphesiz, Pittsburgh da bir makine tezgâhında, daha sonra bir telegraf cihazının başında çalışırken, Pensilvanya şimendiferlerinde memur olarak işlere nezaret ederken samimi hayallere dalıp gittiği vakî olurdu; ve daima muhafaza ettiği çocukluk ruhundan taşan dilekler daha sonra insanlığın saadetini temin nazariyelerini kurmağa hizmet etmiştir.

İlk teşebbüsü çocukluğunun geçmiş olduğu memlekete, Pittsburgh a gelip yerleşmek ve nazariyelerinin tatbikine oradan başlamak oldu. İlk iş olarak bir kütüphane, cesim bir kütüphane açtı. Bunun da sebebini bize kendisi anlatmıştır. Karnegi kitap satın alamayacak kadar fakir bir çocuk iken, miralay Anderson isminde bir zatın açmış olduğu dörtüyük ciltlik kütüphaneden nasıl istifade etmiş olduğunu unutmamıştı. O kütüphanenin kendisine verdiği bilgi ışıkları ile hayata atılmıştı, şimdi o da ilmin ışıklarını saçacak muazzam kütüphanesinin kapılarını herkese ardına kadar açık bulundurarak hatirasında yaşayan minnettarlığı göstermişti.

Kütüphaneden sonra, 30 milyon dolar sarf ederek işçilere mahsus Pittsburgh enstitüsünü têsîs etti, bunu da bir san'at müzesi, bir musikî salonu, ve bir ilmî müze ile ikmal etti. Çünkü kendi hayatı tecrübelerinden anlamıştı ki, erkek kadın, bütün insanlar karınlarını doyuracak, üstlerini giydirecek, kendilerini barındıracak vasıtaları temin ettikten sonra, daha ziyade mes'ut olmak için, bedii hassasiyet ve zevklerini terbiye etmeye muhtaçtır. Bütün bu müesseselerden sonra Pittsburgh işçilerinin terbiyesine tahsis edilmiş bir de sınaat mektebi açtı.

Ondan sonra düşüncesini ilk baba yurdu olan Dunfermline e çevirerek buranın fakir işçilerini düşündü; her günkü zahmetli çalışma hayatlarına bir az neşe ve eğlence vermek için bahçeleri, oyun sahaları, jimnastik yerleri, balık havuzları ile mücehhez büyük bir park yarattı; bir sıhhat mektebi ile bir kütüphane de açtı; bunları zengin bir sermaye ile teçhiz ederek vakfın idaresini kendi seçtiği mütevellilere havale etti.

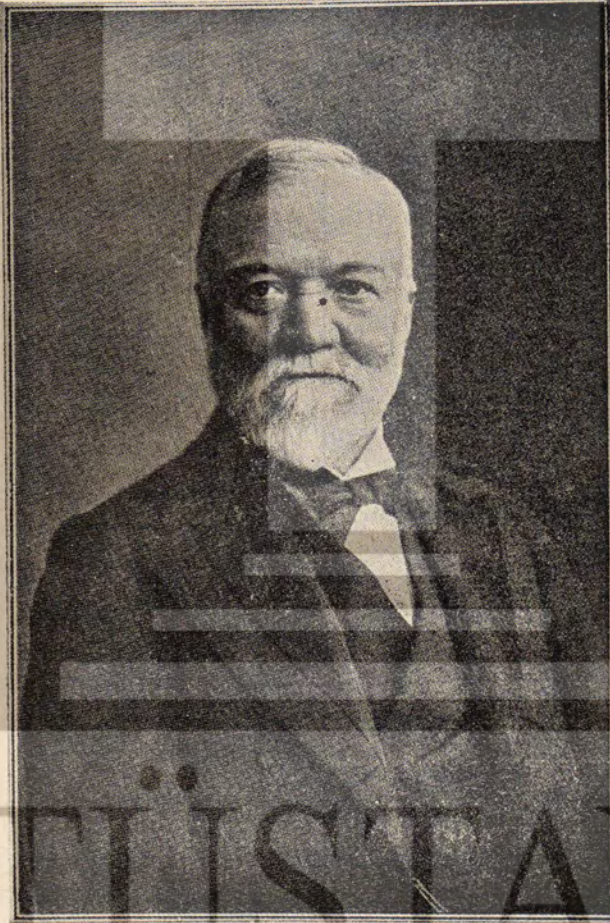
Ondan sonra İskoçyanın dört darülfünununa on milyon dolar hibe ederek insanî cömertliğini gösterdi. Bu paranın yarısı ilmin, tarihin, iktisadın, ve modern lisanların tedrisine sarf edilecek, diğer yarısı ile de fakir talebelerin talebelik masrafları temin olunacaktı.

Vatanına olan minnet borcunu ödedikten sonra Amerikaya dönerek Vaşington da bir ilmi araştırma enstitüsü açtı; bundan sonra daha geniş bir teşebbüs olarak vucuda getirdiği tedrisin terakkisi müessesesiyle ihtiyar Amerika muallimlerine rahat bir ihtiyarlık temin ettiği gibi terbiye ve tedris usullerinin tetkik ve tāmimi için de ayrı bir sermaye tahsis etti.

Kademe kademe nazariyelerinde ilerleyerek Sulh Kahramanı fondosunu tēsis etti, bununla umumun hürmetine mazhar olan harp kahramanlığına karşı bir de Sulh Kahramanlığı fikrini ileri sürmüş oluyordu. Bu müessese de diğerleri gibi mütevellilerin idare ettiği bir vakıfla kurulmuştu.

Nihayet insanî idealinin tahakkukunda bir hatve daha atarak Beynelmül Sulh Vakfını tēsis etti. Bunun gayesi sulhun lehinde harbin aleyhinde ilmin gösterebileceği bütün ispatları arayıp bulmak ve bu

suretle insanların tenvirine hizmet etmektir. Bu müessese kurulduğu andan şimdiye kadar, aralık vermeksizin sulh ve harp meselelerine mutaallik ilmi tetkiklerle ve neşriyat ile meşgul olmaktadır. Bu müessesenin bir de Avrupa Merkezi açılmıştır. Paris de büyük bir bina içinde çalışmaktadır. Avrupanın bütün memleketleriyle münasebet ve muameleleri vardır, neşir ettikleri kitaplar da bir çok lisanlara tercüme olunmaktadır.

Andrew Carnegie

Bunlardan başka Carnegie La Haye de muazzam Sulh sarayını, Vaşington da şimali ve cenubi Amerika milletleri arasında bir anlaşma merkezi olmak üzere Bütün Amerikalılar Birliği ni, Kosta-Rika da bir adalet sarayı bina etti.

Vefat etmeden evvel, beş büyük ve belli başlı vakfının merkezî teşkilatını da yarattı. Carnegie Korporasyonu namı verilen bu teşkilatın idare meclisi beş müessesenin reislerini ihtiva eder.

Servetinin en büyük kısmını, yüz yirmi beş milyon dolar kadar bir sermayeyi bu büyük merkeze tahsis etti, kendi de vefat edinceye kadar heyete riyaset etti.

Carnegie nin hayratçılığı köyünden, memleketinden başlamış, daire daire genişleyerek bütün insanlığı kavrayacak bir surette yayılmıştır; bununla beraber şahsî dostlarını ve taallukatını unutmamış, hepsine insanî hislerle dolu cömertlikler ibzal etmiştir.

Fakir bir İskoçyalı dokumacının oğlu olan Andrew Carnegie nin eseri asırlarca yaşayacak ve namı layemutluğa kavuşacaktır.

Hoş Fıkralar...

Hudut Gümrüğünde

DOSTLARIMDAN biri kayın valdesiyle beraber Belçikadan dönüyordu. Büyük hanım Malines de çok güzel danteller satın almış ve maharetle onları elbiselerinin arasında saklamıştı. Hududa gelince damadı ona:

— Dantellerinizi mêmurlara haber vermemi unutmayınız, dedi.

— Nasıl? Mêmurlarımı? Dünyanın parasını vermeye vaktim yok.

— Eyi ama gümrük resmi bir borçtur.

— Borçmu? Neden borç oluyormuş? Ki-me borcum varmış?

— Bu sizin yapmak istediğiniz şey kaçaklıktır, cezası ağır bir cürümdür.

— Yeter, beyfendi, yeter. Şimdi de bize ne yapacağımızı öğretmeyemi kalkıyorsunuz..

Damat sustu, fakat muayeneye gelen gümrük mêmuru haber verecek bir şeyiniz varmı deyeye sorunca:

— Evet, mêmur efendi, dedi; hanımın dantelleri var, onlar için bir resim vermek lazım, zann ederim.

Artık kaynananın hiddetini siz tasavvur edin. Birer birer elbiselerin arasından dantel toplarını çıkarıp gösterdikçe ve her biri için ödeyeceği gümrüğü işittikçe damadına öyle hain

bakışlar fırlatıyordu ki canına kast edecek sanılırdı.

Fakat hikâyenin sonu hiç zan olunacağı gibi feci' olmadı. Bilakis mêmurlar çekildikten sonra düşünüp ahlakî vicdanına muracaat etmeye vakit bulan kayın valde hanım damadının boynuna sarıldı:

— Damadım, dedi, siz namuslu bir adam-sınız. Sizi takdir etmek vazifemdir.

Holivut ta...

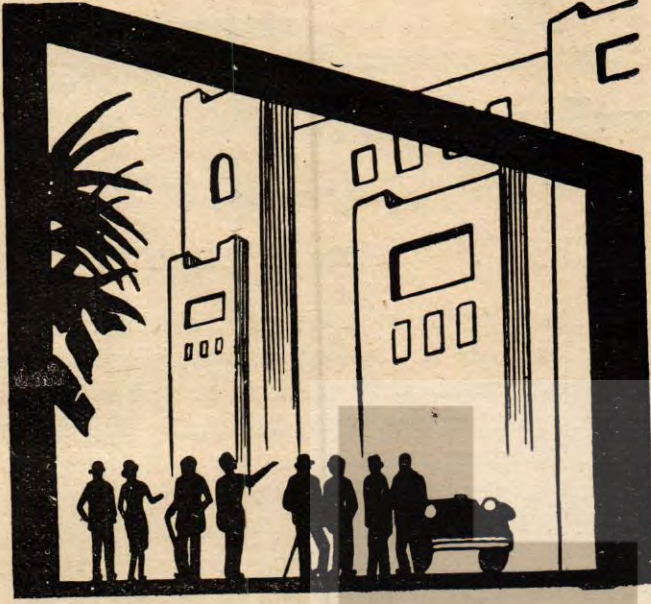
Sesli sinemalar çıkıp da eski sinema şirketleri bunların yeni tekniklerini tatbik etmeye başladıkları zaman o âlemde her şey altüst ve karma karışık olmuştu. O sınaat değişmesi hengâmesinde vukuu söylenen hikâyelerden biri de meşhur sinema muharrirlerinden birine dairedir. Sadece Mr. Con ismiyle anaçığımız bu muharrir kumpanya ile uzun bir zaman için kârlı bir mukavele yapmış, feshine yanaşmak istemeyordu. Kumpanya kendisine hiç iş vermemek gibi usandırıcı bir politika tâkib etmek istemişti. Fakat o al-dırış etmiyor, apartmanında aylak aylak oturuyor, kitaphanesinin raflarını boşaltıp yeniden tanzim etmek gibi işlerle vaktini geçiriyor, ve her hafta başı 600 dolarcığını vez-neden çekip bankaya yatırmakta devam ediyordu. Nihayet usanan kumpanya oldu, tabyeyi değiştirdi. Mr. Con a, şirketin dairelerini ziyarete gelenleri gezdirmek gibi muharrirliğin şerefiyle mütenasip olmayan bir iş teklif etti. Muharrir evvela köpürerek kabul etmemek istedi ise de kendisine bu reddin mukaveleyi fesh ile müsavi olacağı ihtâr olununca ziyaretçilerin önüne geçti ve istenilen kılavuzluğu yapmaya başladı.

Birinci kafile şirketin hissedarlarından teşekkül ediyormuş, işlerin ne halde yürüdüğünü gözleriyle görmeye gelmişlermiş. Bunu anlayan Mr. Con içinden kumpanyanın idaresine bir oyun oynamaya karar verir.

Büyük bir binanın önünden geçerlerken ziyaretçilerden biri sorar:

— Bu bina ne içindir?

— Bu binamı? Kumpanyanın bozduğu filmleri koymaya mahsus bir ambardır. Bu bozuk filmler sonra okka ile satılır.

— Amma yaptınız ha.. Bozulan filmler bu kadar çokmu?

— Yalnız bu anbardan ibaret olsa yine eyi. Şu uzaktaki iki bina da bozuk film anbarıdır.

— Deseniz e, işler çok masraflı oluyor.

— Bu idare heyeti kadar müsrif insanlar olamaz. İşte ben karşınızda en iyi misali teşkil ediyorum. Ben dünyanın en çok ücret alan bir ziyaretçi kılavuzuyum: haftada 600 dolar alıyorum.

Pul Merakı

Pul koleksiyonculuğu hakkında bir fikriniz varmı? Bu merakın ne demek olduğunu öğrenmiş olan bir mağaza çırağı bakınız nasıl bir tesadüfle, büyük bir servet kazanmış «Vak'a Vaşington da cereyan ediyor.»

Bir gün kendisine para verilir ve gidip 500 tane hava postası pulları almaya gönderilir. Esasen vazifesi bu gibi siparişlere gidip gelmek olduğu gibi pullara da az çok merak sarmış olduğundan aldığı pul tabakasına dikkatlice bakınca resimlerinde bir yanlışlık fark eder: meğer onlarda tayyare resmi altüst tab' edilmiş... Postahane binasından çıkar çıkmaz arkasından bir müfettiş koşturmuşlar, bu pulları geri almak istemişler; fakat elindeki renkli kâğıtçıların kîmetini derhal anlayan zeki çocuk, tehdid edildiği halde, vermez. Müfettiş de tabii kanunen mēzuniyeti olmadığı için onları ele geçiremez.

Çocuk kendi parasıyla başka pullar satın alır, mağazaya götürür, o ters basılmış pulları

saklar, ve bir iki gün içinde 25000 liraya satar...

Çocuklar Arasında

Bir gün yedi yaşında bir küçük beye dört yaşında bir küçük hanım misafir gelir. Küçük beyin annesi meşgul olduğu için misafir hanımı oyalamak vazifesi kendisine düşer. Onu oyuncak odasına götürür, birer birer hepsini önüne sermeye, harekete getirmeye, işletmeye çalışır; fakat bir türlü küçük hanımın dikkatini celb edemez. O, yalnız kendisiyle beraber getirdiği bir oyuncakla meşguldü. Bu, iple makinası çekilince garip bir ses çıkaran bir soyтары idi.

Küçük bey bütün nezaket ve talâkatının boşa gittiğini görünce dadısına döner ve istihfafla:

— Bu kız yumurcaklarının böyle ciddi şeylerden bir şey anlamadıkları yok ki, der.

William Wordsworth

Yazan: İBRAHİM HOYI

İNGİLİZ edebiyatında Romantizm cereyanları tam 1797 de kemale ermişti. Bu devrede iki mühim şair Coleridge ve Wordsworth edebiyatın şahikasına yükselmişler ve klasik edebiyatın asla meyl etmediği bir sahada yürüyerek "Edebiyat insan içindir" düsturununu koymuşlardı. Coleridge (Koleriç) fevkattabii mevzu'ları kullanacak, Wordsworth ise zihinleri, o ane kadar saplanıp kaldıkları sun'i an'ane ve örf abidelerinden çekerek, gözü-müzün önünde serili duran dünya güzellik ve harikalarına sevk edecekti. Romantizmin nihai zafelerini taçlandıran Wordsworth in "Pintern Abbey den birkaç mil uzakta yazılmış satırlar..." eseri İngiliz şiirlerinin en asillerinden ve nefislerinden olarak tanılır.

Tennyson un dediği gibi "Âdi hiç bir şey telaffuz etmeyen" şairin hayatını eyice kavrayabilmek için, ölümünden yarım asır sonra basılan ve ancak 1805 de bitebilen, aynı zamanda da büyük adamın çocukluğundan ta gençliğine kadar bütün hatıralarını toplayan (The Prelude) *Başlangıç* 1 okumak faydalıdır.

Burada şairin hayatını dörde ayıracak ve kısaca tetkik edeceğiz.

1— 1770-1780 e kadar devam eden Cumberland Hills deki çocukluk hayatı.

2— Cambridge (Kembridj) de talebelik, kararsızlık; fırtınalı ve kederli geçen devir. Hariçte seyahatları. İhtilalci tecrübeleri (1787—1797).

3— Olgunluk ve eserlerini vermek gibi kısa fakat mânalı devresi (1797-1799)

4— Şiirlerinde bütün nüfuzu, têsiri görülen, doğduğu Lake Region deki (Leyk Rijin) uzun inzivasi.

WORDSWORTH 1770 senesinde Cumberland, Cocker-mouth da doğdu. Çocukluğunda garip ve atılgan bir tabiatı vardı. "Sevgilerimizin ve ilmimizin özü" diye tavsif ettiği ve pek büyük bir aşkla sevdiği ve bağlandığı annesini sekiz yaşında iken kayb etmişti. Babası da altı sene sonra kendisini dört kardeşiyle beraber ta-

liin insafsız eline brakmıştı. Yetimlere akrabaları bakmış ve Lake Region de bir mektebe yerleştirmişlerdi. Wordsworth kökünü seven çiçeğe benzemiş, bu açık hava mektebinden çok hoşlanmış, etrafındaki çiçeklerden, dağlardan ve geceleri anlaşılmaz bir zevkle seyre daldığı yıldızlardan, kitaplarından ziyade istifade etmiş, öğrenmişti. O yaşta bile tabiatın aşığı idi. Yukarıda arz ettiğimiz gibi bütün bunları eyice anlamak için *Başlangıç* 1 okumak iycab eder. Bu şiirde en alâkasız okuyucuyu düşündürecek başlıca üç nokta göze çarpar:

1— Wordsworth daima yalnız kalmayı sever. Fakat *tabiat* ile her zaman beraberdir.

2— Birçok vakitlerini kırdada, dağda açık havada geçiren diğer çocuklar gibi, o da bâzan yaşayan ruhların, görünmemekle beraber hakiki; sakin olmakla beraber enis ruhların mevcudiyetini hiss ediyor.

3— İntıba'ları tamamiyle samimidir ve bizimkilerine uyuyor.

Wordsworth bize, uzun bir yaz güneşini yüzmekle geçirdiğini anlatır; meyva topladığını, kırlarda bayırlarda dolaştığını, kışın, kayarken buzda bir yıldızın akislerini takib ettiğini hikâye eder; kayıkla gölü keşf etmeğe çıkıp dünyanın büyüdüğünü ve garipleştğini gö-

rünce nasıl korktuğunu anlatırken sadece çocukluğumuzdaki mes'ut fakat müphem hatıraları canlandırır, ve insan bu satırları okurken çocukluğunu hatırlamaktan, ve şairin ilk tahassüslerindeki öz neş'esini duymaktan kendini alamaz.

Wordsworth un ikinci devresi 1787 de Cambridge talebeliği ile başlar. (*Başlangıç*) ın üçüncü kısmında talebelik hayatının günlük vak'alarını, umumi kayıtsızlığını ve sebepsiz meserretlerini gösteren akisleri vardır. Wordsworth mektepte iken orta dereceyi geçmemiş, derslerinden mâda başka faaliyetlere girişmemiş, imtihandan ziyade kendisini kıra, bayıra kavuşturacak tâilleri dört gözle beklemişti. Yalnız bir müddet siyaset heveslisi

İbrahim Hoyi Bey.

gençlerle arkadaşlık etmiş ve intibamı, o muazzam heyecan dolu ayaklanmanın ilk günlerindeki bütün Avrupayı saran ümit ve ihtirasları, koca bir cilt tarihten daha açık ve sihhatla canlandıran İhtilali şiirinde izlemiştir. 1790 da Paris e giden şair, genç Oxford (Oksford) cumhuriyetçilerinin pembe gözlükleriyle hadiseleri seyr etmiştir. 1791 de Işıklar şehrine ikinci yolculuğunu yapan bu tabiat aşığı (Girondist) jirondistler yahut mütedil cumhuriyetçilerle birleşti. Ve ancak akrabasının tedbirler alarak, tahsisatını kesip de kendisinin acele Londra ya dönmesine sebebiyet vermeleriledir ki, fırkasının başarıyla bir arada giyotin altında can vermekten kurtuldu. Şair inkılabın aşırı derecede kanlı oluşunu, bilhassa Onaltıncı Lui nin (Louis XVI) idamını ve Napoleon un yükselişini görünce ihtilalden soğudu. Bu soğukluk, sonraki şiirlerinde görüldüğü gibi nefret ve muhalefete inkılâb etti. İhtilal yahut inkılap rejiminin en mürit taraftarlarından Shelley (Şili) Byron (Bayron) la bozdu. Fakat buna mukabil, evvel ve ahir ihtilale ve yahut İngiliz taraftarlarına muarız bulunan Scott (Skot) un arkadaşlığını kazandı.

Wordsworth otuz yaşına geldiği halde bir meslek tutmamıştı. Bittabi' parası da yoktu. Hukuk okumak istedi. Hevesi olmadığını anladı. Rahipliği denedi. Kiliseye karşı derin muhabbeti olmasına rağmen böyle kutsi bir vazifenin ehli olmadığına kanaat getirdi. Bir keresinde de asker olmak ve vatanına hizmet etmek sevdasına düşmüştü. Fakat burada da yabancı bir memlekette hastalık kaparak ölmek ve varlığını yurduna bir zarar kazandıramadan ifna etmekten korktu. Garip bir tesadüf, tuhaf bir hadise, tákib edeceği yolu perçinledi. Himayesinde bulunan Calvert isimli arkadaşı veremden ölünce, mirasını edebiyata vakf etmek şartıyla şaire kalmıştı. İşte bu beklenmeyen servet Wordsworth e dünyadan elini eteğini çekip, dehasının ışığında yürümesini tēmin etti. Bütüü ömrü fakîrlikle geçmişti. Kıtka- naat geçiniyordu. Lakin yüksek düşünceleri vardı. Şiirleriyle para kazanamıyor, ancak böyle mes'ut hadiselerle ki eserlerini yaratıyordu. Tori fırkasına da girince kendisine hükümette mēmuriyet verdiler, ve bir müddet sonra da İngiliz edebiyat âleminin *Sultanusşu- arası* oldu. Bu vak'a Browning (Branning) e meşhur

The Lost Leader (Kayb olmuş Lider) unvanlı fakat yanlış tefsir edilen şiirini yazdırdı:

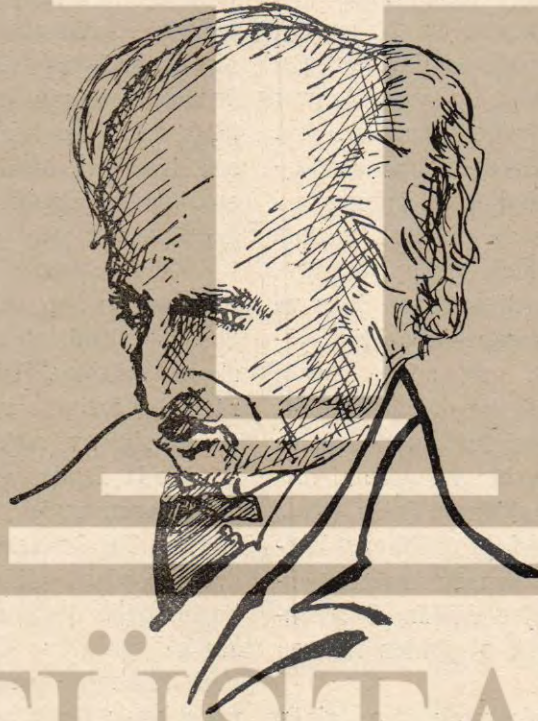
*Bir avuç gümüş için terk etti bizi
Elbisesine takacağı bir şerit için braktı bizi...*

Wordsworth sevdiği Lake Region de, inzivasına çekilmiş, edebiyat ve tabiatla başbaşa kalmıştı. Yazıyor, yazıyor, mütemadiyen yazıyordu. Fakat zamanın münekkileri eserlerini insafsızca delik deşik ediyorlar, şiirlerinin en fenasını seçiyor, mecmualarda alay mevzuu olarak kullanıyorlardı. Muvaffakiyet güler yüzünü göstermeyordu. Lakin Wordsworth mēyus değildi. Sabr etmesini biliyordu. Ölümünden çok evvel umumi alaka güneşinin tatlı sıcaklığı muhitini kapladı. Scott ve Byron un taçları devrilmiş, ve halk bu tabiat aşığını derin bir hayranlıkla seyr ediyor, münekiller onu İngiliz edebiyatının yegâne en büyük şairi deye yükseltiyor, ilan ediyorlardı. Southey (Suti) nin ölümü ile de, bütün arzularına rağmen 1843 de Meliküşşuaralığa seçildi. Nasıl, ilk önceleri aşırı derecede ihmal edildiği zamanlar bir teessür duymamış idise, şimdi bu taşkın alaka ve tebcile de aynı istigna ile mukabele etmişti. Daha sonraları yazış kuvvetinin mütemadi tedennisi, tahmin edileceği gibi muvaffakiyetin verdiği, nefsine olan itimat ve emniyetten değil; bilakis daima yalnız yaşamak muhafazakârlığından ve eş'arını diğer edebi şahsiyetlerin muhakeme ve usulleriyle mukayese etmemek gâfletinden ileri gelmişti.

1850 senesinde, seksen yaşında iken gayet sakinane öldü, ve sevdiği kır ve bayırlarla dolu olan yemyeşil Grasmere de gömüldü.

Şiirleri: Wordsworth cihadına, şiiri bütün sun'iliklerinden kurtarıp, hakikatın lisanını konuşmak, ve insanları, tabiatı oldukları, göründükleri gibi târif ve tasvirle başladı. Bunun içindir ki şairi birinci defa olarak tetkik süzgeçinden geçirince, mısra'larının altında gizlenen derinliği, ihtirası, ve güzelliği birden fark edemez, ve bize hitab eden bu mutlak sadelik karşısında hayal inkisarına uğrarız. Şurasını da itiraf etmeliyiz ki, Wordsworth nadiren coşan daima ahengi tákib etmeyen bir nazımcıdır. Bununla beraber ilhamlandığı ve taşıdığı vakitler ise, hiç bir şair kendisiyle boy ölçüşemez. Alelade zamanlarında şiirleri o kadar mensurdur, ve heye-

(Devamı 75 inci sahifede)

William Wordsworth.

Bir Gün Annemle Babam

Konuştular.

Yazan: NAHİT SİRRI

ÇOCUKLUĞUMUN en eski hatırası denize aittir. Yakacık a gidecekmişiz, Kartal da vapurdan çıkmışız. Önümde, mavis beyazımtırak bir büyük su hiddetle köpürüyor ve dalgaları yükselip gelerek kısa çoraplı bacaklarımı ıslatıyor. Fakat vapura, Kartal ın içine ve Yakacık a dair hiç bir hatıram yok. Sade denizin manzarasını ve yükselen dalgalarla bacaklarımın ıslandığını tahattur ediyorum: İki yaşımı bitirmeme daha iki ay varmış. Bundan sonraki hatıralarımın en canlısı ise, gözlerime bir daha tekmili silinememiş bir hüznün gölgesini yayan vak'aya ait bulunuyor. Üç yaşında var yokken, annemle babam birbirlerinden ayrıldılar.. Bu bir gece oldu. Beşiktaş ın üstüne düşen İhlamur da, Taş-Karakol denilen beyaz ve güzel karakolun karşısındaki büyük ve eski evimizin en üst katında, büyük annemle beraber yattığımız odadan beni annem gelip uyandırarak aşağıya indirdi. Gürültüler, merdivenlerden inen ve çıkanlar, toplanan eşya. Beni bir kanapenin üzerine yatırıp uyuttular. Sabahleyin çok erkenden, kendi kendime uyandım. Artık gidiyoruz. Bir kapıdan, daha gecelik kıyafetindeki babamın gölgesi hızla uzaklaştı, ve merdivenin başında, küçük ve zayıf bir kız çocuğu hiçkırığa hiçkırığa ağladı. Bu kız çocuğu ablamdı. Sekiz dokuz yaşında olduğu için babamın yanında kalabilirmiş, bense anneme düşüyormuşum. Uşağın kucagında merdivenleri inerken, divardaki resimleri seyre daldım. O resimleri de, uşak Salih in adını da ancak o günden itibaren hatırlıyorum.

İhlamur dan Bakırköy isimli bir uzak yere gittik. Orada, kırlar ortasında pembe boyalı bir köşkte oturuyoruz: teyzemin köşkü. Teyzemin, kılıcı şakırdayan ve daima öksürüp aksıran bir kocası, Badi-ba hanım adlı ve benimle yaşıt bir de kızı var. Benim beyaz ve fazla etli yüzümde küçük gözlerim kaybolur gibiyken, Badi-ba hanımın esmer ve yuvarlak çehresinde uzun kirpikli iri siyah gözleri âdeta tekmil yüzünü kaplıyor. Kırlarda geziyor, deniz kenarında dolaşıyoruz. Sonra bâzan annem türlü renkler ve yıldızlarla resim yapıyor. Badi-ba hanımla beraber, elimizle dokunmak isteyerek ve buna cesaret edemeyerek, annem bize resim yaptıkça hayran seyr ediyoruz. Fakat Bakırköy de ancak birkaç ay kalıp Taksim e taşınmışız.

Burası, yüksek duvarlı, geniş lakin bakımsız bir bahçe ortasında, üst katına iki taraflı ve bembeyaz mermer merdivenlerle çıkılan büyük bir evdi. İçinde birçok hizmetçi ve misafir bulunan bu eve ne teyzem ne de

Babiba hanım geldiler. Ben hemen daima dadım (Dibo) ile beraberim. Bakırköy ün geniş çayırıları, mavi denizini, annemle teyzem yeldirmeler giymiş oldukları halde yaptığımız seyranları öyle özleyorum, geceleri rüyamda görüyorum ki.. Annem artık nadiren sokağa çıkıyor. Daima araba ile Beyoğluna iniyor, yahut Harbiye ye kadar uzanıyoruz. Yüzünü değil de iri vücudunu hatırladığım bir adam, hemen her gün bir iki saat bu eve geliyor. Kendisine (Bey baba) dedirtiyorlar, ve kulakları biraz ağır işittiği için kendisiyle konuşurken âdeta bağırarak mecburiyetinde kaldığım bu adam, bebek almam için bana her gün para veriyor. Çünkü, bu yüksek duvarlı ve ihmal edilmiş bahçe ortasındaki çocuksuz konakta küçük kızlar gibi bebeklerle, her gün değişen ve her gün çoğalan bebeklerle oynayorum.

Onbeş günde bir de babamın evine gidiyorum. Teyzemin o hep öksürüp aksıran kocasının uzak akrabasından Vahit efendi isminde biri, sabahleyin götürüp akşam getiriyor. Babam şimdi eskisi gibi İhlamur da, rüzgârlar içersine girdiği için adına (Yırtık ev) dediğim ahşap, siyah ve eski evde oturuyor. Vapura binerek, Büyükkada denilen çok güzel bir yere gidiyoruz. Beyaz, yeşil pancorlu, içi daima zıya ve güneş dolu bir köşk. Babam, Taksim deki eve gelen ve kendisine (Bey baba) dediğim adam gibi iri gövdeli değil, bilakis çok ufak boylu. Belki de bundan dolayı bana daha munis ve yakın geliyor. Onun da benim gibi annesi var, onun annesi de benim annem kadar sarışın. Ama öyle güzel ve uzun boylu değil, ve eteklerinden yürüyüp kımıldandıkça hisiltular çıkan ipek elbiseleri, sonra kulaklarında ve parmaklarında hemen daima parlayan elmasları yok. Babamın bir de büyük annesi var. Acaba kaç yaşında ki. Sol yanağının üzerindeki küçücük pembe yerden başka yüzünde buruşmadık bir nokta kalmamış. O bir çerkes kızı imiş ve gençliğinde annem kadar güzelmiş. Çok küçücükken, haydutlar çalıp İstanbul a getirmiş ve halayık deye satmışlar. Ablama gelince, o zayıf, saz benizli, iri siyah gözlü ve çürük dişli bir kız. Sıksık öksürüyor. Morara morara, iki kat ola ola, uzun uzun öksürüyor. Kendisinde boğmaca öksürüğü varmış. Adaya her gidişimizde annem ona hediyeler gönderiyor.

Fakat babam Büyükkada da otururken de bir kere İhlamur daki evimizi uzaktan gördüm. Taksim e gelen (beybabam) bir hafta görünmemişti. Hasta diyorlardı, ve bir gün arabaya binerek annemle onu görmeğe gittik. Beşiktaş dan geçerek yokuşlar çıktık, ve bir büyük kapı

önünde durduk. Büyük, büyük ve bomboş bir yer. Halbuki kulakları ağır işiten bu (Beybabanın) bir çok çocuğu daha var demişlerdi. Bizi iki harem ağası kapıda bekleyolardı. Kimsenin görünmediği merdivenlerden, sofalardan, dehlizlerden, odalardan geçirdiler. Nihayet bir odada, yatakta, bana her gün bebek parası veren şişman adamı yatıyor gördüm. Annemle konuşmağa başladılar ve ben divardaki resimleri tetkika koyuldum. Bir balkon kapısı.

Sessizce balkona çıkınca, "— A!" diye hayretle bağırdım. İhlamur, bizim yırtık ev. Fakat pencere-leri kapalı ve setli bahçesinde hiç kimse yok. İçeri koştum ve anne-me:

— Anne, dedim, anne, yırtık ev buracıkta ama ablamı göremedim!

Annem beni kollariyle sardı ve yüzünü yatakta yatan adamın görmeyeceği bir tarafa çevirdi. O zaman fark ettim ki gözleri yaşla dolmuş.

Bundan bir az sonra, Büt-yükada ya bir ziyaret günün-

nün akşamı, beni daima Taksim den getirip götürten Vahit efendi için: (— Bu akşam gelmeyecekmiş!) dediler. O gece, Ada daki yeşil pancurlu beyaz evde uyudum. Vahit efendi ertesi gün de, ondan sonraki günlerde de hep gelmedi. Beni çok gezdiriyor, bahçelerde eğlen-diriyor, çamlarda dolaştırıyorlardı. Bundan başka da, annem hiç müsaade etmediği halde istediğim kadar meyva verdiler. Sonra, bilmem nasıl oldu, aradan birkaç ay, hattâ belki bir iki sene geçiverdi. Annemi unutmuştuk. Hiç lakırdısı olmayan, hiç kimse onun lakırdısını etmeyordu. Sade evden eksik olmayan kadınlardan, Moda

isminde bir yerde oturduğunu öğrenmişim. Ve bilmem nasıl, neden ilham alarak, bir oyun yapmışım. Bekçiler gibi bağırarak odadan odaya koşuyordum, ve: (— Moda da Meliha hanımın evi yanıyor!) diye bağıriyordum. Şimdi çok güzel hatırlıyor, çok iyi tahlil edebiliyorum: bu bağırışlardan garip ve acı bir haz duyuyordum. Utanan, ıztırap çeken ve intikam alan bir haz. Fakat bu oyun çok devam etmedi. Daha büyümüşüm; Beşiktaş

da (Afitabı-Ma-arif) isimli bir mektebe gönderildim, sünnet oldum. İhlamur daki ev çok eskidiği için Nişantaşında Raif ağa camiinin karşısındaki kâr-gir eve taşınmıştık. Sabahları, elimden tutarak bir uşak Akaretler deki mektebe götürüyor ve akşamları getiriyordu. Ablamın matmezeli vardı, ve (haminne) deye hitab ettiğimiz büyük annemin yanında durgun ve sessiz bir çocuk olmuşum.

Sekiz yaşında kadar varken, vaktiyle Bakırköy

Bu ağır, uzun ve korkunç bir hastalıktı.

deki köşkünde üç dört ay oturduğumuz teyzemin büyük kızı bir gün ansızın bize geldi. O Badiba hanım gibi benim akranım değildi, hattâ benden ancak iki yaş küçük bir kızı bile vardı. Babamı pek seven büyük dayımdan başka, annemin hiç bir hısımlı galiba bize gelmeyordu. Teyzemin bu kızı da ancak bir kere, iki sene evvel, Sürre emini olan kaynatasiyle beraber hacca giderken veda' için gelmişti. Biraz sonra ablamla beni bir odaya kapattılar ve kapatılmamızın bu ziyaretle alakası olduğunu tahmin ederek, bu alâka ve münasebeti keşi etmeğe belki yarım saat çalıştık. Münakaşamız da.

ha da sürecekti, lakin büyük annem yavaşça odadan içeri girdi. Epey düşünceli görünüyordu: — Anneniz hasta imiş. Ablanız sizi oraya götürecektik, dedi.

Aradan kaç sene geçtikten sonra annemizi görmeğe gidecektik. Onun yüzünü bile, sesini bile unutmuştum.

Bizi hemen hazırladılar, ve teyzemin kızı ikimizi de Beyazıt da, şimdi Darülfünun olan eski Serasker kapısı taraflarında bir eve götürdü. En üst katta, kadife perdeleri inik ve çok loş bir odada, genç bir kadın yataкта yatıyordu. Yüzünün tamamıyla unuttuğumu zann ettiğim hatlarını birden tanıdım : annemdi. Annem, "Moda da Meliha hanımın evi yanıyor!" diye bağırıp odadan odaya koşarken ismini tezli ettiğim kadın. Onu görmeden geçmiş haftalarla ayların ve, eyvah, senelerin yığıldığı yabancılık hisleri ve hattâ duya duya benimsediğimiz derin iğbirar ve hiddetler, muazzam ve ilahi güneşin karşısında eriyen kar parçaları gibi mahv oldular. Büyük ve taşkın bir sevinç ve sevgi ile titreye titreye, karyolaya koştum. Ve annem bizi ağlayarak bağrına bastı. Çehresi balmumu gibi sapsarı idi. Çok ağır bir hastalık geçirmiş, ameliyatlardan kalkmış, ölümlerden kurtulmuşmuş.

O gündün sonra, anneme onbeş günde, ayda bāzan iki ayda bir gidiyor, bir, hattâ, iki gece kalıyorduk. Bir kere de gizli gittik. Büyük dayımın Erenköy deki köşküne gece yatısına misafir gönderilmiştik de, yengeme "— Bizi annemize götürün!" diye yalvarmıştık ve dayımın karısı ricalarımıza mağlup olarak bizi annemin o yaz oturduğu Çamlıca ya götürüp akşamı yine Erenköy e getirmişti.

Annem artık hasta ve yüzü sapsarı değildi. Kışları İstanbul daki evinde oturuyor, yazın da sayfiyeye gidiyor, her sene bir başka yer intihab ediyordu. Her gidişimiz-

de bizimle beraber gezer, sade ablama değil bana da akran olurdu. Bakırköy deki gibi artık resim yapmamakla beraber, ne güzel şeyler anlatıyordu! Hiç unutmam, bir kere, fevkalade çiçek bozuğu bir kızı daha o zaman da devam eden usule tevlikan yüzünü görmeksizin ve bu kusurunu bilmeden almış bir adamın macerasını anlatmıştı. Ve gelinin duvağını kaldırıp yüzünü görür görmez, çok güzel bir kızla evlendiğini zann eden ve evlenirken bunu şart koymuş olan genç isyan ederek zevcesini boşamak istemiş, fakat sonra da kızın ilk geceden boşanırsa her kese karşı ne kadar küçük düşüleceğini anlatarak bir müddet sabr etmesi hakkındaki ricasını redd etmemişti. Muvakkat bir zaman için yaşarlarken, genç kızı yüzünün kusuruna rağmen o kadar hassas, o derecede ince ve öyle necip ruhlu bulunmuştu ki, yüzünün o ilk önce kendisine nefret ve dehşet veren kusurunu gözleri artık görmez olmuş, ve ayrılmaları için evvelden k ararlaştırdıkları günün geldiğini genç kız ihtar ettiği zaman erkek onun dizlerine düşmüş, (— Gitme! Ayrılmayalım!)

Annem beni kollariyle sardı ve o zaman fark ettim ki gözleri yaşla dolmuş.

Yirmisini geçtikten bir müddet sonra ablam gelin (Devamı 74 üncü sahifede)

KORKULU KÖPRÜ

Beşikten başlıyıp mezara uzanan,
Tenha ve korkulu bir köprüdür ömrüm.
Ağır varlığımı aynı hızla her an
Bir baştan bir başa beyhude sürürüm.

"Haydi mezara koş" der gaipten bir ses.
Göynümse fısıldar: "Boş kalamaz beşik".
Hep böyle tereddüt içinde ben bakes,
Beyhude ararım bir kaçacak delik.

CAHİR SITKI

GÖZ YAŞINDAN MISRALAR

Bir ateşten gömleken yanında giydiklerim
Senden uzakta hepsi yerlere döküldüler,
Karşısında, bir öksüz gibi baş eğdiklerim
Bahtıma güler gibi göz yaşına güldüler..

Sen, ki göğüs geçirdin bir kerre derin, derin
Ben yolunu tutarken bir bilinmez beldenin.
İki damla yaş kadar berrak, güzel gözlerin
Kalbimin bahçesinde açan birer güldüler.

Engin muhayyilemde sesini duydum gibi,
Bu ses öyle temiz ki tam benim ruhum gibi,
Bir ateş karşısında unutulmuş mum gibi,
Eriyen hatıralar kalbime gömüldüler.

MUHSİN BERKUK

SERENAT

Saçını omzuna saç da sevgilim,
Bir yırtık buluttan bakan ay gibi,
Görün perdeleri aç da sevgilim.

Hulyadan şiirli, mehtaptan beyaz,
Ne olur, yüzünü göster de biraz,
Gökte karanlığı silen ay gibi.

MUSTAFA BURHAN

GURBETTEN

Hicran : mahir bir ressam, Hasret: sarı bir boya;
Bak gönlüme işledi şah-eser tablosunu,
O kumral saçlarını öpüpte doya doya
İçemedim canıma can katan kokusunu.

Sevda ellerinde bir âma Yakub um ben,
İnleyen bir hasretle her an seni özlerim ;
Saçların şifalıdır Yusuf un gömleğinden
Gel koklayım onları açılın kör gözlerim.

NİZAMİ

KÖYÜMDE KIŞ SABAHI

Küllenmiş bir cigara gibi tüter her baca,
Evler bir kerpiç kovan, insanlar arı gibi ;
Dallarına bembeyaz kefenler sarındıkça
Ağaçlar pamuk döven hallaç yayları gibi.

Ufuklardan vadiye soğuk rüzgârlar esti,
Beyaz tüller kapladı köyün bütün süsünü.
Derenin üzerinde bir kız omzunda testi
Geçiyor boydan boya bir Sırat köprüsünü...

Can veren gece için kuşlar gagalarıyla
Kitabeler yazdılar üstüne şimdi buzun..
Yeşil mantolarından gamsız ördekler bile
Bir çelenk işlediler etrafına havuzun...

TARIK RIZA

HEYECAN

Yüreğim atıyor, göğnüm parçalanıyor,
Heyecan.. heyecan.. heyecan içindeyim.
Damarlar ve nabzım bir alevle yanıyor,
Kızıl kan.. kızıl kan.. kızıl kan içindeyim.

Göğsümde durmadan titreyen çelik bir tel
Kalbimin çekici altında kırılacak.
Boğuyor ruhumu kızıl ateşten bir sel :
Sonunda.. sonunda.. sonunda ne olacak ?..

VAHDET GÜLTERİN

Borca Yemez Sıtkı Efendi

Yazan: VAHDET GÜLTEKİN

(Geçen nushadan devam)

BİR gün öğleden sonra çocuklar Mehmet Ali efendi nin elinde şişman bir zembille dükkâna geldiğini görünce bağırıldılar:

"Memed-Ali-fendi amca geldi!.."

Mehmet Ali efendi bu sefer çocuklara biraz sert davranmak isteyordu. Fakat çatılan kaşları, çocukların gülen yüzleri karşısında, ağzından yüzüne yayılan tebessüm seli içinde silindi, dağıldı: onlara o da güldü.

Biraz sonra çocuklar dükkânın açık camekânından içeri sarkarak, yeni getirdiği şeyleri düzelten Mehmet Ali efendiye sesleniyorlardı:

"— Kabak çekirdeği, Mehmed-Ali-fendi amca.

"— Leblebi ver bana...

"— Karamela getirdinmi?"

Mehmet Ali efendi: "— Hani paranız?... Parasız olmaz; artık parasız vermeyorum..." diyordu. Çocuklar âdeta şaşırılmışlardı. Onlar o kadar alışmışlardı ki parasız yemiş almağa...

Mehmet Ali efendi nin dükkânını açtığı mahalleye yayılmıştı. Çocuklar: "...Ama parasız vermeyor..." diyorlardı. Gelenlere bakkal da hep aynı cevabı veriyordu.

Mehmet Ali efendi heyecanlı idi: sanki yeni bir işe başlamıştı. Öyle ya, bunca senelik bakkallık etmişti ama, hemen hemen hep parasız satmıştı. Düşünüyordu: Akşama gelecek olan müşterilere ne cevap verecekti? Daha Sıtkı efendi kâtibe lavhayı yazdırmamıştı. Hoş, zaten okuma bilen de yoktu ya...

Akşama doğru bir kız çocuğu koşarak geldi:

"— Memed-Ali-fendi amca; annem selam söyledi: "Kendi şişesine elli dirhem yağ koysun da göndersin." dedi. Bizim şişeyi kedi kırdı.

Zavallı bakkal gayriihtiyari güliüyordu:

"— Peki kızım, şişe kolay ama; annene de benden selam söyle: "Parasız vermeyormuş artık" de.

Kız bir şey soracakmış gibi durdu; sonra uzaklaştı.

Akşam olunca Sıtkı efendi de dükkâna geldi; müşterilere vaziyeti anlattı. Mehmet Ali efendi bir şey söylemeyordu. Mahallenin bu eski bakkalının artık veresiye vermemesi önceleri herkesin tuhafına gitti, sonra yavaş yavaş alışıldı.

Bakkal artık az çok kâr ediyordu. Vaziyet hiç de Mehmet Ali efendi nin düşündüğü gibi çıkmamıştı: Herkes bulup buluşturup peşin para ile alıyordu. İsrar edenler, gücenenler vardı; hattâ Mehmet Ali efendi nin "bunca yıllık müşterilerinden" biri artık selam bile vermeyor, dükkâna hep çocuğunu gönderiyordu. Yine bu "bunca yıllık müşteri"lerden biri: "Bunu bize bari yapmamalı idin, Mehmet Ali efendi!" demişti. Zavallı bakkal âdeta mahçuptu; bereket versin Sıtkı efendi ye... O herkesin

ağzının payını vermesini biliyordu. Mahallede ona olan hürmet de birden kayb oldu: "Ukalâ" (diyorlardı; "el-âlemin işine o mu kalmıştı karışacak...") Hattâ bacak kadar bir mektepli çocuğun ağzından, Sıtkı efendi bizzat, kendisi için: "Fualâ vezninden" dendiğini işitmişti: Kızmayordu; hattâ güliüyordu bile: "Zaten, diyordu, başkasına zararı dokunmayan hiç bir eyilik yoktur ki..."

*
**

MEHMET Ali efendi Sıtkı efendi nin yardımı ile dükkânını yeniden açtıktan sonra tali' kendisine dönmüş, bil'akis Sıtkı efendi nin işleri tersine gitmişti.

Dükkânı açalı yirmi gün ancak olmuştu ki çalıştığı yerden çıkarılan kâtip-daha ucuz bir ev bulduğunu söyleyerek Sıtkı efendi nin evini terk etmişti. İhtiyar mütekaiddin vaziyeti eyice sarsılmıştı. Ayda yirmi liraya kalmıştı: O, bu para ile da geçinmesini bilirdi ama hesabını yirmi altı buçuk lira üzerine kurmuş, o güne kadar böyle hareket etmişti. Onun için şimdi hemen hemen beş parasız kalmıştı. Bir iki gün sonra, Mehmet Ali efendi ye ortaklık olarak verdiği sermayeyi almağa mecbur oldu. İki üç ay sonra bu para da bitmişti: Zaten neydi? Sıtkı efendinin evvelce evinden aldığı iki aylık kira bundan biraz eksikti. Bu sefer yine Mehmet Ali efendi ye müracaat etti; sermayenin getirdiği kârı hesap ettirdi, aldı. Bu vaziyet karşısında Mehmet Ali efendi çok müteessir olmuştu. Bir akşam dükkânda konuşuyorlardı, Mehmet Ali efendi:

"— Ben sıkıntıda iken sen bana çok eyilik ettin, Sıtkı efendi, diyordu, beni bugünkü hale sen getirdin; her şeyimi sana medyunum. Gel, bu sefer de sen benim teklifimi dinle..."

Sıtkı efendi:

"— Ey... söyle bakalım, diyordu. Fakat Mehmet Ali efendi biraz duraklıyordu:

"— Şey... yâni, Sıtkı efendi... sana veresiye hesap açayım."

Sıtkı efendi kızar gibi olmuştu; kaşları çatılmıştı:

"— Yok... öyle şey olmaz." diye cevap verdi. Öteki ısrar ediyordu:

"— Olur canım, ne olacak... Biz yabancıyız. Elbet evine bir kiracı bulunur; o zaman borcunu verirsin. Hem zaten.. vermesen de ne çıkar. Azmı eyilik ettin sen bana..."

Sıtkı efendi bu sözleri kaşları çatık, elleri çenesinde, başı avucunun içinde dinlemişti. Gözlerini, camekâna astıkları "Veresiye Muamelemiz yoktur." lavhasının dışardan vuran ışıkla tersinden görünen kırmızı harflerine dikmişti. Birden gözlerini oradan kopardı, kalktı:

— Yeni kiracınız Mehmet Ali Bendeleri..

“— Olmaz azizim; bana sonra mahalleli ne demez? Hem zaten ben borca alışmış adam değilim. Olmaz... bana hırsızlık gibi gelir borç...”

“— Canım sonra verecek olduktan sonra...”

“— Hayır, hayır, olmaz...”

Sıtkı efendi dükkânın kapısından fırladı; arkasından seslenen Mehmet Ali efendi yi işitmedi, yürüdü.

Zavallı bakkal düşünüyordu: “Keşke, diyordu, bana böyle yapmasaydı da ben de, herkese verdiğim gibi, ona da veresiye vererek yardım etseydim: o zaman o da belki veresiyeyi kabul ederdi. Şimdi halktan çekiniyor, zavallı adam.. Olsa ki onu kim bilecek; biz kendi aramızda, hususi yaparız...”

Bak, bu fikir aklına şimdi geliyordu. Yarın tekrar Sıtkı efendi ile konuşmağa karar verdi.

Ertesi gün Sıtkı efendi yi göremedi. Evine bir çocuk gönderdi: yokmuş. Geldiği zaman dükkâna uğraması için yine çocukla haber braktı.

Fakat Sıtkı efendi o akşam da gelmedi. Geç vakti dükkânını kapayarak dönen Mehmet Ali efendi nin elinde bir zembil vardı. Karanlıkta ilerledi, Sıtkı efendi nin kapısının önünde durdu.

“— Bunu bakkal Mehmet Ali efendi getirdi dersiniz ve şu mektubu da kendisine veriniz.”

Mehmet Ali efendi elindeki zembili kapıdan içeri braktı, cebinden çıkardığı mektubu da Sıtkı efendi nin karısına uzattı, döndü, köşedeki elektriğin altında burnu dönerek kayboldu.

O gece Sıtkı efendi geç dönmüştü: Bütün gün orayı gezmiş, burayı gezmiş, arkadaşlara uğramış, her kapiya baş vurmuş: kendine bir iş aramıştı.

“— Yok, yok... hanım, diyordu, bize iş yok...”

Gözü birden kapının yanında duran zembile ilişti: birkaç ay evvel bakkal Mehmet Ali efendi nin dükkâna yeni erzak getirdiği zembildi bu.

“— Bu ne?” dedi. Karısı bunu daha evvel söylemeyi unutmuştu:

“— Ha!.., dedi, Şey... Mehmet Ali efendi getirdi. Ve sonra da bir mektup braktı.

Sıtkı efendi: “Hayırdır inşallah!” diye mektubu aldı. Odasına çıktı, lambanın ışığında şu satırları okudu:

“Azizim Sıtkı efendi;

“Şu zembilin muhteviyatını kabul etmeni rica ederim; bedelini te’diye edilmiş add edebilirsin: Yarın size bir kiracı taşıyor; bakî hürmetler.

“Bakkal Mehmet Ali”

Ertesi sabah Sıtkı efendilerin kapısı önünde eşya yüklü bir araba durdu. Kapıyı açan Sıtkı efendi, bir elinde - kırılmasın diye arabaya konmamış - tabak bardak taşıyan bir sepet, diğer elinde kâğıda sarılmış başka şeylerle, Mehmet Ali efendiyle karşılaştı. Sıtkı efendi nin hayretine öteki âdeta kakkahayla gülüyordu:

“— Yeni kiracınız Mehmet Ali bendeleri...”

Zavallı bakkal, kendi evini brakmış, sırf Sıtkı efendi ye bir yardım edebilmek için onun bir tek odasında - bir karısı ve iki çocuğu ile - sıkıntıya katlanmağa razı olmuştu.

CİNAYETLERİN KEŞFİNE

MIKROSKOP detektiflerin en

müştü. Polis mêmurları cinayet mahalline gelmişler, fakat zahirde cinayetin failini meydana koyacak hiç bir alamet bulunmamışlardır. Çekiğin sapı muayene olunmuş ise de üstünde parmak izi bulunmamıştı, caninin eldiven giydiği anlaşılıyordu. Bunun üzerine detektif evde bulunan eldivenlerin, eski yeni, hepsini istemiştir. Şoför de kendi eldivenlerini getirdi, fakat sağ elinin iki parmağı asitle yenmişti. Bunun bir kaza eseri olduğunu iddia ediyordu. Detektif laboratuvarına gitti, uzun uzun eldivenin her tarafını ve çekiğin sapını muayene etti, bir saat sonra cinayeti meydana koyan iki fotomikrograf filmi alabilmişti. Bu iki filmden biri çekiğin sapında, diğeri eldivenin avucunda bulunan gözle görünmez birer lekenin büyütülmüş çizgilerini gösteriyordu. Bu çizgiler eldiven sahibinin çekiçi kullanmış olduğuna mukni' bir delil idi.

Viyana Detektif mikroskop laboratuvarı şefi Ferdinand Watzek.

Cinayet bu suretle ika edilmişti.

Cani Şoför, çekiç sapının izlerini kaybetmek için eldivenini asitle yakmıştı.

Detektif bu yanıkları callibi-dikkat bularak...

Şoföre cinayeti itiraf ettirildi.

VRUPA ve Amerika polis dairelerinde detektiflik çok ince bir san'at halini almıştır. Fennin muhtelif şübe ve aletleri bu mêmurlara cinayetlerin esrarını keşfetmede

yardım ediyor. Bizde henüz parmak izlerinden istifade etmek usulüne muracaat olunuyorsa da diğer fenni vasıtalar da ihmal edilmemelidir. Bu fenni vasıtaların en mühimlerinden biri mikroskoptur. Bu vasıta ile birçok cinayetlerin faileri keşif olunmakta ve itirafa mecbur kılınmaktadır.

Bundan az evvel David Winter isminde biri, geceleyin, bir çekiç darbesiyle öldürül-

Laboratuvarında muayene etti, ve gözle görünmeyen lekeler delaletiyle...

Şikago detektif laboratuvarı şefi Dr. Muehlberger.

TERK EDİLMİŞ KOCALAR KLÜBÜ

Ch. Morley den

Ajaks Truva muharebesinde nam kazanmış bir asker, Sokrat da meşhur Yunan filozofunun ismidir. Bunların muasır olmadığı mâlûmdur.

AJAKS - Hey, Sokrat, gecenin şu geç vaktinde sokaklarda ne deye böyle kol geziyorsun? Yoksa evinin içi bu derece çekilmez mi oldu?

SOKRAT - Bir mesken, içinde yatacak bir koğuş deyecek olursan şu anda bir evim var; fakat heyhat, kuşu uçmuş bir kafes, cazibesi kalmamış karanlık bir harabeden farksız bir ev. Azizim Ajaks, karımı ve çocuklarımı hava tepdili için sahil sayfiyelerinden birine gönderdim. Şimdi odalar bomboş. Cıvıltı yok, şakırtı yok. Yemek dolabında, dondurma kutusunda da bir şeyler yok. Böyle bir izbeye artık Yurt denirmi? İşte kaldırım mühendisliğine çıkmamın sebebi bu.

AJAKS - Dünyada bu kara taliin cilvelerini çekmeyen kocamı var, sevgili Sokrat? Ben de iki sene evvel Kasandra yı çocuklarla beraber yazın iki ayını geçirmek üzere dağlara göndermiştim; o zaman bu ayrılığın hüznünü ben de çekmiştim. İşin tuhafı, karım git-

meden kendi kendime düşünüyordum ki, eh, iki ay için olsun, şu sultanlık denilen bekârlığa kavuşmak hiç de fena olmayacak. Muhayyilede epeyce tasavvurlarım da vardı: akşamları تنها yerlerde gezintiye çıkacak, insanların tabiatı üzerinde kendi yolunda düşünecektim; sonra kulübe veya kütüphaneye uğrayacak, orada erkek arkadaşlarımla beraber kocaların ve babaların pek de fırsat bulamadığı tarzlarda gecelerimi geçirecektim.

Eskiden bütün bir gün çalışıp da istirahat için eve geldiğim zaman çocukları yatırmak işlerinde de karıma yardım etmeye mecbur olduğumdan şikâyet ederdim. Sonra, onlar yokken: «Ah, nerede o mes'ut günler.. Tekrar gelsinler, yanımda bulunsunlar da bütün gece beşik sallayayım.» deyerek pişmanlığımı gösterirdim. Hele akşamları, eve dönmek saati yaklaştığı anlarda içimde duyduğum yurt daussilasını anlatamam. Serseri serseri dolaştıktan sonra eve dönmeye mecbur olurdu, o zaman Priam'ın boş beşiği bana acı yaşlar döktürürdü. Derdimi tasvir eden şiirler yazmayı bile düşünürdüm.

SOKRAT - Azizim Ajaks, görüyorum ki bizim gibilerin hali içtimai bir müesseseye ihtiyaç gösteriyor; her halde aileleri sayfiyeye giden kocaların tesellisi için hususi bir klüp, «Terk edilmiş kocalar klübü» lazım.

AJAKS - Ben hiç bir zaman o gibi sıkıntılı gönül avutacak bir klübe rasgelmedim. Oralarda toplanan yaşlı başlı zatlar otururlar, durmadan dinlemeden ve dinlenmeden konuşurlar, dururlar.

SOKRAT - Fakat bu klüp başka türlü bir klüp olacak. Bu klüp yalnız hava tepdiline gönderilen ailelerin reislerini bir aile yurdu havası içinde yaşatacak, onlara hasret çek-tirmeyecek hususi bir klüp olacak.

AJAKS - Öyle ise sende bunun planı da olacak, şu projen hakkında biraz tafsilat verir misin?

SOKRAT - Memnuniyetle. Evvela bu klüp-te bir çocuk besleme dairesi olacak; burada şuradan buradan toplanmış muhtelif yaşlarda çocuklar bulunacak. Her âza işinden gelince bu çocuklardan en ziyade kendi yavrusunun yaşına ve cinsiyetine benzer birini seçmek im-

tiyazından istifade edecek. Onun bakımı tamamıyla ona ait olacak. Çocuk ufak bir yavru ise emzikli şişesini hazırlayıp ağzına verecek. Hele banyo dairesi ne ömür olacak ya.. Ufak çocuk banyolarının içinde maskaralar balıklar gibi çırpınırken kahkahalar tavanları çınlatacak. Başka âzalar da çocukların bâzılarıyla döşemelerin üstüne çömelerek zıp zıp veya ceviz oynayacak; başkaları ise uykuları gelen çapkınları yataklarına yatırmakla meşgul olacak. Gündüzleri tabii bu çocukların bakımı, ehliyeti müsellemler bir hanıma tevdi' edilecek. Yavrular için arabalar da tedarik edilecek, bunlara bindirilip akşam üstleri parkta gezdirilecek.

AJAKS - Bu hakikaten güzel bir fikir, Sokrat, ancak bütün çocuklar yatırılıp uyu-tulduktan sonra yurt nasıl bir hava içinde kalacak?

SOKRAT - Bundan basit bir şey yok. O kocalar şüphesiz o saatlerde evlerinde bulaşık yıkamaya alışmışlardır, şimdi de aynı sevimli

işten mahrum kalmayacaklar. Sonra müessesenin müdiresi her kim ise, onun gündüz vazifelerinden biri de akşamları el ayak çekildikten sonra vakit geçirecek oyunları tanzim etmek olacak. Dirayetli bir müdire her halde ilerlemiş gece saatlerinde klübe hakikî bir yurt havası verecek yolları keşf edebilir. Bir gece «Havagazi kaçıyor galiba, siz de koklayın da bakın» der, hangi borudan kaçtığını buldurur, deliği tıkatır. Ertesi gece paravanelerde, dolaplarda, raflarda tâmir edilecek bir yer olur; başka bir sefer piyanonun bir teli kopmuş bulunur. Âzaların eline çekiç, keser, kerpeten tutuşturur, eğlenceli bir iş açılmış olur.

AJAKS - Enfes bir plan... Hakikaten müdire, vazifesini layıkıyla anlamış kadın ise ufak tefek dırıltıları, azarları, çıkışmaları ile de klübü tam, dirliği yolunda bir aile ocağı haline getirmek işten bile değil: ya bir sigara külü yere saçılır, ya iskemlenin arkalığı divara değdirilerek oturulur, yahut ayaklar masa-

nın üstüne kaldırılır.. Mesele çıkarmak istedikten sonra fırsatını bulunmaz?

SOKRAT - Tabii planın bütün muvaffakiyeti müdirenin en ehliyetlisine düşmektedir.

AJBKS — En mühim meselenin tam üstüne bastın, Sokrat. Bir de işi biraz daha tevsi' eder de âza mülazımı olarak toy gençler de kabul edersen klüp hakikî bir Kocalar Mektebi halini alır.

SOKRBT — Artık bu bahsi daha ziyade munakaşa etmeyelim, aziz dostum. Aile yurdu lafını ettikçe iştiyakım artıyor. Bari gideyim de sevgili Ksantipime bir mektup yazayım, onu ne kadar özlediğimi anlatayım. İnanmaz, bilirim ama, ister inansın ister inanmasın.

(Geçen nushadan devam)

PARLAK Zümrüt bu sözleri söyledi, fakat bu gibi işlerin bir yabancı ile münakaşası münasip olmadığını düşünerek yüzü kıpkırmızı oldu, ve çekilmeye hazırlandı.

Yabancı: «Durunuz, dedi; Parlak Zümrüt; ben sizin isminizi bildiğim ve kullandığım gibi siz de bana Lin Pe deyiniz.»

Böylece kendisiyle yabancı müşteri arasında başlayan münasebet üzerine Parlak Zümrüt ün yavaş yavaş çekingenliği kalkmış, onunla iki dost gibi görüşmeye başlamıştı. O sık sık çayhane geliyor, kız da başkaları olmadığı zaman masasına oturuyor, onunla konuşuyordu. Yabancı, genç kıza seyahatlarından bahs ediyor, halkın, hususiyile fakir halkın halini anlatıyor ve onlara karşı genç kalbin gösterdiği acınmaya o da iştirâk ediyordu. Bu hazin mevzuların verdiği üzüntüyü gidermek için de çok defa neş'eli ve gülünç fıkralar anlatıyordu.

Bir sabah ağabeyi Çing San ordudan izinli olarak sevgili hemşiresinin yanına gelmişti. İlk defa çayhanede gördüğü Lin Pe ye karşı son derece nazik davrandı, eyi terbiye icabı, önünde diz çökerek selam verdi; fakat Lin Pe gittikten sonra Çing San ın çehresi döndü:

«Hemşireciğim, nasıl oluyor da sen bu yabancı beyle teklifsizce gülüp görüşüyorsun? diye sordu; onun gibi bir adamın bir çayhane kızına karşı namus ve şeref dairesinde bir his beslemesi mümkünmüdür? Bu kimdir? Ne münasebetle buraya gelip seninle görüşüyor?»

Parlak Zümrüt ilk defa olarak, Lin Pe gibi güzel fakat saf bir delikanlı ile kendisi arasında ilerleyen mâsum dostluk münasebetinin başkaları nazarında nasıl görüneceğini düşünüyordu. Ağabeyinin kendisini sevdiğine şüphesi yoktu, bu hareketi hakkında onun vereceği hükmün doğru olduğuna da inanıyordu. O cevap verdi:

«Bu zatın muhterem ismi Lin Pe dir. Büyük,

ve eyi bir zattır. Bana hiç gülmez, buraya çay içmeye gelenler gibi de gürültü patırdı etmez. Onunla konuştuğum zaman bir çayhane kızı olduğumu âdeta unutuyorum... Hattâ bâzan babamın burada olmadığını bile..

« — Fakat o bir asilzadedir, biz ise şimdi bir çaycı parçasından başka bir şey değiliz. Onun sana karşı meşru' bir maksat tâkib etmesine nasıl imkân olabilir? O sıranın adamları çayhane kızlarıyla evlenmezler.

« — Onunla münasebetim arkadaşlık hududunu geçmez. Aramızda izdivaç sözü hiç olmamıştır.

« — Daha fena ya! Keşke izdivaçtan bahsetmiş olaydı. Hayır, o artık buraya gelmemelidir.»

Parlak Zümrüt gözlerinden yaş boşanarak :

«Fakat, ağabeyciğim, dedi, benim bu adamla konuşmamda ne fenalık olabilir? Ben de o da böyle konuşmaktan başka bir şey istemeyorum. Bu bizi mes'ud ediyor. Sen yokken, o çekilmez yalnızlık içinde bana sevinç getiren odur. Sonra biz ona «gelme» diye nasıl söyleyebiliriz? Böyle bir muamele öyle bir zata hakaret olur. Müşterilerimizi gücendirmek caizmidir?

« — İlk başta buraya nasıl geldi, hemşireciğim ?

« — Ben de bilmeyorum, ağabeyciğim. Bana söylediği, buraya tesadüfi olarak geldiğidir. O her tarafa girmesini severmiş, her türlü insanların nasıl yaşadığını merak edermiş.

« — Pekiy, ya sonra tekrar tekrar neye geliyormuş ?

« — Zâr... benden, benimle konuşmaktan hoşlanıyor. »

Çing San ısrar etti :

« — Hayır, hayır, o buraya gelmemelidir. Sen hemşireciğim onu gücendirmeyecek bir yol bulur söylersin.»

Fakat bunu nasıl yapabilirdi? Babasının gittiğinden beri ilk defa içine neş'e getirebilen bu sa-

mimi dosta bunu nasıl söyleyebilirdi? Sonra bir çayhane kızının Lin Pe gibi bir adamla iki arkadaş gibi konuşmasını münasib görmeyen terbiyenin hikmetini anlayamayordu. Kendi de Saraya mensup büyük bir zatın kızı değilmiydi? Şimdi bir çayhane açmaya mecbur olmakla şerefinden, kuvvetinden ne eksilmiş oluyordu?

Ertesi gün Lin Pe geldiği zaman Parlak Zümrüt kendisine cesaret vermeğe ne kadar çalıştı ise de ağzını açıp bir şey söyleyemedi; yalnız gözlerinden yaşlar boşandı, ve ağzı kilitlendi.

Lin Pe dehşetle gözlerini açarak genç kızın yüzüne baktı; yumuşak, okşayıcı, avutucu bir sesle onu yanına oturmaya dâvet ederek devam etti:

« — Göz yaşlarınız da benim için hazineler değer, Parlak Zümrüt. Bu haliniz size ne kadar da yaraşıyor? Fakat ağlarken daha güzel olmanız mümkün olsa da ağlamamalısınız. Yazık değilmi size? Sizi böyle betbaht eden nedir, söyleyiniz bana? »

Genç kız göz yaşlarını dindirmeye boşuna çalıştı. Ağzından da tek bir söz bile çıkamadı.

Ziyaretçi ağır ağır söze başladı:

« Beni dinleyiniz, Parlak Zümrüt, benim size söylemek istediğim bir çok şeyler var. Ailenize gelen felaket hikâyesini dinledim ve doğruluğuna inandım. İmparator hazretlerine de bu hakikatı duyurdum. Ben size şimdiye kadar bir çok defa çok güzel olduğunuzu söyledim, fakat sizi tapınırcasına sevdiğimi söylemedim. Sizi ruhumun bütün kuvvetiyle seviyorum, Parlak Zümrüt!.. »

Genç kız şaşırmış gözlerle bakıyordu. Bu harikulade saadet kendisine nasip olabilirmiydi? Delikanlı devam etti:

« Âdetçe babama gönlümü açıp sizi benim için istemek üze ağabeyinize bir dünür göndermesini rica etmeli idim. Fakat babam çoktan gökteki ecdadımıza kavuşmuş olduğu için buna imkân yoktu.

Elinizi resmen talep etmeden şunu bilmenizi isterim ki siz benim için bir mâbutsunuz: sizin yanınızda olmadığım zamanlar da kalbim sizinledir. Güzelliğiniz gözlerimi kör ediyor, ve beni korkutuyor, güzelim. Kendimi huzurunuzda âciz ve mukavemetsiz hiss ediyorum, sevgilim. Kuşlar bile gökten inerek size tapınmak isterler. Güzelliğiniz önünde ayın aydınlığı bile sönük kalır. İşte ben halimi tasvire çalıştım, sizin de sevginizi ümid edebilir miyim? »

Parlak Zümrüt ün yüreği kafesinde mahpus

kalan bir kuşun zaif kanatları gibi göğsüne çarpıyordu. Lin Pe nin bu sözlerine istediği gibi nasıl cevap verebilecekti?

O anda ağabeyi içeri girdi, Parlak Zümrüt o mes'ut halet içinde çay salonundan çekildi, iki erkeği yalnız bıraktı.

Lin Pe söze başlayarak:

« Muhterem beyfendi, hemşirenizi seviyorum, ve her ne kadar kendisi buna dair hiç bir şey söylememiş ise de onun da beni sevdiğini zann ediyorum. Müsaade ederseniz size dünür göndereyim, izdivaç işlerini onunla tanzim edersiniz.

« — Nasıl olur, efendim, o bir çayhane kızından başka bir şey değildir.

« — O pederinizin kızıdır, ve ancak bir talihsizlik onu buralara atmıştır. Göndereceğim dünürü kabul edecekmişiniz? »

« — Fakat muhterem Beyfendi, hakkınızda bildiğimiz, isminizin Lin Pe olduğundan ibarettir. Her kime sizi sordumsa hiç bir cevap verememiştir. Sonra biz fakir insanlarız; dünüre şerefi ile mütenasip bir hediye vermekten bile aciziz. »

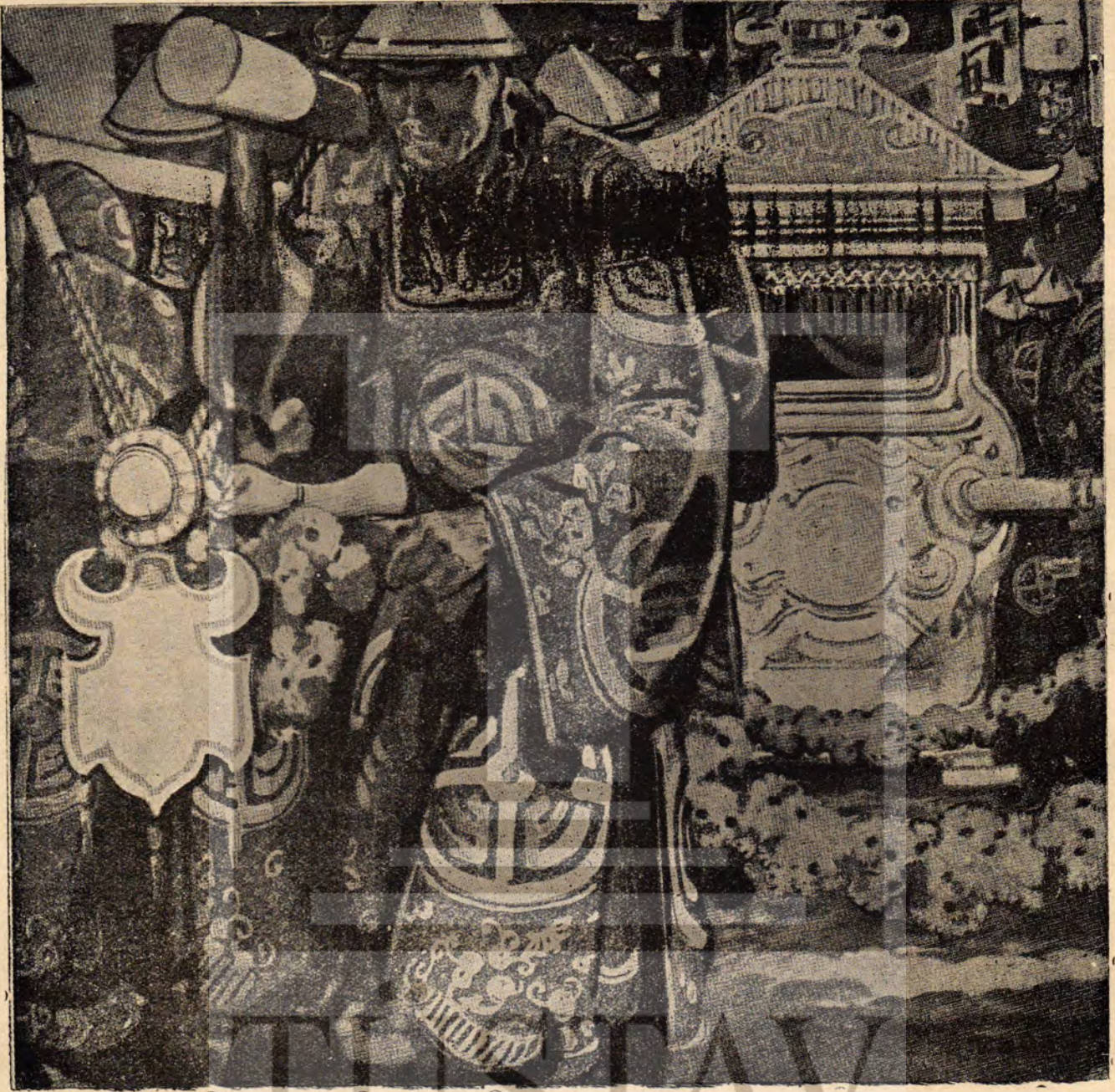
Lin Pe bu itirazlara karşı yalnız tebessüm etti ve iknaa çalıştı; nihayet iki genç adam dostça birbirinden ayrıldılar. Teferruat dünürle konuşulacaktı.

Dünür geldi, Çing San ona da kalbinin bütün üzüntülerini döktü. Söylerken de dünürlüğe gelen zatın rütbe ve üniformasına bakarak Lin Pe nin kendi tahminlerinden çok daha yüksek olabileceğinden korktu. Dünür tebessüm ediyor, her itiraza cevap veriyordu. Çing San izdivaca razı olmağa mecbur oldu. İki genç adam konuşurken bitişik odada Parlak Zümrüt son defa olarak çay demliyor, çörek yoğuruyordu. Artık Lin Pe nin nişanlısı sayılıyordu.

Nihayet zıfaf günü gelmişti. Parlak Zümrüt ün yüreği sevinçten ve korkudan çarpıyordu. Her şey hazırlanmıştı. Yalnız onu müstakbel Efendisinin evine götürecek tahtravanın gelmesi bekleniyordu. İki defa bir pencereye gidiyor, kafes arkasından sokağa bakıyor, nereden geleceklerini anlamak isteyordu.

Saatler geçiyor, gelin tahtravanı görünmeyordu. Nihayet büyük bir kalabalık... Ve muhteşem bir gelin tahtravanı! Bu kendisine ait olamazdı. Acele biraderini çağırdı:

« Ne acayip şey, ağabey, hem de ne hayırlı bir alamet! İmparator Hz. de bugün evleniyor. İşte onun düğün alayı, işte nişanlısına gönderdiği gelin tahtravanı. Lin Pe ile izdivacımızın aynı güne tesadüf etmesi hayırlı bir alamet değilmidir? Acaba İmparator Hz. hangi prensesi alıyor? »

Tahtıran, altmış taşıyıcının omuzlarında,

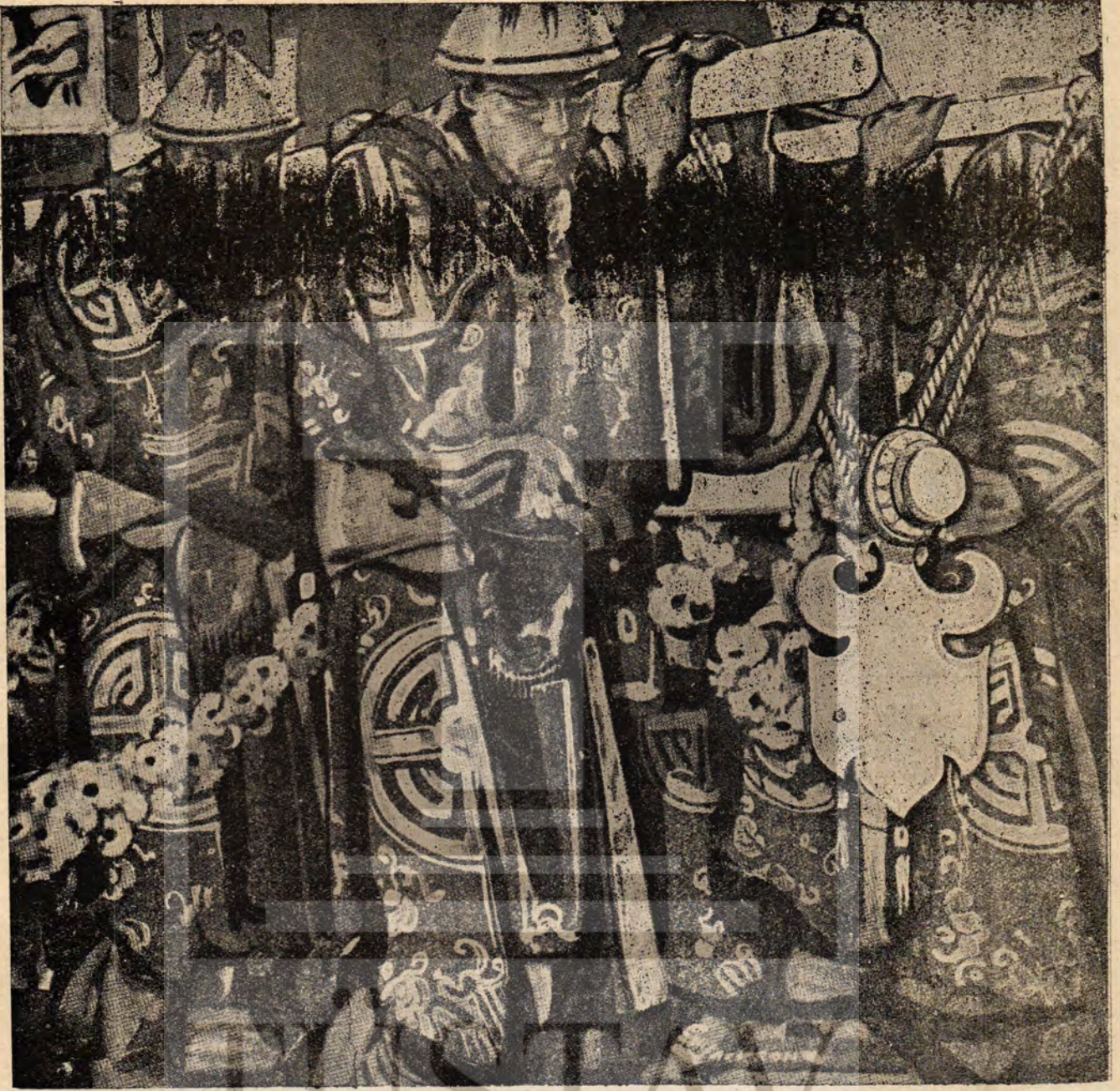
Muhteşem bir düğün alayı sokağa bitişen caddede kaplıyordu. Tahtıran, altmış taşıyıcının omuzlarında, güneşin şua'larından daha parlaktı. Hepsinin saray adamlarının zengin üniformalarını giymişlerdi.

Düğün alayı hemşire ile biraderin kamaşmış gözleri önünde azamet ve ihtişam ile geçiyordu. Şimdi kendi aralarında konuşarak bu saray düğünü sebebiyle Lin Pe nin tahtıranını göndermeye geciktirgene hükmediyorlardı. Fakat alay kendi sokaklarına sapıp tahtıranın çayhanenin kapısı önünde durunca iki kardeşin yüreği korkudan çarpıyordu. Babalarının nefes olunduğu geceyi unutmamışlardı. Saraydan bir memur gelmiş, iradeyi tebliğ etmişti.

Şimdi de acaba yeni bir felaketle karşılaşacaklardı. Fakat şimdi bir memur değil bir düğün alayı, ve bir gelin tahtıranını geliyordu. Bunun mânası ne idi? Hâlâ anlamıyorlardı.

Düğün alayındaki tahtıranların birinden formalı bir zat indi. Vekarlı, değişmez bir tavrı ile yürüdü; sarı bir parşimeni açarken: «Parlak Zümrüt ve ağabeyi Çing San buraya gelsinler. Zati Şahanenin iradesini dinlesinler» demişti. İki kardeş itaat etti, âdet üzere diz çöküp rükua vardı; yüreklerini korku bürümüştü.

Saray memurunun sesi yumuşak ve ciddi idi. Okuyor, okuyordu. Fakat Parlak Zümrüt ün kullakları yalnız bir şey işitiyordu:

güneşin şua'larından daha parlaktı.

İmparator onu zevce olarak sarayına alıyordu! Kalbi göğsünün içinde taş kesilmişti. Demek fena talihi şimdi de kendisine bu felaketi saklıyordu, onu sevgilisi Lin Pe den ayırıyordu. Mêmurun son sözleri:

«Muhterem Hanımfendi, kalkınız ve gelin tah-travanımıza bininiz.»

Parlak Zümrüd ün o anda dünya gözünde yoktu. Lin Pe yi görmeden nasıl gidebilirdi? O da bu fe-laketten elbette üzölmüş, yüreği parça parça olmuştu. Mêmura dönerek: «Bana bir dakika müsaade bu-yurun, ağabeyimle konuşayım... Görüyorsunuz, biz hiç bir zaman bu kadar büyük bir şerefi... bekle-meyorduk... hiç bir zaman...»

Donmuş bir tebessümle mêmur cevap verdi: «Konuşunuz, fakat Zâtı-Şahaneyi de bekletmek caiz olmadığını unutmayınız.»

Parlak Zümrüd ün yanan gözlerinden yaşlar bo-şanmıştı. İnlerek: «Ah, ne felaket, ağabey, deye-bilmişti.»

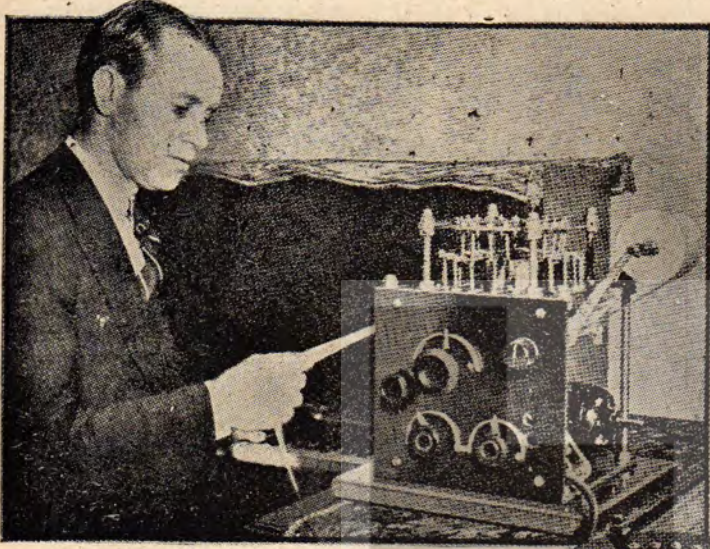
Çing San teselli veren bir sesle:

«İhtimal, dedi, Zâtı-Şahane babamıza edilen fe-nalığı tâmir etmeyi düşünüyor. Seni en büyük şere-fe layık görüyor; Orta Devletin Hatunu oluyorsun.

«— Ben ne devlet, ne saltanat isterim. Ben yalnız Lin Pe yi seviyorum, ondan başkasına varamam. Acaba

(Devamı 77 nci sahifede)

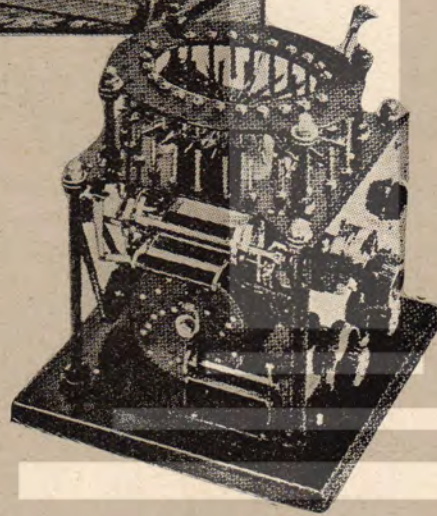
Musikî Notaları Yazan Makina

DAKTİLO makinesiyle yazı yazdığımız gibi musikî notalarını da yeni icad olunan bir makina ile yazmak mümkün olmuştur.

Bu makinayı San-Fransisko lu bir makina san'atkârı icad etmiştir.

Makina, birkaç dakikanın içinde, piyanoya, her istenilen piyanoya takılır; bir prizden alınan elektrik cereyanı vasıtasıyla işleyecek bir hale getirilir. Ondan sonra piyanoya oturulur, notası yazılmak istenilen hava çalınır. Havayı çalan her notaya bastıkça makina işler ve o nota makinanın kâğıdına, tam lazım gelen porte üzerine yazılır. Anahtarı değiştirmek, sür'ati ve tempoyu, melodiye ve armoniye muvafık surette, havanın bütün nota işaretlerini yazmak bu makina ile temin olunmuştur. Artık bu işte de kalem, mürekkep kullanmak lazım gelmeyecektir.

Yumurta Heykelleri

Kolay görünen bir san'at

GRAHAM Dole isminde New-York lu bir artist yumurtadan zarif heykeller yapmak san'atını bulmuştur. San'atkâr yumurtanın içini boşaltıyor, yumurta kabuğunun üstünde bir yüz resm ediyor, yüzü ten renginde boyuyor, başa istediği şekil ve renkte saçlar yapıyor, sonra bunu hazırlanmış büstün üstüne yapıyor.

Bu san'atkâr meşhur adamların veya kendisine müracaat edenlerin yumurtadan heykellerini yapmada büyük bir maharet göstermektedir, kendisine dünyanın her tarafından gönderilen fotoğraflara bakarak yumurta heykelleri yapabilmektedir.

Bu suretle yeni ve kolay bir san'at meydana çıkmış oluyor.

KAYB OLAN BAHAR

Nakl eden: SENİHA SAMİ

İLK baharın başlangıcında Charlotta Lange, köyüne avdet ediyordu. Yollarda hâlâ kar vardı, fakat çayır- lar yeşilliyor, kızıl ağaçlar çiçek açıyorlardı.

Ora köprüsünün tahta kaplamalarının üstünden ge- çen atların nallarının şakırtısı eski zamanları hatırlatın- ca bütün vücudu ürperdi: gözleri bahar selleri ve dağ- lardan eriyen karlar ile kabarmış nehrin cereyanını tákib etti.

Robeck kasabasından geçerken küçük dükkânı neşe ile selamladı. Oradan kaç defa anason veya akide şekerle- ri almıştı. Hemen farkına varmadan kilisenin önüne geldi. Orada rahipten ders alırdı. Yurdunu terk edeli babası, annesi ve küçük biraderi oradaki mezarlığa yatırılmış- lardı.

Evine varmaya bir kilometre vardı.

O evi yirmibir sene evvel, acemi bir kız olduğu halde, terk ederek paytahta, aktris olmaya gitmişti.

İş istemek üzere tiyatro müdürü Sverre nin karşısı- na ilk çıktığı günü hatırladı. Ömründe ilk defa olarak uzun ökçe ve şapka giydiği için ne kadar sıkılıyordu:

Sverre sormuştu: — Köylüsünüz, değilmi? Baş ör- tüsü ve önlük size kim bilir nasıl yakışıyordu!

O yirmibir sene evvelki baharda Charlotta nın kal- bi şevk ve ümit ile dolu idi. Provalardan, hattâ uzun derslerden bile zevk alıyordu. Nihayet köylü şivesini kayb etti. Müdürün kendisine ilk günde gösterdiği ümitler ta- hakkuk etti. Şimdi yalnız Norveçte değil, bütün dünya- da meşhur idi.

Henüz bir hafta evvel Sverre desti-izdivacına res- men talip olmuştu. Yirmi sene evvel isteseydi Charlotta tereddütsüz kabul edecekti.

Şimalin mavi şefaklara benzeyen bahar gecelerin- deki uzun musahabelerini, kalplerinde gizli bir sır gibi kilitlenen hasbıhalleri hatırladı.

Sverre nin zevcesi hasta idi. Norveç iklimine ta- hammül edemediği için hekimler Fransaya göndermiş- lerd. Bu sözlerin altında gizlenen müthiş ümitlerle sa- adetlerinin nezaheti payimal olmuştu.

Nihayet Sverre nin zevcesi vefat ettiğinden o şim- di serbest idi. Fakat iki aşkın yaşı ilerlemişti. Charlotta artık sahne hayatından usanmış, kalbinde ancak yurdu- nun hasreti için yer vardı...

Araba durdu. Charlotta hâlâ Sverre yi düşünüyor- du. Fakat ilk tanıdığı genç değil, son defa veda'laştığı yorgun gözlü, kır saçlı adam gözünün önünde idi.

Birdenbire kalbinde duyduğu bir tazyik o hayali sildi. Onun yerine, ölmüş babasının, annesinin ve kendi çocukluğunun hayalleri geldi.

Biraz tereddüd ederek içeri girdi. Evde hazırlıklar vardı. Salondaki büyük sobada ateş yanıyordu. Açık pencereden bahar havası odanın içine dolmuş idi.

Evini emanet etmiş olduğu çocukluk arkadaşı El- drid her şeyi olduğu gibi muhafaza etmişti: boyalı di- var saati, at kılı yastıklı kayın ağacından iskemleler, oymalı dolaplar. Yalnız geçici şeyler yoktu: pencerede- ki çiçek saksıları, annesinin testisindeki güller, küçük kardeşinin oynadığı oyuncaklar.

Saati kurdu, sesi odaya hayat verdi. Çıkrığın önü- ne oturdu, tarakları eline aldı. Annesinin istediği gibi yünü ipek gibi ince bükmeği ne kadar güç öğrenmişti,

Düşündü: — Yarın çiçek almalı. Eldrid de çok be- gonya varmış. Birkaç fidan versin. Bir iki haftaya kadar pencerelerin önünde elma çiçekleri de açar. Her şey eskisi gibi olur.

Fakat kalbinin içinde bu hususta bir tereddüt vardı.

İçini çekerek pencereye yürüdü. Onyediy yaşlarında uzun boylu, sarışın bir kız koşuyordu. Arkasından bir genç, kucağında odun taşıyordu, odunları yere atarak kızı kucakladı ve öpüştüler.

Charlotta sıkılarak hemen mutfığa gitti. İki genci orada buldu. Sordu:

— Karianna senmisin? Eldrid, burada bulunduğum müddet bana bakacağımı yazmıştı.

Kızın yüzü kızardı. Reverans yaptı ve oğlanı tak- dim etti:

— Bu, Peer dir. Bana yardım ediyordu. Odun ta- şıyorduk.

Charlotta güldü ve elini uzattı. Neş'eli bir sesle:

— Teşekkür ederim, dedi. Şimdi bir kahve içelim. Bana havadis veriniz. Elsass ın ahırında kaç inek var? Anders hâlâ postacılık ediyormu? Emma nın kaç çocu- ğu daha oldu?

Biraz sıkılarak durdu ve sıkıldığı için kendi ken-

dine hiddetlendi. Peer kendisine bakıyordu. Âlemin matmahı-nazarı olmaya alışmış olan aktris o samimi ela gözlerin bakışından garip bir eza duydu.

Peer ömründe o kadar güzel bir insan görmemişti. Küçük efsunkâr yüzü ve yumuşak yanaklarının etrafındaki saçların altın gibi parlak dalgaları, gözlerin derin sırrı çocuğu mest etmişti.

Ancak Karianna kahve tepsisini getirince gözünü çevirdi. Charlotta sofraya oturdu ve annesinden kalma çini fincanlara kahveyi doldururken sükûnet buldu.

Kendi evinde olmak Paris den de, Viana dan da eyi idi. Bulunmuş olduğu bütün muhteşem ziyafetlerden hiç birinde Karianna'nın pişirdiği kahve ve ağaç çileği reçeli kadar lezzetli bir şey yememişti.

Genç kız biraz utanarak tabağına pastalar doldururken Charlotta haykırdı:

— Ah, Karianna! Milat bayramı çörekleri yapmışsın! Bunları baharda yemek günah değilmi?

Genç kız ciddiyetle: — Sizi burada görmek bayram değilmi? dedi. Hem, zann ettiğimden bile daha güzel imişsiniz!

Bu samimi sözler o güne kadar kendisine ibzal edilmiş olan bütün iltifatlardan daha ziyade têsir etti. Gülümsediği halde gözleri doldu. İki genç şaşırarak bir birinin yüzüne bakarlarırken Charlotta göz yaşlarını sildi ve güldü:

— Ben keyf edelim derken sizin de keyfinizi kaçıracağım!

Düşündü, bütün hayatı öyle geçmişti, en kıymetli şeyleri kayb etmişti; bütün hulyaları sönmüş, çabuk çabuk tevali eden seneler, içindeki en güzel baharını bile ziyan etmişti.

O eski dert tazeleniği için pek neş'eli görünmeye özendi. İki gence, hayretle dinledikleri hoş fıkralar hikâye etti.

Peer dedi ki: — Fakat biz sizin hayatınızı bilmek isteriz. İlk meşhur olduğunuz zaman ne hiss ettiğinizi bize anlatın.

— Öyle asabiyet içinde idim ki hiç bir şey hiss etmedim.

Peer hurmetkâr bir sesle sordu: — Milli Tiyatro-damı idiniz?

Charlotta gülümsedi: — Evet. O sene ilk defa olarak İbsen'in "Bebek Evi" ismindeki piyesi oynanıyordu. Oslo nun bütün kibar halkı orada idi, Kral ve kraliça da localarında idiler.

"Ağlayordum, korkuyordum. Sverre - yani bizim müdür - odama geldi, buz gibi donmuş ellerimi uvdu, "Her şey mükemmel olacak" dedi. Ben de onun hiç bir zaman yanılmadığını bildiğim için kalbime biraz gayret geldi.

"Fakat sahneye çıkınca onun söylediklerini unuttum, korkumdan titreyordum. Hiç bir zaman öyle mühim bir rol almadığımdan seyircilerin karşısına çıkmak o gün beni pek ziyade ürkütüştü.

"Sairfilmenam gibi sahnede yürüyordum. Sesim bana pek yabancı, pek uzaktan geliyormuş gibiydi. Nihâyet rolün sonuna gelince şapkamı, mantomu giydim,

"Allaha ısmarladık" deyerek kapıyı çarptım, çıktım. Bir dakika sükût devam etti. Kendi kendime dedim ki: "Şimdi bütün yüksek hulyalarına veda' ettin, bütün emellerinin üzerine kapıyı kapattın!" Ben hem korku, hem ümit içinde beklerken Sverre beni kolumdan yakaladı, kulislere doğru sürükleyordu:

— "Haydi, Charlotta, dedi. Seni alkışlıyorlar."

"Kendimi tekrar sahnede buldum. Etrafıma çiçekler yağıyordu. Galeriden birisi bir demet çuha çiçeği attı. Köydeki çiçekler hatırıma geldiği için demeti kalbimin üstüne bastırarak reverans ettim.

"Sonradan Sverre latife ederek: "Hiç de korkmadın, diyordu. En evvel kral ile kraliçayı selamlamak lazım olduğunu bile unutmadın!"

Charlotta bir müddet durdu. Sonra: — İşte, o kadar, dedi.

Fakat Sverre nin kendisini nasıl tebrik ettiğini, Drammesveien deki küçük pansiyonuna kadar teşyi' ederek orada nasıl ayrıldıklarını, sonra gecenin yalnızlığında muvaffakiyet sevincini bile unutturan ye's ve hicran içinde yastığını göz yaşlarıyla nasıl ıslattığını hatırlıyordu. Yorgun bir hareketle gözlerini sildi: — Yorulmuşum, dedi. Uzak yerden geldim.

Hafif bir selamla odadan çıktı.

Karianna'nın göğsü iftiharla kabarıyordu: — Aramızda olması ne eyi oldu, değilmi? diyordu.

Fakat Peer cevap vermedi, çünkü hissiyatını ifadeye muktedir değildi. Odadan çıkarken de Karianna'yı öpmemi.

**

CHARLOTTA ertesi sabah uykudan uyanınca gülümsedi, çünkü kendini eski odasında buldu. Divarda asılı renkli levhadaki kedi resimleri bile hâlâ yerinde duruyordu. Sonra içini çekti, çünkü pencereden sel gibi yağmur yağdığını gördü.

Karianna kahve tepsisiyle içeri girdi. Charlotta tepsideki küçük bir demet çuha çiçeğini alırken tekrar gülümsedi ve yanağına bastırırken Karianna sevincinden kızardı:

— Peer toplamış, dedi.

Demek ki o yağmurda çocuk dağlara tırmanmış, onun için çiçek toplamıştı.

Sıcak bir haz duydu. Islanmış ve hırpalanmış nazik penbe çiçekler, yağmurlu havada kararmış çıplak odayı şenlendirdi.

Üşenerek giyindi. Giyindikten sonra kıyafetini beğenmedi. Ani bir saika tabi' olarak eski sandığına koştu, evini terk etmeden evvel giydiği esvapları çıkardı.

Onaltı yaşından beri boyu hiç uzamamıştı. Kenarı ince bir su ile işlenmiş beyaz etekliği, onun üstüne kenarı tığ oyası ile süslenmiş patiska etekliği, onun üzerine de annesinin işlemiş olduğu keten etekliği giyirken güldü:

— Şimdi kuşa benzedim, dedi. Hepsinin üzerine siyah yünlü etek ile parlak işlemeli kırmızı korsajı giydi, beline önlüğünü bağlandı, örme kuşağın gümüş tokasını taktı. Aynağa bakınca onaltı sene evvel o kıya-

(Devamı 76 ncı sahifede)

Peer i görünce yine o müfrit sevinci duydu. Kalbinin heyecanından, onu âlelade selamlayacak sözleri bulamadı.

Sıhhat-Muvaffakîyet-Saadet

J. Tomine den

Tegaddi

TEGADDİ bütün aile efradının sıhhatinde ve binnetice saadetinde büyük bir rol oynar.

Tegaddiyi mâkul ve sıhhi bir tarzda tanzim etmek kadınlara düşen nazik bir vazifedir.

Yemek Saatleri

Sabah, öğle ve akşam, muayyen saatlerde olmak üzere, günde üç yemek kâfidir. Sabah yemeğinden evvel ve öğle yemeğinden sonra hiç bir şey içmemelidir. Yemeklerinizi eyi çiğnemeye dikkat ederek ağır ağır yiyiniz.

Doktor Victor Pauchet nin birkaç tavsiyesini zikr edeceğim :

«Ağır ağır çiğneyiniz, eyi çiğnenmiş yemek yarı yarıya hazm edilmiş demektir. Her şeyi, hattâ püreyi ve sütü bile çiğneyiniz. İrade kontrolü altına konmuş yegâne hazm uzvu ağızdır.»

Perhizin esası 1, 2, 3 gün müddetle katı gıdalar yememek ve sebze haşlamaları, hafif çay, meyve usareleri gibi sıcak ve sulu gıdalar almaktır. Perhizin hiç bir mazarratı yoktur, açlıktan ölünmez, hazımsızlıktan ölünür.

Yemek Listeleri

Sıhhati muhafaza için ne yemelidir?

Gayet az miktarda et, balık, yumurta ve daima bol bol sebze. Her yemekte sebze, ve tercihan çiğ meyve yiyiniz; konserveleri gayet seyrek olarak yiyebilirsiniz; fakat büber, hardal, baharat gibi sun'i ve muzır münebbihlerden sakınınız.

En eyi içki saf sudur; eyi cinsten az miktarda şarap ve biraz kahve muzır add edilemez.

Ev kadını bu yemekleri hazırlayacağı basit ve sıhhi bir mutfığa bütün ihtimamlarını sarf etmelidir.

Hali-hazırda, ev idaresi ve mutfak işleri san-

atını öğrenmek isteyen genç kızlarla kadınların bu ihtiyacını temin eden mektepler vardır. Orada temizlikt, intizamı, ve ev hıfzıssıhasını öğrenirler. Aynı mekteplerde yemek pişirmek, yıkamak, ütölemek, tâmir etmek, biçki ve dikiş de öğretilir. Bu suretle bir evi, ne kadar kalabalık olursa olsun, asgari masrafla idare etmek hususundaki hakiki rollerini ifaya hazırlanırlar.

Alkol, likör ve tütünü kat'iyen kullanmamanıza nazarı-dikkatinizi celb ederim. Bunlar daima muzırdırlar. İnsan alkol kullanmakla maddi ve mânevi sıhhatini, muhteviyatını yuttuğu (küçük kadehler) içinde brakır. Alkolik insanlar ihtikana, mide ve karaciğer hastalıklarına mâruz kalmak tehlikesindedirler. Bunların nihayet şuurlarını kaybederek şifahanelerde süründüklerini pek âlâ bilirsiniz.

Alkolik adamların çocukları asabi, hattâ bâzan mâlûl olurlar; her an için vereme müsteittirler, ve bundan başka zekâ ve ahlâk cihetinden de gayrıtabii tezahurlar gösterirler.

Ayyaş bir insan meyhanede kazancının mühim bir kısmını brakmakla beraber, evde maddi ve mânevi sefaletlerin, fakr ve zaruretin, düzensizliğin ve sarhoşluk yüzünden, içtinabı mümkün olmayan bir sürü kavgaların da baş göstermesine sebep olur.

Eğer ev kadını temiz, evini idare etmesini ve onu şen ve cazip bir hale sokmayı bilirse, eğer çocuklar eyi terbiye edilmiş olursa, erkek meyhanelerde sürünmez. O halde kadının, evi maddi cihetten mükemmel bir hale koymak hususunda büyük gayretler sarf etmesi ve kendisinden daha tecrübeli olanların nasihatlarından istifade etmek fırsatını kaçırmaması lazımdır. Bu takdirde erkek, dışarıda eğlenmeyi düşünmeyecek, karısıyla çocuklarından başka hiç kimsenin yanında hakiki saadeti bulamayacaktır. Ve hattâ, seyyahat etmek, bir radyo makinası almak

gibi müşterek eğlenceler tîmini için tasarruf etmek üzere bütün luzumsuz masraflarını hafz edecektir.

Evde temizlik, gıdada hıfzı-sıhhat şartları erkek ile kadının müşterek mesaisiyle kolaylıkla tatbîk edilebilir. Eğer bunlar mükemmelen tatbîk edilirse herkesin sıhhati yolunda gider, evin her köşesinde temiz ve nezih bir bahtiyarlık havası hüküm sürer. Herkes elinde küçük bir taş parçasıyla, müşterek bahtiyarlığın temelini kurmaya şıtab etmelidir.

Eyi teneffüs etmek suretiyle sıhhatinizi vikaye, vücudunuzun faaliyetini idame edeceksiniz. Açık havada, kırlarda gezinti yaptığınız zamanlar, burnunuzdan derin nefes alınız, ve nefesinizi sizin için mümkün olabilecek kadar tutunuz ; bu hareketi üç, dört, beş... on defa ve her gün tekrar ediniz.

Jimnastik yapınız. Bu suretle inkîbaza karşı da mücadele etmiş olacaksınız. İnkîbazın neler yaptığını size söyleyelim: daimi yorgunluk, tenbellik yahut heyecan, kâbuslu uyku, kaşıntı, egzema, iştihatsızlık. Hali-sıhhatte bulunmak için, hazım cihazınızın vazifesini sık ve muntazam surette görmesine dikkat etmek zaruridir.

Uyandığınız zaman bir bardak suyu yudum yudum içmek suretiyle inkîbazın önüne geçebilirsiniz. Çiy meyveler, yeşil sebzeler yiyiniz ve az çok spor yapınız

U y k u

Uyuyunuz ve bilhassa derin uyuyunuz. Uyku, gıdadan fazla lazımdır, kuvvetlerimizi tâmir eder. Yorgun, bitap yatarsınız, *eyi bir uyku* sizi yepyeni bir adam haline kor: uykuda kuvvetleriniz tazelenmiş, zihniniz dinlenmiş ve enerjiniz canlanmıştır.

Böyle rahat bir uyku tîmini için neler yapmalıdır ?

Erken yatmayı ve erken kalkmayı muntazam bir îtiyat haline koymalıdır.

Akşam yemeğini, yatmadan çok saat evvel yemelidir. Eğer bu kaideyi tatbika işiniz müsait değilse hafif yemekler ve sureti-kat'iyede sebzeler yiyiniz.

Pencereleri açık brakarak uyuyunuz.

Yemek ile uyku arasında sizi teheyyüce getirecek her nevi' hadiselerden uzak kalınız.

Bütçe Muvazenesi

Bütçe, masrafın varidattan az olmasına itina edilmek şartıyla, gayet luzumlu bir esastır.

Bütçe yapmak herkes için, bilhassa işçi sınıfları için ağır bir meseledir: "*Para yarısı insanı öldürmez*", fakat ızdırıp verir ve muhakkak ki, saadeti haleldar eder.

Aile bütçesi karı ve koca arasında müşterek bir anlaşma esası üzerine kurulmalı ve gündelik küçük masraflar fashının idaresi kadının eline bırakılmalıdır. Bütçenin tatbikinde yegâne gaye : asgari masraf ve âzami hüsnu-niyet olmalıdır.

Tütün, içki gibi bütün faydasız masrafları atmalı, elbiseler bir parça örselenince hemen atmaya rak tâmir etmeli, temizlemeli ve uzun zaman kullanılarak asgari bir fiata mal olabimesi için de her şeyi en eyi cinsinden satın almalıdır.

Nihayet tasarruf fashı için her ay küçük bir para ayırmalıdır ; bu suretle büyük mubayaat, hastalık, ihtiyarlık gibi fevkalade hallere karşı bir ihtiyat para hazırlanmış ve gayrimelhuz mali sıkıntılarının önüne geçilmiş olur.

Unutmamalıdır ki, ne kadar küçük olursa olsun, ihtiyat para sahibi olmak insana emniyet verir ve işsiz kalan günlerde bu ihtiyat, insanı el âleme avuç açmaktan kurtarır.

Sinir Hastalıkları Mutahassısı Doktor

CAHİT CEVAT

Hastalarını her gün saat 14 den 18 e kadar Laleli de Şair Haşmet sokağı 27 numaradaki muayenehanesinde kabul eder.

Salı günleri meccanen

İnsan Nasıl Yaratıldı ?

Yüzümüzün Şeklini

Tercüme eden: İBRAHİM HOYİ

(Geçen nushadan devam)

MR. MOK— Evet, fakat hayvanlar arasındaki bu dağılımın, parçalanmanın sebepleri ne idi?

DR. GREGORY— Kimse bilmeyor. Maamafî şurasını kat'iyetle biliyoruz ki dünya tarihinin her devresinde eski hayvan ailelerinin muhafazakârlar, terakkîperverler şübelerinin halefleri yanyana yaşamışlardır.

MR. MOK— Nereden biliyorsunuz?

DR. GREGORY— Arziyatçılar, aynı kaya tabakasında, yâni dünya tarihinin mukannen bir devresinde teşekkül eden kaya tabakasında, her iki cinsin de fosillerini bulmuşlardır. Sıkı bir muayeneden geçirilen muhtelif devrelerdeki kaya tabakalarının hepsinde böyle muhafazakâr ve terakkîperver fosiller meydana çıkmıştır.

MR. MOK— O halde, köpek balığı sizce *ber-hayat* bir fosilden başka bir şey değildir.

DR. GREGORY— Şüphesiz. Esasen biz ona *yaşayan fosil* diyoruz. Amerikan sincapları da öyle. Bunlar yüzlerce milyon senede terakkî etmemiş olan hayvanlardır. Biraz evvel köpek balığını eski usul araba ile mukayese etmiştim. Maamafî küçük bir farkı ilâve etmem lazım. İlk otomobilleri bugün kullanmıyoruz. Yalnız müzelerde merak değer, antika şeyler kabilinden teşhir ediyoruz. Yaşayan fosillere gelince, onlar tıpkı el'an Rolls Royce ve Packard's larla işleyen, bugünkü otomobillerin cediti arabalar gibidirler. Şimdi köpek balığının, söz misali, insan şekline yükselip de, yine aramızda yaşamasının mümkün olacağını kavrayabildinizmi?

MR. MOK— Olabileceğini kabul ettim. Fakat

nasıl olduğunu kestiremedim. Asıl sadade yâni yüz meselesine gelelim: Yüzümüz köpek balığının o çirkin suratından, insan çehresinin şekline nasıl istihale etti dersiniz?

DR. GREGORY— Bunu anlamak için, evvela, balığın yüzündeki her bir noktanın, onun suda yaşamasını têmeine yaradığını bilmelisiniz.

MR. MOK— Nasıl?

DR. GREGORY— Bir... Balık ince ve uzundur, yahut şerit gibidir, deyebiliriz. İşte bu sayede suda asgari bir tahrikle geçebilmek, kayabilmek için âzami bir kolaylık elde eder.

İki... kayagandır.

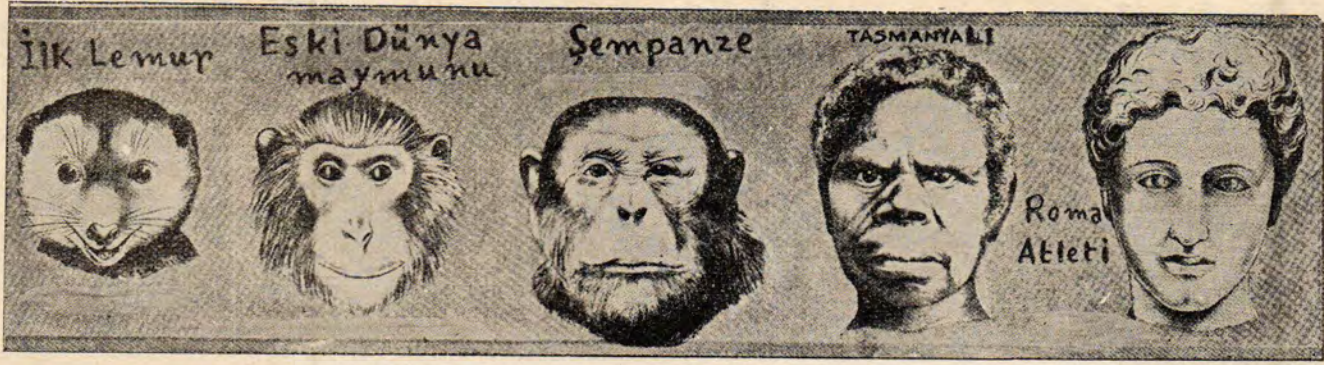
MR. MOK— Balığın kayagan olması nedendir?

DR. GREGORY— Balık baştan başa bir yağ ile sıvalıdır. Bu yağ balığın kendi kendine çıkardığı bir nevi' sümüktür. Bu yapışkan, pelte gibi lüzucetli maddenin vazifesi, onun vücuduna yapışarak, sarılarak harekâtına mani' olan su böceklerini ve nebatlarını eritmektir. Yüzümüzdeki deri ile bütün vücudumuzu kaplayan deriyi balık derisinin iç tabakalarına medyunuz.

MR. MOK— Allahtan ki iç tabakalarını almı-sız. Yoksa biz de pullu balıklar cinsinden olacaktık.

DR. GREGORY— Dedğiniz gibi olacak başka bir şey de kalmamıştı. Çünkü, balıklar sudan dışarı çıkıp da kara hayvanları olunca, tedricen derilerinin üst tabakalarını, pulları da dahil olduğu halde kaybetmişlerdi.

MR. MOK— Siz balığın suda yaşamasını têmein eden hassalardan yalnız ikisini söylediniz. Üçüncüsü hangisidir?

Balıktan Aldık

DR. GREGORY— Üçüncüsü çok mühimdir. Bu onlara suda teneffüs etmelerine imkân veren galsama (1) sistemidir.

MR. MOK— Biliyorum. Fakat bununla insan arasındaki münasebet ne? Suda yaşamıyoruz, galsamaya da ihtiyacımız yok. Biz ciğerlerimizle teneffüs ederiz.

DR. GREGORY — Münasebetini arz edeyim. Kendi başlarımızda bu galsama sistemi bakîyesinden bir parça hubulü-savtiyenin uzandığı kutuyu, *gırtlak* teşkil etmiştir. Bu bakîyeden diğer bir parça, hırkır kemîğinin tam altında yerleşmiş olan, ve büyümemizde nâzım vazifesini gören thyroid guddesidir. Bu galsama makinesinin bakîyelerinden diğer kısımlar da bademciklerimizle salya guddelerimizi meydana getirmiştir. Gırtlak, yahut ses kutusu balığın galsama kavislerinden birinden alınmıştır. Thyroid (tiroid), bademcik ve salya guddeleri de esasında balığın galsamalarını teşkil eden iç derinin cepleri idi.

MR. MOK— Bütün bunları ispat edebilirmisiniz?

DR. GREGORY— Şüphesiz. İşte ispatı. Bir cenin neşvünemasının dördüncü haftasında ne bir gırtlak, ne de thyroid, bademcik ve salya guddelerine maliktir. Halbuki bir balık gibi galsama cepleri ve galsama kavisleri vardır.

MR. MOK— Peki, bunlar sonra ne oluyor?

DR. GREGORY — Galsama cepleri çocuğun thyroid, bademcik ve salya guddeleri haline geliyor.

(1) Balıkların başlarının iki tarafındaki kulaklar.

Galsama kavsî de gırtlak şekline istihale ediyor. (Yâni orta kulağın küçük kemikleri, ve ses dalgalarını dışarı tabakadan içeri kulağa îsal eden kısım, ki çene kemiğinin içinin kıkırdaklı yeridir). Esasen cenin muhtelif devrelerinden beri tâbîb edegeldiği tekâmülün kesif ve karışık eşkâlini arz eder. Ceninde şu bariz karakteristik seyr müşahede olunur: Tek hücresel mahluk, solucan, balık, zülmaşeyin, kerkenkele, kıllı memeli hayvan, maymuna benzeyen kısa bacaklı mahlûk ve nihayet insan.

MR. MOK— Yukarıda bahs ettiğiniz eşkâl, ve yahut, anladığıma göre, nişaneler neden karışıktır?..

DR. GREGORY— Çünkü, cenin bu muhtelif devrelerin her birinde muhtelif hayvan tiplerinin doğmayan yavrusuna benzer. Büyümüş yavrularına benzemez. Benzese idi, nişaneler daha vazih olurdu.

MR. MOK— Balığın bizim ecdadımız olduğuna dair bir delil varmıdır?..

DR. GREGORY— Çok. Büyümüş bir mahlûkta kalb, baştan boyun vasıtasıyla ayrılmıştır. Dört haftalık bir ceninde boyun yoktur. Kalbi balıkta olduğu gibi tam galsamaların arkasındadır. Bir başka delil de bizim *çifte kafatası* bakîyelerine malik olmamızdır.

MR. MOK— Bir başın içinde diğer bir baş mı demek isteyorsunuz?..

DR. GREGORY— Evet. Fakat tamamıyla değil. İlk balıklardan bir çoğunun iki tane beyin mahfazaları vardı. İç mahfazanın esas vazifesi beyni ve asap aksamını muhafaza etmektir. Dış kabuk suya

Mektepte Kooperatifçilik Terbiyesi

Dr. C. Nasuhi Beyin Mutaleası

Bu pek ehemmiyetli mesele ile meşgul olan Maarif Vekâleti M. T. T. Heyeti kooperatifçi Dr. C. Nasuhi beyin fikrini sormuştu. Nasuhi Bey M. T. T. Heyeti reisliğine yazdığı mutalea mektubunun bir suretini lutfen "Muhit" e de göndermiştir.

Dr. C. Nasuhi bey "Bir rapor, üç konferans" isimindeki eserinde mevzu' ile alakadar noktaları işaret ettikten sonra sırf mektepte verilebilecek kooperatifçilik terbiyesi hakkındaki fikirlerini bildiriyorlar. Bu kısmı sütunlarımıza geçiriyoruz:

GEÇMİŞTEKİ temennilerimi göz önüne getirerek şimdi Maarifçe yapılmasını münasip gördüğüm şeyleri müsaadenizle şöylece tespit ve arz etmek isterim:

Mektepte kooperatif, dışarda geniş cemiyet muhitinde tatbikini bulacak tarzda öğretilmelidir. Bu noktai-nazari prensip olarak aldıktan sonra, mekteplerin tahsil nevi' ve derecelerine göre hareket etmek zarureti kendiliğinden hasıl olur. Umumiyetle öğretmek ve terbiye etmek için vasıtalarımızı şöylece sayabiliriz:

1. Kitap, mecmua, gazete ile yazıcılık
2. Konferans ve ders halinde nazari tedris
3. Doğrudan doğruya tatbikî mahiyette kooperatifi yaptırmak ve yaşatmak
4. Kooperatif günleri, kooperatif haftaları, katılma günleri ve katılma haftaları tertib etmek.

Bu vasıtalarından birincisi memleketimizde kendiliğinden almış yürümüştür. Maarif Vekâleti bu neşriyata şu veya bu şekilde arka çıkabilir. Fakat ayrıca mektep tedrisatı için en muvafık eserleri tâyin etmek de lazımdır.

Nazari tedrisatta, kooperatifin maddece ve iktisatça menfaat zıddiyetlerinden hasıl olmuş büyük cemiyet dâvasının hallinde nasıl bir vaziyet aldığı noktai-nazarından hukukîyatı, nazariyatı, teşkilatı, idare ve muhasebesi öğretilecektir.

Tatbikî mahiyette kooperatifi yaşatmağa gelince: hangi tahsil derecesinde ve hangi nevi' mektepte nevi' kooperatif kuracağımızın eyice belli edilmesi lazımdır.

Kooperatif günleri, kooperatif haftaları, katılma

günleri ve katılma haftaları, tatbikî mahiyette yapılacak işlerin bir parçasıdır. Sınırı çizilmiş bir zaman içinde belli bir dileğin gittikçe daha geniş kalabalıklar tarafından benimsenilmesi için yapılacak birçok şeyler vardır. Kooperatif mümkün olduğu kadar geniş halk kitlelerini iktisat ıztıraplarından korumak gayesiyle hareket ettiği için, hiç olmazsa yılda bir defa kendisini derleyip toplayıp, vaziyetini bir yıl evvelisine nazaran daha ziyade sağlamaştırmak ve kendisine katılan kimselerin sayısını bu vesile ile bir az daha arttırmak isteyecektir.

Şimdi, bu vasıtalarla mekteplerin tahsil derece ve nevi'lerini kale alarak nasıl hareket edeceğimizi belli edelim:

1) *İlk mektepler.* Şehirde başka türlü, köyde başka türlü hareket etmek lazımdır. Şehir ilk mekteplerinde umumiyetle (geçinme kooperatifi) kurulabilirdiği halde köy ilk mekteplerinde, köy muhitinin yetirim (istihsal) işleri dikkate alınarak hareket edilmelidir. Mustahsillerin (yetiricilerin) yer yer daha ziyade alâkalandıkları meseleler, bu kooperatiflerin mevzuunu meydana getirecektir. Mustahsiller (yetiriciler) birlikte satış yâni mahsullerin tek elden sürümü ile meşgul olmağa alıştırlacaktır. Bunları daha dar mektep muhitinde köy çocuklarına kooperatif kurduarak yaptırmak lazımdır. O halde köy mektebinde mustahsillere (yetiricilere) mahsus olarak *kazanma kooperatifleri* ni taklid edecek dernekler kurmak daha muvafıktır. Köylü, çarşı matamı da tek elden tedarik etmeğe iletilebileceğine göre, bu mektep kooperatifinde istihlâk (bitirim) işleriyle de meşgul olunmasına imkân vardır. İlk mekteplerde kooperatif nazariyatı yoktur.

(Devamı 73 üncü sahifede)

GREV

Yazan : HİKMET TURHAN

BİR kış sabahı, trene yetişmek için eski bir yaylı arabaya binmiş, istasyona gidiyordum. Bulduğum kasaba ile istasyonun arası üç günlüktü. Yakın zamanlara kadar şehirlerimiz arasında yaylı arabalar işlerdi, şimdi otomobillerle bir iki saate kestiğimiz yolu o zaman bu arabalarla ancak iki üç günde alabiliyorduk.

Fena ve tehlikeli bir hastalığa yakalanmışım, bulunduğum kasabamın doktorları hastalığımı teşhis ve tedavi edemeyorlardı. Yine böyle bir gün yataktaki ateşler içinde kıvranıyordum, ziyaretime gelen doktor beni eyice kir kere daha muayene ettikten sonra :

— Dostum, doğrusu size çok acıyorum, bir aydan beri hep böyle yataktaki yatıyorsunuz. Ne hastalığınızı teşhise ne de sizi burada tedaviye imkân vardır. Bu şekilde hastalık devam ederse, çok geçmeden muhakkak ölürsünüz.

Ölüm sözünü duyar duymaz irkildim, sinirlerim gerilmiş, gözlerim açılmıştı.

— O halde ne yapmalıyım doktor? diye sordum. Doktor ciddi bir vaziyet alarak :

— Yapılacak şey basit : kalkıp İzmir e gitmek ve kendinizi tedavi ettirmek.

— Çıldırıldım doktor? Bu halde ve bu karlı havada benim gibi bitkin bir hasta nasıl yolculuk edebilir ?

— Yaşamak isteyorsanız yola çıkmanız lazım !

— Ya çıkmazsam ?

— Ölürsünüz.

Yatağımın içinde oturmuş düşünüyordum. Doktora hak veriyordum, burada mahiyetini anlayamadığım, doktorların da anlayamadığı bu hastalık beni öldürecekti, ben daha gençtim ve yaşamak istiyordum.

Genç yaşında ölümü kim arzu eder? Kendimi topladım, ne olursa olsun, İzmir yolculuğunu

gözümde aldım, uşağımla kasabamın biricik eski harap hanımı işleten arabacı başıyı yanıma çağırttım.

Arabacı Ali efe eski bir yeniçeriye andıran kırkbeş elli yaşlarında palabıyıklı pehlivan yapılı kıranta bir adamdı ; beni görür görmez :

— Geçmiş olsun, bey, hastalık amma da uzadı ha! Eyi olup kalkın da «Kestanelide» yine bir âlem yapalım. Hastalık, yatak size hiç yakışmıyor.

Acı acı gülümsedim, ve :

— İnşallah efe, eyi olup kalkayım da bir değil birçok âlemler yaparız. Sen her şeyden evel bana rahat, hayvanları acar bir yaylı araba bul...

Ali efe şaşırılmış, yüzüme bakıyordu.

— Arabayı nideceksin ki Bey?...

— İzmir e gideceğim, Ali efe.

Ali efe kim bilir, belki de beni çıldırdı sanıyordu.

— Sen ne diyorsun bey, İzmir de ne yapacaksın? Bu havada İzmir şöyle dursun sen kapıdan dışarı bile çıkamazsın.

— Doktorlar söyledi, Ali efe. İzmir e gideceğim, sen ötesine karışma; bana bir araba bul, yarın sabah beni erkenden yolcu yap.

Birçok maceralar geçirmiş olan bu mert ve samimi adam kulaklarına inanamıyor gibiydi.

Bana âdeta yalvarır gibi :

— Bu sevdadan vazgeç bey! Bu havada yola çıkılmaz; sen doktorların her söylediğine kulak verme, seni fazla korkutmuşlar; hele havalarda bir düzelsin, bir şeyciğin kalmaz.

Bağırarak :

— Olmaz Ali efe, sen dediğimi yap, beni fazla söyletme, dedim.

Ali efe ellerini oğuşturuyor, başını sallıyordu. Kapıdan çıkarken :

— Allah yardımcın olsun, gari günah benden gitti; deyerek uzaklaştı.

Bütün gece gözlerime uyku girmedi, hep yolculuğu, yol yorgunluğuna nasıl tahammül edeceği.

mi düşünüyordum; arabanın geçeceği yollar berbat dağ yollarıydı, mevsim dolayısıyla her taraf karla örtülü idi; azgın kurtların dolaştığı ormanlar içinden geçecektik. Yaşamak için bütün bu tehlikeleri gözüme alıyordum. Her şeyim hazırlanmıştı, alaca karanlıkta araba kapının önüne gelmişti.

Arabaya yatak battaniye ve yastıkları koydular, bir gocuğa sarılmış olan arabacı ile uşağım koltuğuma girerek beni arabaya bindirdiler: hareket etmeden evel, İzmir de bulunan bir dostuma şöyle bir telgraf yazdım: «Dört

gün sonra İzmirde trenle geliyorum, hastayım, beni istasyonda bekleyin!» Bu telgrafi uşağıma vererek: «Ben gittikten sonra bunu telgraf haneye götür ve çekti.» diye tenbih ettim.

Arabacı kamçısıyla havada bir daire çizdi, hayvanlar bu işaret üzerine hareket ettiler, kasaba

uykuda gibiydi, hiç bir taraftan bir ses duyulmuyordu; kasabanın son kenar evlerini de arkada bıraktıktan sonra karlarla örtülmüş kasabaya son bir defa daha baktıktan sonra içimi çekerek kendi kendime:

— Sağ olarak ayrıldığı bu kasabayı acaba bir daha görmek nasip olacaktı? diyordum.

Arabada rahatım çok iyi idi, sıkı sıkı sarılmış olduğum için soğuktan müteessir olmayordum, temiz kar havası ciğerlerime girdikçe hafifliyor, açılır gibi oluyordum. Üçüncü günü akşamı yollarda hiç bir arızaya uğramadan istasyonun bulunduğu kasabaya gelmişim, fena halde yorgundum. Kendi kendime:

— Daha şurada bir günüm kaldı; dişimi biraz daha sıkar, İzmir de rahat ederim, diye avunuyordum.

Geceyi pis bir han odasında isli bir idare lambasının ışığında geçirdim, ne olur ne olmaz diye İzmirdeki arkadaşına «geliyorum» diye bir telgraf daha çektim. Ben bu istasyondan erkenden hareket edecektim. Yolculuk sırasında gözüme uyku girmediği için bütün gece uykusuz kalmışım, sabahı ipe çekiyor gibi idim, erkenden istasyona gittim; bilet almak için istasyon me'nuruna müracaat ettim, istasyon me'nuru ciddiyetle:

— Maalesef trenler işlemez. İzmir e gidemeyeceksiniz.

Telaşla sordum:

— Niçin?

— Çünkü bütün istasyon me'murları ve ameleleri bu sabahtan iyti-baren grev iylan etmişlerdir.

Dizlerimin bağı çözülmüştü, sendeleyordum, yıkılır gibi sandalyanın üzerine oturdum, me'mura ağ-larcacasına:

— O halde şimdi ne yapmalıyım? Ben burada

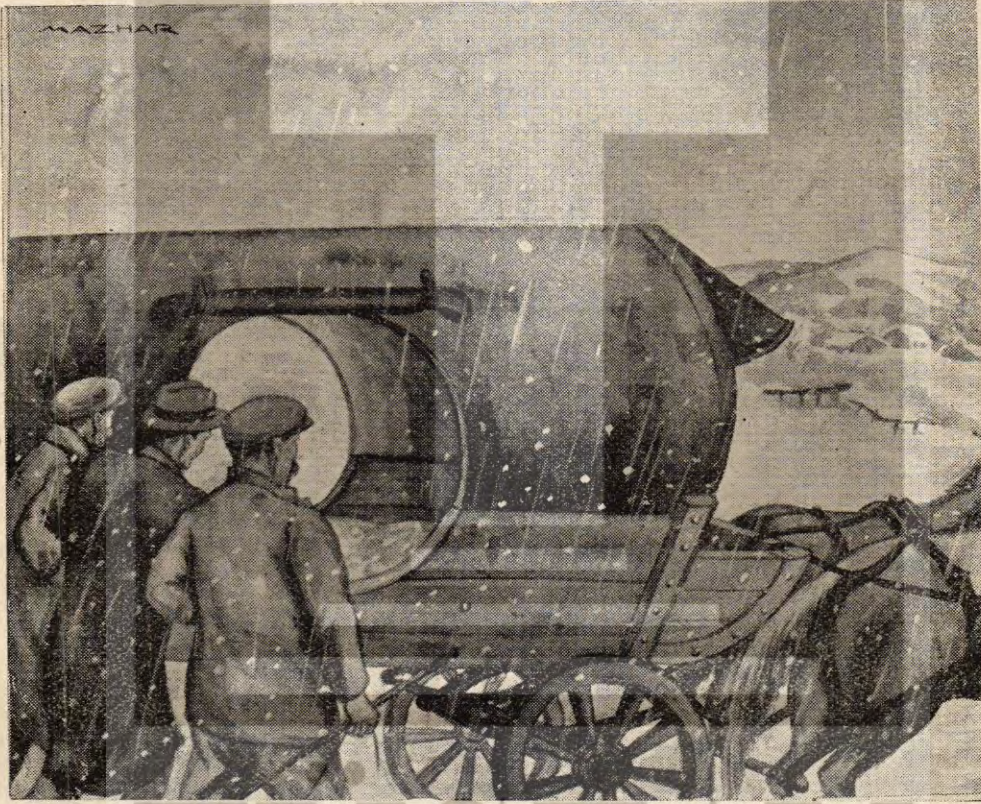
nasıl kalabilirim? bana bir çare bulun; diye yalvardım.

Istasyon me'uuru halime acımişti:

— İki gün daha yolculuğa [katlanacaksınız, buradan (...) istasyonuna, gidecek, trene binerek İzmir yerine İstanbul a gideceksiniz; geldiğiniz arabayı kaçırmayın, çünkü burada bulunmasına imkân yoktur.

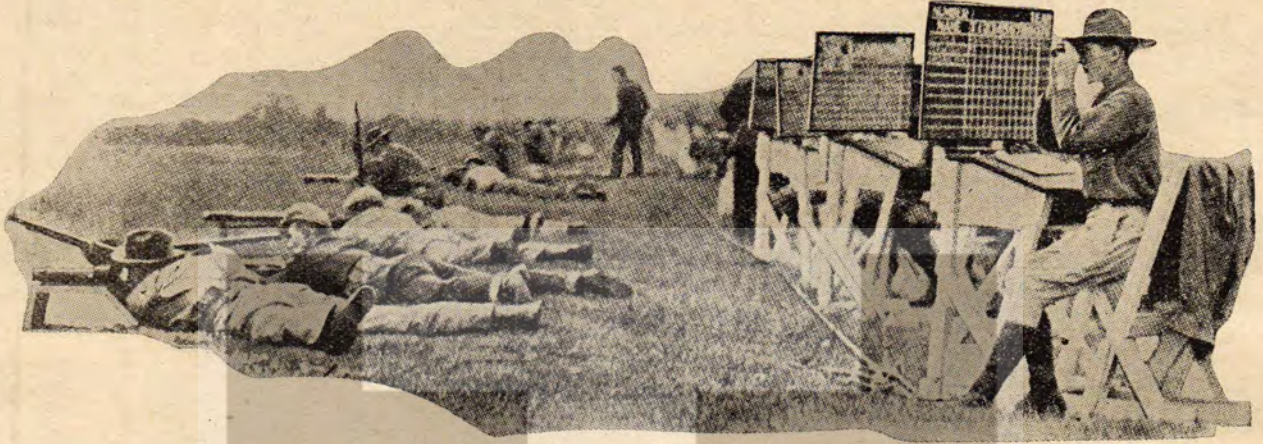
Evet, yapılacak başka bir şey yoktu, iki gün daha araba yolculuğuna katlanacak, İstanbul a gidecektim. Arabacı ile ikinci bir pazarlık yaptıktan sonra yola çıktım. Üçüncü gün trene binerek geceleyin İstanbul a geldim, bir otele giderek yorgunluğun verdiği takatsizlikle deliksiz bir uykuya dalarak sabahleyin uyandım.

(Devamı 78 inci sahifede)

Arabacı ile uşağım koltuğuma girerek beni arabaya bindirdiler.

Amerikada Millî Nişancılık Maçları.

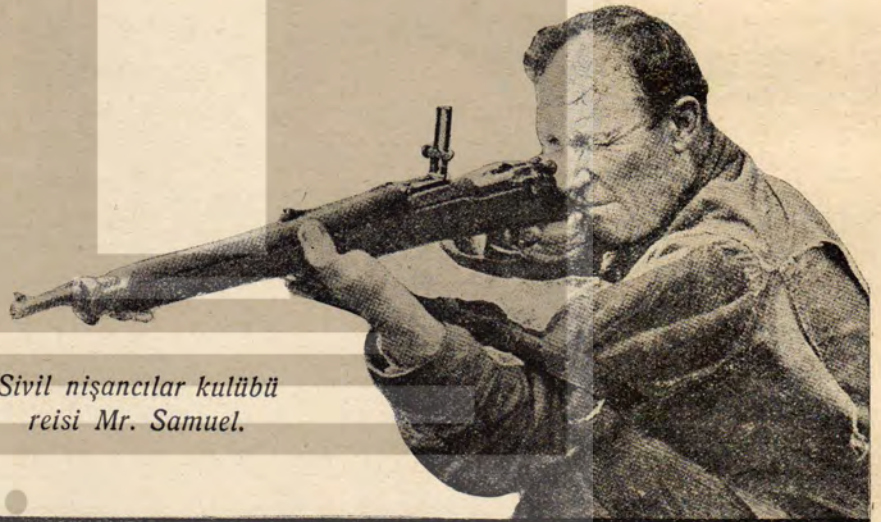
Perry kampında nişancılık tâlimleri.

SON büyük muharebeye kadar Amerika Birleşmiş Cumhuriyetlerinde askerlik hayatı inkişaf etmemiş iken, şimdi, hükûmetin her türlü teşvik ve faaliyeti ile bu heves geniş mîkyasta ehalinin ruhlarını sarmaya başlamıştır.

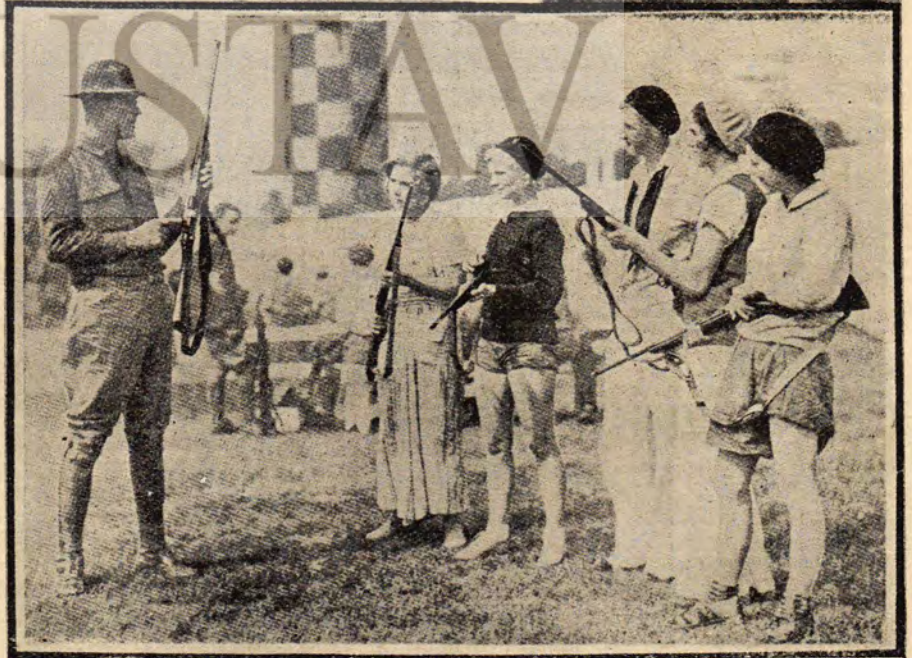
Geçen sene Amerika hükûmeti muhtelif nişancılık kurs ve maçları têsîs etmiştir. OHIO hükûmetinde Perry kampında yapılan büyük bir milli nişancılık maçına 4000 kişi (erkek, kadın, yaşlı, çocuk) iştirâk etmiş ve muhtelif narî silahlarla 2.000.000 mermi atılmıştır.

Geniş bir ova ortasında, Eric gölünün bir tarafında, çadırlardan âdeta bir şehir têsîs olunmuş, bunun bir kısmı kadınlara tahsis olunmuştur.

Hedefler 2 mil mesafeye kadar muhtelif merhalelerle dikilmişti. Tabancadan, en yeni tayyare müdafii silahlara kadar her türlü makinalı tüfekler istîmal olunmuştur.

Sivil nişancılar kulübü reisi Mr. Samuel.

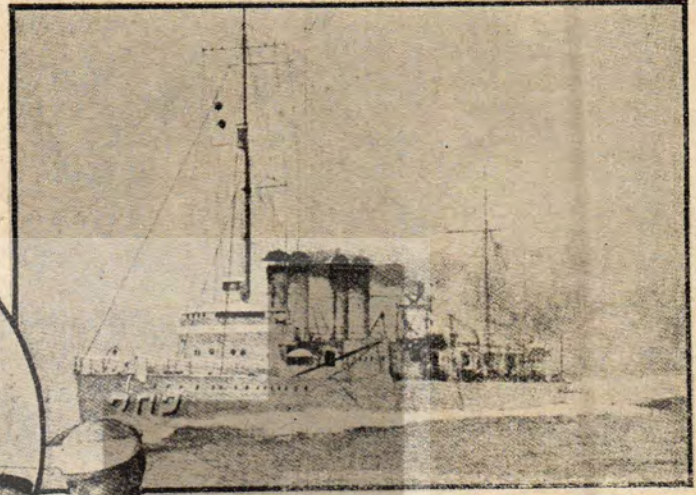
Perry Kampında silah tâlimi yapan kadınlar.

Tayfasız Gemi Nasıl Yürür ?

ŞİMDİ tayyarelerin bombalarına hedef olarak radyo ile yürütülen, tayfasız, eski gemileri kullanıyorlar.

Sağda görülen gemi, Amerikanın eski bir muhribidir. İçinde radyo kontrol cihazları konmuştur. Hareketi idare den cihaz da arkadan gelen başka bir geminin kaptan köprüsündedir. Aşağıda görülen küçük zabitin önündeki kutu radyo kontrol cihazıdır. Bir takım anahtarlar vasıtasıyla tayfasız geminin hareketleri idare edilebiliyor.

Tayfasız gemi evvela altı mil üzerinden harekete başlar, sonra bu sür'ati çoğaltılır, 30 mile kadar çıkar. Böyle tam sür'atle giderken, istenilen anda, dur-

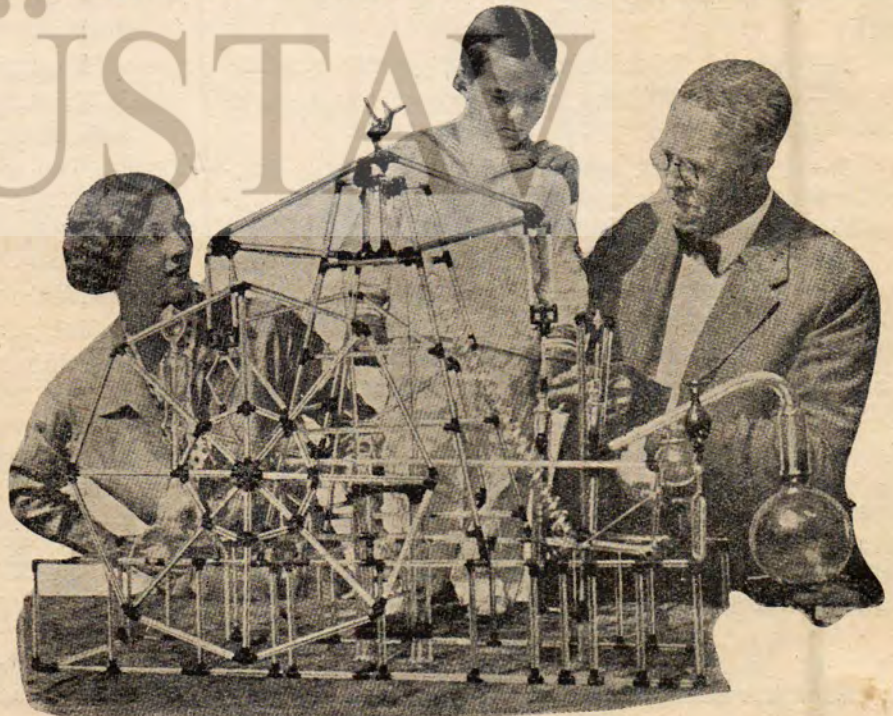
durlabiliyor. İmdada çağırmak için düdük de çaldırılabilir.

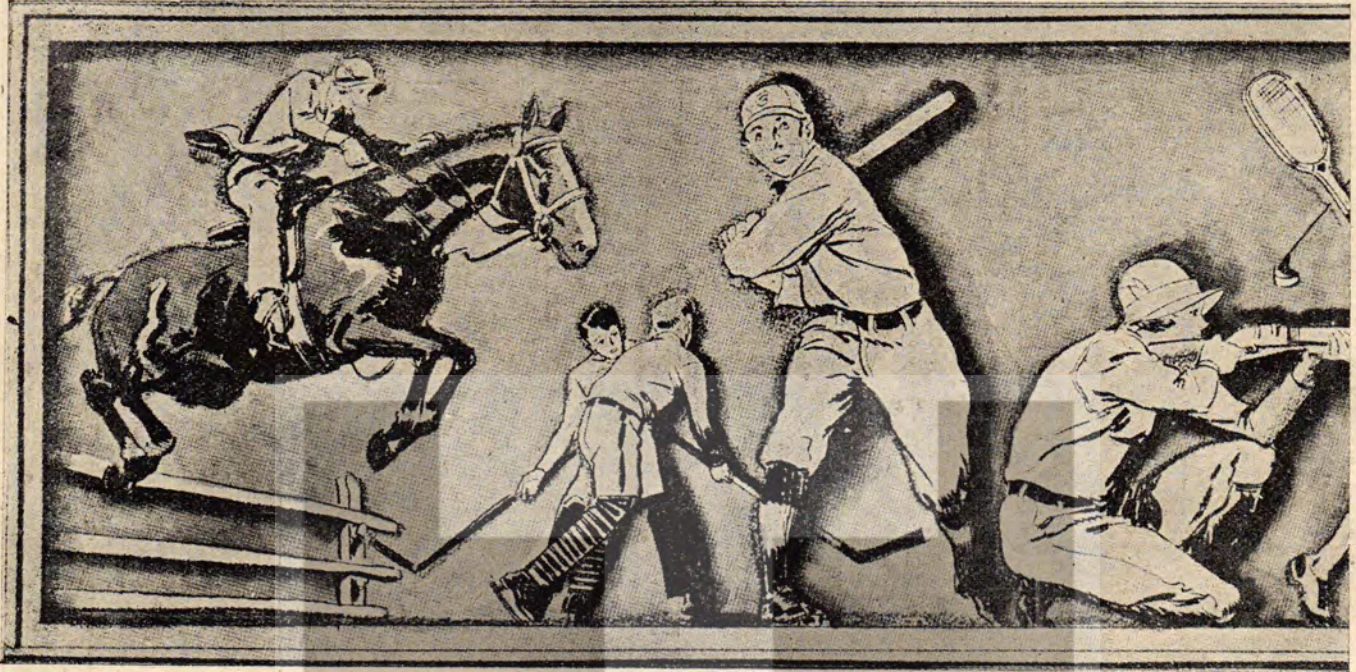
Solda görülen geminin bombalarına mâdeni şapkalar takılmıştır, bunlar tayyarelerden atılan bombalardan birinin makineyi tahrib etmesine mani' olmak içindir.

Fen sayesinde, insan hayatı tehlikeye atılmaksızın, en tehlikeli muharebe tecrübeleri yapılabilmektedir.

Camdan yapılmış bir buhar makinası

Gördüğünüz adam yetmiş üç yaşındadır. Amerikanın en ihtiyar camcısıdır. 374 parça camdan bir buhar makinesi yapmıştır. Bunları yapmak için onbir ay çalışmıştır. Makinenin ispirto lambasıyla ısıtılan bir cam kazanı vardır. Burada bir beygir kuvvetinin yirmide biri kuvvetinde buhar hasıl oluyor. Bu kuvvetle makina işleyebiliyor. Bu cam makinada buharın bütün têsirleri ve diğer her türlü hareketler gözle görülebilmektedir.

Gençler İçin Hangi

İNSANIN vücudu, gençliğinde tekemmül eder. Gençlik, binbir türlü inkişaf temayüllerinin şiddetlendiği zamandır. Spor, vücudumuzun genç ve taze a'zasının kuvvetlenmesine, tamamlanmasına hizmet eder;

Vucut neşvü-nemasının en kuvvetli vasıtaları arasında bulunan sporun muhtelif aksamı içinden atletik sporları tercih edebiliriz. Yalnız bunda çok dikkatli davranmalıyız. Çünkü: vücudun büyümesi için elzem olan enerjiyi sui-istiyimal ettiren zararlı sporlar da vardır.

Atletik sporlar sarf ettirdikleri kuvvetin derecesine göre iyi veya fena olabilirler. Kuvvet şu şekillerde sarf edilir:

- 1— Vucutta birikmiş olan kaloriyi yakmak suretiyle.
- 2— Vucudu - bilhassa mücadele sporlarında - kabiliyetinden fazla mesaiye sevk etmek suretiyle..
- 3— Bilerek bilmeyerek hiss edilen heyecanla, ümitle, korku ile, terakki ve tekemmül gayretiyle, muvaffakiyet ve ademi-muvaffakiyet endişeleriyle..

Bunlardan ikinci ve üçüncü kısımlar, daha fazla enerji sarf ettirdiklerinden zararlıdır. Daima hatırdaki tutulmak ıycab eder ki başlangıçta vücudun bütün hücreleri bir tahavvül devresi geçirmektedirler. Bu tahavvül, sür'atli inkişafardan, yeni yeni faaliyetin başlamasından ve bir takım güdücü ifrazatın kan cereyanına karışmasından ibarettir. Bu tarzda inkişaf eden hücreler, tabii bir şekilde yavaş yavaş tekemmül gösterenler kadar kuvvetli olamazlar. Gayritabii olmayan her türlü didişmeye tahammül gösterdikleri halde günün birinde luzumsuz gibi görünen her hangi bir mesai karşısında, birdenbire duruverirler.

Adalât, sınırlar ve kemikler, hareket ve sıklletin tesiriyle en yakından alakadar bulunan aksamdır. Bunlar daima kuvvetli olmalı ve her türlü tazyikle karşılaş-

maya hazır bulunmalıdır. Sağlam adale, hafif ve takallüs halindedir. Kemikler büyük, özlü ve elastiki olmalıdır. Kemiklerin en çok inkişaf gösterdiği yerler, bilhassa çok mühimdir. Neşvü-nema bulan gudrufi parçalar, gençlikte tahavvüle uğrayan ifrazat guddeleriyle sınıksız birleşmişlerdir. Binaenaleyh, bunların yeni kuvvetlere mütesaviyen ma'ruz kalmamaları tehlikelidir.

Zorlanmaya ve hırpalanmaya sebebiyet veren atletik sporlar şunlardır:

Mukavemet ve tahammül ıycab ettiren sporlar, sert sadmelere ma'ruz brakan sporlar, mücadele sporları...

Zorlanmaya ve hırpalanmaya sebebiyet veren sporlar: 50-100 metreden fazla mesafe arasında koşular, 35-65 metreden fazla mesafe arasında yüzmeler, 5-10 kilometreden fazla mesafe arasında bisiklet koşuları ve buna mümasil diğer şedit sporlar...

Sert sadmelere ma'ruz brakan sporlar şunlardır: Vasati hadden uzun ve yüksek atlamalar, ve yine vasati mesafelerden fazla her nevi' atmalar...

Mücadele sporları şunlardır:

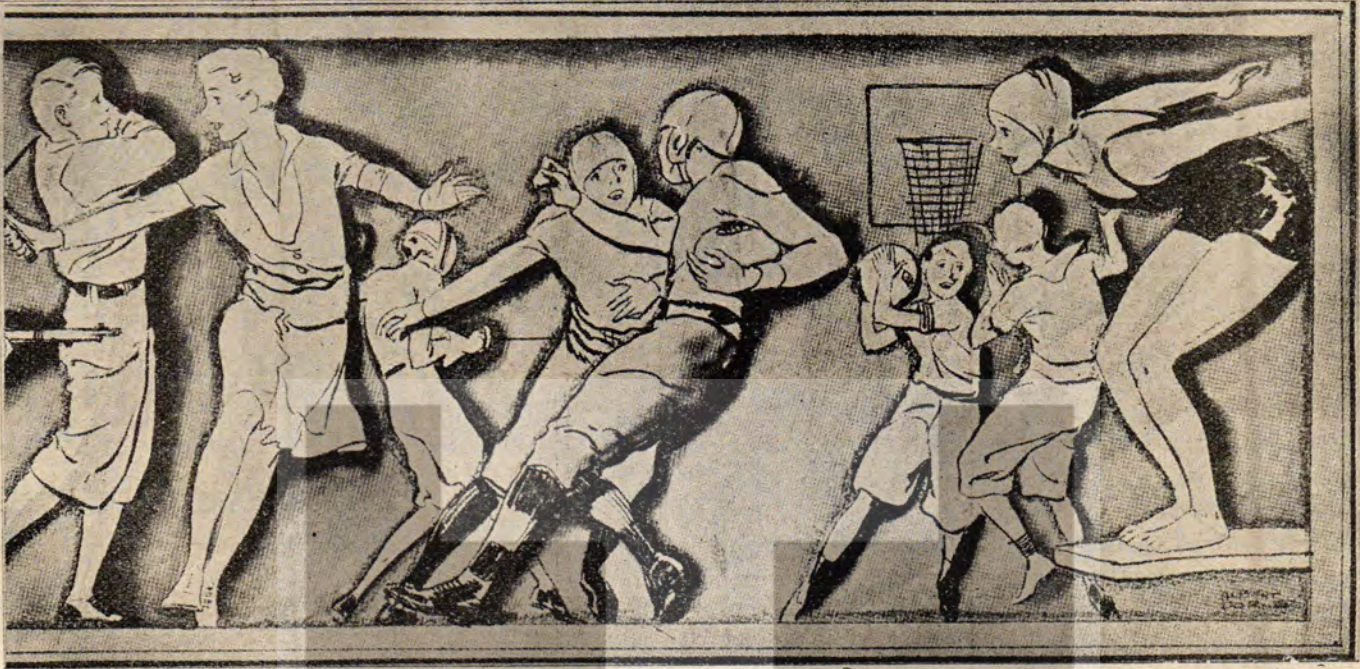
Futbol, güreş, boks, basketbol v.s.

İster hususi, ister resmi teşkilatla olsun, çocuğu luzumundan fazla yoran mücadele sporları çok defa mekteplerde başlar. Bu sporlarda gayet tabii olan rekabetler, çocukları yıprandıran sebeplerdendir.

Bedeni hareketlerde şu üç kısım bilhassa faydalıdır:

- 1— Şahsi tecrübelerine esas olan hareketler,
- 2— Fasilalı sporlar,
- 3— Eğlence sporları...

Şahsi tecrübelerine esas olan hareketlerde genç çocuk, diğer gençlerle değil, kendisiyle, zamanla, mesafe ile, sıklitle rekabet eder. Bunlar gencin fazla yoruldu-

Sporları Tercih Etmeliyiz ?

ğu zaman terk edebileceği sporlardır. Mania aşmak, sıçramak, atlamak gibi.

Fasillalı sporlar : beyizbol, voleybol, tenis, golf, v.s. gibi zaman zaman dinlenme fırsatları bulunan oyunlardır.

Eğlence sporları ise ; danslar, yüzüşler, kızak, at binmek, kürek çekmek teşkil eder.

Küçük olimpik oyunlar tesmiye edilen sporlardan hangilerinin münasip olacağı başlı başına bir mes'eledir. Bunda nazarı-iytibara alınacak şey, bütün uzuvları birden inkişaf ettirebilmektir. Yalnız birine munhasır olan ihtimamın hiç bir faydası yoktur. Her nevi' sporun bünyede yaptığı terakkî esaslarını eyice bilmek lazımdır.

Sür'at koşusu, uzur atlama bacağı kuvvetini, mania aşmak insicamı, beyizbol kolun kuvvetini, basketbol murakabayı te'min eder. Bir genç için bu tecrübelerden hiç biri hiç bir zaman zararlı olamaz...

Zararsız hatta nafi' egzersizler, ifrat derecesine vardırıldığı veya sui-istiymal edildiği takdirde, elbette muzir bir hale gelirler. Bilhassa şedit sporlar hiç bir zaman musamaha ile karşılanmamalıdır.

Muallimlerin ve ebeveynin, gençler gurupundan şampiyon seçmeye çalışmaları başlı başına bir hata teşkil eder. Daha bu yaşta iken, sadece bedeni liyakata kıymet verilmemesi ve gayretlerin hiç bir zaman tek bir sa'y üzerinde tekasüf ettirilmemesi lazımdır.

Kızların spor programlarındaki müfrit şekilleri ıslah etmek için erkeklerinkinden fazla tedbire lüzum yoktur. Fakat bu, iki cinsin bilatefrik beraber oynaması ve birbirine rekabet etmesi lazımdır demek değildir. Erkeklerin, kızların hareketlerini ta'kib etmeleri bile muvafık görülemez. Yalnız, iki cinsin ihtiyaçları, kabiliyetleri, tahammülleri umumiyetle aynıdır ve bu itibarla aynı tedbirler kâfi görülebilir.

(Eyi) ve (fena) deye sınıflara taksim edilen sporlar için - fertlere ve onların ahval ve şeraitine göre - ayrı

ayrı programlar tanzim olunmuştur. Bu program her hangi bir çocuğa tatbik edilirken şu cihetler nazarı dikkate alınmalıdır :

1— Çocuk, men' edilen sporlarla gizli gizli meşgul müdür ?

2— Çocuk, tatbiki arzu edilen sporlardan birini veya bir kaçını ihmal ediyormu ?

3— Çocuk, programı içinde yalnız her hangi bir sporunu istisnai bir alâka gösteriyor ve bu alâkası tekemmül için ümit veren bir haldedir ?

4— Acaba çocuk, hiç biriyle alâkadar olmaktan hoşlanmayormu ?

Gençler, hattâ büyükler için en eyi spor yüzmedir. Umumi hızı-sihhat şartarı altında onun kadar mükemmel hiç bir spor yoktur. Her şeyden evvel, yüzme eğlencelidir. Sonra faydalı sporların en kolayıdır. Hemen hemen bir sene içinde öğrenilebilir. Bu spor, ciğerleri tamamiyle havalandırır ve göğse genişlik verir. Suyun tazyiki, çok faydalı bir masaj haline geçer. Havadan suya, sudan havaya dönerken hararetin geçirdiği tahavvül çok sıhhi faydalar te'min eder. Yüzme, vücudun sikletini artırmaya yaradığı gibi güzelliğini de te'min eder.

Dans, vücudu tekemmül ettiren sporlar arasında, yüzmeden sonra gelir. Bacaklarında gayritabii vaziyetler bulunmadığı müddetçe, çocuklar için dans kuvvet, hareket, ahenk ve zarafeti itmam eden bir spordur.

Son söz olarak şunu söyleyeceğiz : çocuklarınızın meşgul olacağı sporlara ait bir program yaparken, onların hangi sporlardan daha ziyade hoşlandıklarını öğrenmelisiniz. Ancak bundan sonradır ki, çocuğunuzun bu temayülünü de nazarı-dikkate alarak fenni ve sıhhi bir program tanzim ve onu muvaffakiyetle tatbik edebilirsiniz.

Müfide Muzaffer.

(Geçen nushadan devam)

haberi verilmemiş olduğu oyunun devamı esnasında nazarı-dikkati celb ederse şahın istendiği hamleye kadar olan hamleler geriye alınır. Eğer bu husus tespit edilemezse oyun bozulur.

7— Münteha oyunlarında bir oyuncu tefevvukuna güvenerek oyunu kazandığını nazari olarak iddia ederse hasmı oyunun elli hamlede mat edilmesini talep edebilir. Bu elli hamle zarfında mat edilemezse oyun kayım add edilir.

8— Yekdiğerini müteakip elli hamle zarfında hiç bir taş alınmadığı gibi bir piyade de hareket ettirilmemiş olursa her oyuncu oyunun kayım olduğunu iddia edebilir.

Her hangi bir piyadenin hareket ettirilmesi ve yahut alınmasıyla evvelki sayıların hükmü kalmayıp hamleler yeniden sayılmağa başlanır.

9— Oyunculardan birisi aynı hamleyi üç defa tekrar ederse oyun kayım olur.

10— Bir oyuncu evvelce oynanmış olan bir piyadeyi diğer bir hamlede iki hane sürerse hasmı isterse kabul eder, istemezse hamleyi geriye aldırır.

Oyunun Adap ve Erkânı

1— Oyun esnasında sigara dumanını hasmının yüzüne üfleme.

2— Taşları parmaklarının arasına alarak kararsız bir surette öteye beriye gezdirmeye. Oynayacağı haneyi kararlaştırdıktan sonra elini kaldır ve tuttuğun taşı hemen mukarrer olan haneye sükûnetle koy.

3— Oynadığın hamleyi kat'iyen geriye alma. Bu husus seni dikkatsizliğe sevk eder.

4— Oynayacağın hamleyi yüksek sesle ve yahut parmaklarınla hesap etme. Planının keşf edilmesine sebep olur.

5— Kazandığın bir partiyi müteakip hasmını tenkid etme.

6— Hasımın fazla düşündüğünden dolayı sabırsızlık etme.

7— Galip geldiğin zaman sürur ve mağlup olduğun zamanlarda teessür eseri gösterme.

8— Mağlubiyet anında hasmına karşı hiç bir mâzeret serd etme.

9— Bir taşın oynanmasına karar verdiğin zaman bundan daha iyi bir hamle olup olmadığını düşün. Fakat daha muvafık bir hamle bulmak için hasmını da beyhude yere intizarda brakma.

10— Hasımın hatalı bir hamle oynayacağını kat'iyen hesap etme.

11— Kayb ettiğini hiss ettiğin bir partiyi vaktiyle terk et.

12— Hasımın müdafaası dolayısıyla hedefine vasıl olamayacağını hiss ettiğin bir planın devamında ısrar etme.

13— Yalnız beyaz yahut siyah taşlarla oynamağı ve yahut silahlardan birisini diğerine tercih etmeyi âdet edinme. Mesela: Atı tayyareye ve yahut tayyareyi Ata tercih etmeğe alışma. Ve bu suretle tercih ettiğin bir silahı kaybetmek düşüncesiyle faydayı mucip olan bir taş kırıma fırsatını kaçırma.

14— Oyununu terakkî ettirmek istersen her zaman kuvvetli oynamağa çalış ve eyi düşünerek oyna.

15— Mağlup olmaktan utanmayarak daima kuvvetli oyuncularla oyna. Kuvvetli oyuncularla oynanan oyun bilgiyi artırır.

16— Seyirci vaziyetinde bulunduğun zaman oyuna karışmayarak bitaraflığını muhafaza et. Oyuncular tarafından bir fikir sorulsa dahi seyircilerin oyunculara nazaran sathi düşüneceklerini ve serd edilen muhalif bir fikir ile oyuncuyu bir hataya sevk edeceğini nazarı-dikkate alarak tenkid ve mutaleatında ihtiyatlı davran.

17— Kuvvetli bir oyuncuya karşı bir parti kazanırsan satrancın bir oyun olduğunu düşünerek ilanı meserret etme. Zira bir parti kazanmak insanı allâme yapmaz.

Oyunun incelikleri.

Hakikî bir harbe benzeyen satranç oyununun en birinci kadesi, oyunun bidayetinden itibaren eyi tertib edilen bir plan tahtında silahları hasım şahının bulunduğu mevkie isal edebilmektir.

Plana tevfiakan yapılan bir taarruzun başlıca şartı da taarruz maksadiyle silahları mümkün olduğu kadar yekdiğerine istinad ettirerek açmak ve müsait fırsatta müştereken icrayı-têsir edebilecek bir vaziyette bulunduraktır. Esas taarruz hedefi hasım şahıdır.

Vezir ve şah tayyaresinin (f1 ve f8 deki tayyareler) açılabilmesini te'min için oyunun bidayetinde ekseriya e2 (e7) piyadeleri sürülür. Gerçi bu piyadelerin hareketiyle tarafeyn şahlarının önü açılmakta ise de rok yapmak suretiyle şahı daha emin bir sütreyle almak mümkündür.

Rok yapıldıktan sonra şahın önünde bulunan piyadeler mecburiyeti-kat'iyeye ve yahut oyunun vaziyeti icabı bir faideyi mucip olmadıkça hareket ettirilmemelidir.

Gerek açılma esnasında ve gerekse oyun ortalarında şahın açık mevzilerde bulundurulmasından içtinab edilmelidir. Zira bu gibi mevzilerde şah, hasmın taarruzuna mâruz kalacağından şahı muhafaza kaygısı taarruz için icab eden açılma planını felce uğratar.

Silahlar en müessir bir vasıtai-taarruz olduklarından bunların biran evvel açılması pek mühimdir. Silahların açılmasını tâcil için bir veya iki piyade fedasından çekinmemelidir (Gambi).

Piyadelerin hareketinde daima yekdiğeriyle irtibatta bulundurmaya bilhassa ihtimam edilmelidir. Zira münterit piyadeler ve bilhassa çifte ve üçlü bingeciler pek güç müdafaa edilir.

Münteha oyunlarında neticei-kat'ie istihsalinde pek mühim ve müessir olan serbest piyade bulundurmağa gayret edilmelidir.

Oyunun bidayetinde aynı silahı birkaç defa oynamak ve bir iki silahla hücum kalkmak hiç muvafık olmadığı gibi ancak oyun ortalarında ve nihayetlerinde pek mühim bir rol oynayacak olan veziri de bidayette oyuna sevk etmek doğru değildir.

İkinci Fasıl

Açılmanın usul ve kaideleri

Satranç oyununda tâkib edilen yegâne gaye bilimum silahların müşterek têsirinden istifade ederek hasım ordusunu mağlup ve şahını esir etmektir.

Silahların hareket kabiliyetini tezyit ve sahai-têsirlerini tevsî' maksadiyle icra edilen tabye harekâtına "açılma" denir. Açılma; hali-seferberiyeye vaz' edilen tarafeyn kuvvetlerinin tahşidatı demek olduğundan bu hususa nazarı-dikkati ne derece celb etsek azdır.

Satranç oyunu bir silsilei-taarruz ve müdafaadan ibaret olup bunlardan en müessiri mukabil taarruzlardır.

Oyunun bidayetinde kuvayi-harbiyenin maksada muvafık olarak açılması muvaffakiyetin esasını teşkil eder. Bidayette şahı setr eden beş haneden en zayıf nokta f2 (f7) haneleri olduğundan taarruzun bu noktaya tevcih edilmesi büyük bir ehemmiyeti haizdir.

Oyunun bidayetinde hareket kabiliyetini haiz olan yalnız atlardır. Diğer silahları da hali-faaliyete getirebilmek için piyadelerin ileri sürülmesi icab eder.

Açılmalar iki büyük kısma ayrılır. İlk hamlede şah piyadesini iki hane sürmek suretiyle başlayan oyunlara "açık oyun" ve oyunculardan birisi ve yahut her ikisi tarafından birer hane sürülmek suretiyle başlayan oyunlara da "kapalı oyun" namı verilir.

Bunlardan en emin ve nafi' olanı açık oyun usuliyile vaki' olan açılmalarıdır. Açık oyunlarda ikinci hamlede her iki taraf f2 ve f7 hanelerine taarruz için tayyarelerini çıkarmağa fırsat buldukları gibi aynı zamanda vezirlerine de mühim bir sahai-faaliyet açmış olurlar.

Açık oyunlar

Beyaz

1. e2 - e4

Siyah

1. e7 - e5

Her iki taraf şah piyadelerini ikişer hane sürdüklerinden beyazlar Tf I - c4 oynamak suretiyle f7 piyadesine taarruz edebileceği gibi daha sonra Ag I - f3 hamlesini yapmak fırsatını da elde eder. Bu açılmaya "Şah atı oyunu" namı verilir.

f3 de bulunan at müteakiben e5 ve yahut g5 hanelerine sıçramak suretiyle oradan f7 ye taarruz etmekle beraber bu noktaya taarruz etmiş olan tayyareye de istinatlık vazifesi görmüş olur.

Siyahlar için de mukabil hamlelerle aynı istifadeyi temin edebilmek mümkündür.

Şah atı oyunu

1. e2 - e4

1. e7 - e5

2. Ag 1 - f3

Burada siyahlar için en iyi müdafaa 2. Ab8 - c6 hamlesidir, Maamafî 2. d7 - d6 eyi bir hamle olduğu gibi keza 2. Ag8 - f6 oynamakla aynı zamanda e4 piyadesine karşı da bir mukabil taarruz yapmış olur.

2. f7-f6 oynanmasının fahiş bir hata olduğunu izah için bu hamleyi oynayalım:

2. Af3 × e5

2. f6 - f6

Beyazlar bu hamle ile vehleten atı feda ediyor gibi görünüyorsa da eyi bir plana istinad etmemektedir.

3. f6 × e5

Siyahlar bu fedayı kabul etmeyerek bu hamlenin yerine Vd8 - e7 oynamış olsaydı daha iyi olurdu. (A. ya bakınız.)

4. Vd 1 - h5 +

4. Şe8 - e7

Eğer siyahlar bu hamle yerine 4. g7 - g6 oynarsa beyazlar 5. h5 X e5 + hamlesiyle feda ettiği atın yerine siyahların kalesini alır ve bu suretle bir tefevvuk istihsal eder.

5. Vh5 X e5 +

5. Şe7 - f7

6. Tf 1 - c4 +

6. Şf7 - g6

Siyahların bu hamle yerine 6. d7 - d5 oynaması daha eyidir. (a. ya bakınız.)

7. Ve5 - f5 +

7. Şg6 - h6

Şahın bundan başka hamlesi yoktur.

8. d2 - d4 + Bu piyadenin ileri sürülmesiyle şah c1 deki beyaz tayyare tarafından istenmektedir. (Aç.kiş)

8. g7 - g5

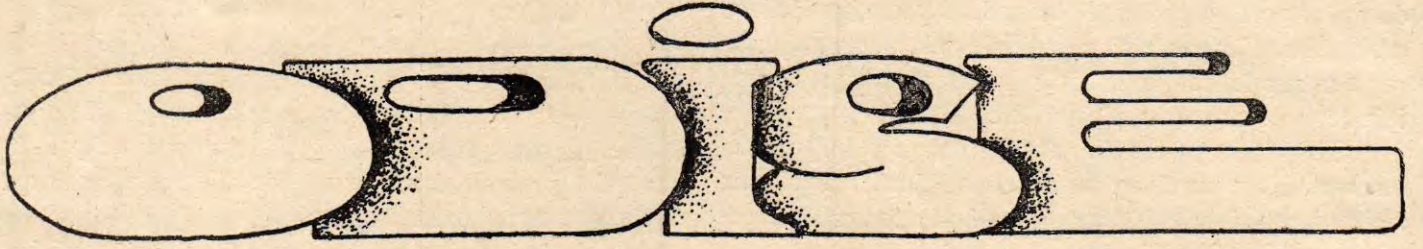
Siyahların bu hamleden başka vasıtai-müdafaası yoktur.

9. h2 - h4! Çok güzel bir hamle. Beyazlar h4 X g5 hamlesiyle piyade ve kale tarafından çifte kiş ile tehdid ettiği gibi Tc IX g5 hamlesiyle Şah ile Vezire çatal yapmak suretiyle Veziri kazanır.

9. Şh6 - g7

Eğer siyahlar başka bir hamle oynamış olsaydı mesela: Veziri e7 yahut f6 çekerse beyazlar 10. Tc IX g5 + hamlesiyle veziri kazanır.

(Bitmedi)

Homère den

Tercüme eden: Yaşar Nabi

(Geçen nushadan devam)

kadınlar pislikleri götürüyorlar ve kapının dışarısına bırakıyorlardı. Sonra, salonda herşeyi yerleştirerek, hizmetçi kadınları evin haricine, kubbe ile bahçe dıvarı arasına götürdüler, kaçılmayacak bu dar yere haps ettiler. Ve o zaman, basiretli Telemak evvela şöyle söyledi:

— Taliplerle yatan, benim ve annemin başlarımıza hakaret yağdıran bu kadınların cezasını verelim.

O böyle söyledi, ve bir gemi halatını sütunlardan birinin tepesine astı ve kadınlardan hiç birinin ayakları yere değmeyecek bir şekilde, halatı kubbenin etrafında gerdi. Girdikleri bahçenin çitleri arasında, kısık kanatlı ardıç kuşları ve güvercinler nasıl bir ağa düşerler ve orada meş'um bir yatak bulurlarsa; öylece bu kadınlar da boyunları halkalarda sıkılmış, sefil bir şekilde ölüyorlardı; ve ayakları uzun zaman çabalamadı.

Sonra onlar Melantiyos u kapıdan bahçeye çıkardılar. Ve orada onun burnu ile kulaklarını kestiler, ve erkeklik uzuvlarını kopardılar ve, kanlı kanlı, köpeklere yem deye attılar, ve aynı derece hiddetle ayaklarını ve ellerini kestiler ve işleri bitince Ülis in evine girdiler. O zaman Ülis sevgili sütüne Örikle ye dedi ki:

— İhtiyar kadın, bana fenalıkları temizleyen kükürt getir, ve ateş de getir ki evi temizleyeyim. Penelop a hizmetçileriyle beraber buraya gelmesini emr et. Bütün hizmetçi kadınlar buraya gelsinler.

Ve sevgili sütüne Örikle ona cevap verdi:

— Şüphesiz, oğlum, sen eyi söyledin; lakin sana elbise, bir hırka ve bir gömlek getireceğim. Evinde böyle geniş omuzların paçavralar içinde durma, ayıp olur.

Ve basiretli Ülis ona cevap verdi:

— Evvela buraya ateş getir.

O böyle söyledi, ve sevgili sütüne Örikle ona itaat etti; ateş ve kükürt getirdi ve Ülis evi, salonu ve bahçeyi temizledi. Sonra ihtiyar kadın, kadınları çağırarak için yukarı çıktı. Ve hizmetçi kadınlar ellerinde meş'alelerle salona girdiler. Ve onlar Ülis in etrafını çeviriyorlar ve ellerini tutarak ve başıyla omuzlarını öperek onu selamlıyorlardı: Ve Ülis ağlamak ihtiyacını duydu, çünkü hepsini tanımıştı.

XXIII üncü Şarkı

Ve ihtiyar kadın, sevgili kocasının geldiğini hanı-

mına haber vermek için yüksek odaya çıkarken sevinç içindeydi ve bacakları sağlamdı ve ayakları sür'atle hareket ediyorlardı. Ve o hanımının başına doğru eğildi ve ona dedi ki:

— Penelop, sevgili çocuk, her gün arzu ettiğin şeyi görmek için yataktan kalk. Ülis geri döndü, geç olmasına rağmen evine girdi, evini tahrip, mallarını gasp ve oğlunu tahkir eden küstah talipleri öldürdü.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

— Sevgili sütüne, İlahlar sana aklını kayb ettirmişler, onlar ki en hakimin aklını oynatabilir ve en ahmağın hakim yapabilirler. Niçin böyle şeyler söyleyerek bu kadar acı görmüş olan kalbimle istihza ediyorsun? Beni niçin tatlı uykumdan uyandırıyor? Ülis in, adının bile ağza alınmaması lazım gelen o meş'um Trova ya gittiği gündenberi hiç bir zaman bu kadar uyumamışım. Kadınlarımdan başka biri bana bu haberi getirmiş ve beni uykudan uyandırmış olsaydı, onu hakaretle kovardım, fakat ihtiyarlığın seni bundan vikaye etmektedir.

Ve sevgili sütüne Örikle ona cevap verdi:

— Seninle alay etmeyorum, sevgili çocuk; sana söylediğim gibi Ülis in geldiği ve evine girdiği hakikattir. Bu evde herkesin istihkar ettiği yabancı odur. Telemak bundan haberdardı, lakin babasının tasavvurlarını saklayordu, ta ki o, bu küstah adamların fenalıklarını cezalandırabilsin.

O böyle söyledi, ve Penelop, sevinçle, yataktan fırladı, ihtiyar kadını öptü, ve, gözlerinden yaşlar dökerek, ona şu sözleri söyledi:

— Ah! Sevgili sütüne, eğer bana hakikati söyledinse, ve eğer Ülis evine döndü ise, nasıl oldu da her gün burada toplanan taliplere yalnız başına saldırdı.

Ve sevgili sütüne Örikle cevap verdi:

— Ben bir şey görmedim ve boğazlanan adamların iniltilerinden başka bir şey işitmedim. Biz odalarda oturuyorduk ve sağlam kapılar bize mani' oluyordu, ta ki oğlun Telemak gelip de beni çağırıcaya kadar, çünkü babası onu, beni çağırılmaya göndermişti. Sonra Ülis i yerlere yığılmış cesetlerin arasında ayakta buldum; ve sen onu bir arslan gibi kan ve toza bulanmış görseydin ne sevinirdin. Şimdi bütün cesetler kapı yanında yığılıdır ve Ülis büyük bir ateşle güzel odayı temizliyor; ve o beni, seni çağırılmaya gönderdi. Beni tâkib et ki

sevgili kalpleriniz sevinçle dolsun, çünkü çok ıztırap çektiniz. Şimdi uzun zamandan beri istediğiniz şey tahakkuk etti. Ülis evine döndü, oğlu ile sana kavuştu..., Ve ona hakaret etmiş olan taliplerin hepsini cezalandırdı.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi :

— Sevgili sütnine, alay etmekle iftihar etme ! Tekrar buraya gelmekle oğlumuzu ve bilhassa beni nasıl sevince gark edeceğini bilirsin ; lakin söylediğin sözler hiç de doğru değil ; taliplerin şiddetli küstahlıklarına ve fena hareketlerine kızan layemutlardan biri onları öldürmüş olacak ; çünkü onlar fani insanlardan hiç birine, kendilerine yaklaşanların ne eyisine, ne de fenasına hürmet etmiyorlardı. Bu fenalıkları yüzünden meş'un akıbeti uğramış olacaktı ; lakin Akay dan uzakta Ülis dönüş ümidini kayb etmiş, ve ölmüştür.

Ve sevgili sütnine Örikle cevap verdi :

— Kızım, ağzından nasıl bir söz çıktı ? Aile ocağında bir daha göremeyeceğini zann ettiğin kocan evine dönmüşken sen hâlâ inanmayorsun ! Lakin, dinle ; ben sana aşikâr bir delil göstereceğim : onu yıkarken, evvelce bir yaban domuzunun beyaz dişleriyle açtığı yarının izini tanıdım. Bunu sana söyleyecektim, lakin elleleriyle ağzımı kapadı ve ihtiyatkâr bir düşünceyle söylememe mani' oldu. Bebi tâkib et, eğer seni aldatmışsam sonra beni zelil bir surette gebertmene razıyım.

Ve basiretli Penelop cevap verdi :

— Sevgili sütnine, birçok şeyler bilmene rağmen, ilkah suretiyle vücut bulmamış olan İlahların tasavvurlarını anlayamazsın. Lakin oğluma doğru gideyim, ta ki öldürülen talipleri ve onları öldüreni göreyim.

Böyle söyledikten sonra, yüksek odadan indi, kocasını uzaktanmı isticvab edeceğini veya derhal başını ve ellerinimi öpeceğini düşünüyordu. Girdikten ve taş eşikten geçtikten sonra, ateşin zıyasında karşı duvarın yanına, Ülis in karşısına oturdu. Ve Ülis yüksek bir sütun yanına oturmuştu ve şöhretli karısının görüp kendisine hitab etmesini bekleyerek başka tarafa bakıyordu. Lakin Penelop uzun zaman bir şey söylemedi, ve kalbini hayret istila etti. Ve ne kadar dikkatle baksa paçavra elbiseleri içinde onu o kadar az tanıyordu.

O zaman Telemak annesini azarladı ve ona dedi ki :

— Anne, hain kalpli betbaht annem ! Neden öyle babamdan uzak duruyorsun ? Niçin onunla konuşmak ve onu isticvab etmek için yanına oturmuyorsun ? Birçok cefalar çektikten sonra, gidişinin yirminci senesinde vatan toprağına dönen bir kocadan sarsılmaz bir kalple böyle uzakta kalacak başka hiç bir kadın yoktur. Senin kalbin taştan daha sertmiş.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi :

— Oğlum, kalbim hayret içindedir ve ne söz söyleyebiliyorum, ne sual sorabiliyorum, ne de yüzüne bakabiliyorum. Lakin o hakikaten evine dönen Ülis ise, şüphesiz, aramızda daha iyi tanışabiliriz. Kimsenin bil-

mediği ve yalnız bizce mâlûm olan bâzı emarelerimiz vardı.

O böyle söyledi, ve sabırlı ve ilahi Ülis tebessüm etti ve derhal Telemak a şu sözleri söyledi :

— Telemak, brak annen beni tecrübe etsin, belki de beni bu suretle daha iyi teşhis edebilir. Şimdi kirlî ve paçavralar içinde olduğumdan beni istihkar ediyor ve tanımıyor. Lakin daha doğru hareket etmek için müzakere edelim. Bir kimse, hattâ pek çok intikamcısı olmayan bir adamı öldürse, vatanını ve akrabalarını terk ederek kaçar. Halbuki biz şehrin en müteberlerini, İtak gençlerinin en şöhretlilerini öldürdük. Bunun içindir ki sana bu nokta üzerinde düşünmeni emr ediyorum.

Ve basiretli Telemak ona cevap verdi :

— Sen kendin karar ver, sevgili baba. Senin insanların en hakîmi olduğunu ve fani insanlardan hiç birinin akıl hususunda seninle boy ölçüşemeyeceğini söylüyorlar. Biz sana memnuniyetle itaat edeceğiz, ve kuvvetimi muhafaza ettikçe cesaretsizlik edeceğimi zann etmem.

Ve sabırlı Ülis ona cevap verdi :

— Bana en muvafık görüneni sana söyleyeceğim. Evvela yıkanınız ve temiz elbiseler giyiniz ve hizmetçilere elbiselerini değiştirmelerini emr ediniz. Sonra ilahi şarkıcı elinde tannan kitaresiyle bizi neş'eli raksa sürükleyecektir, ta ki dışardan dinleyen veya yoldan geçenler içerde düğün dernek yapıldığını zann etsinler. Biz ağaçlı tarlalarımıza varmadan evvel taliplerin katli haberi şehre yayılmamalıdır. Orada İlahların bize faydalı olarak ilham edeceği hareket tarzı üzerinde müzakere ederiz.

O böyle söyledi, ve hepsi, onu işittiler ve itaat ettiler. Evvela yıkandılar ve temiz elbiseler giydiler, ve kadınlar süslandılar, ve ilahi şarkıcı tannan kitaresini inlettii ve onlara tatlı şarkı ve neş'eli raks arzusunu ilham etti, ve büyük bina raks eden adamlarla güzel kemerli kadınların ayakları altında inledi. Ve dışarda onları işitenlerden her biri diyordu ki :

— Şüphesiz, birçok talipler tarafından istenilen Penelop u biri tezvic ediyor. Zavallı kadın ! Kocasını dönünceye kadar onun evinde kalamadı.

Olan bitenden haberi olmayan heskes böyle söylüyordu. Ve nedime Öri nom alicenap Ülis i yıkadı ve yağla tâtir etti. Sonra ona bir gömlek ve bir hırka giydirdi. Ve Merkür, daha büyük ve daha muhteşem görünmesi için başına güzellik yağdırdı ve başından sümbüllere benzer saçlar sarkıttı. Vülken ve Minerv den taallüm etmiş mahir bir amele altınla gümüşü nasıl karıştırır ve latif işler yaparsa, Minerv de öyle, Ülis in başına ve saçlarına güzellik ve ihtişam serpti, ve Ülis banyodan güzellikte Layemutlara benzer olarak çıktı ve brakmış olduğu tahtına yeniden oturdu, ve karısına dönerek ona dedi ki :

— Betbaht kadın ! İlahlar bütün kadınlar arasında sana hain bir kalb vermişler. Birçok cefalar çektikten

sonra, gittinginin yirminci yılında vatan toprağına dönen bir kocadan, hiç bir kadın bu kadar uzun müddet uzak durmazdı. Haydi sütnine, yatağımy ser ki uyuyayım, çünkü, muhakak bu kadın göğsünde demirden bir kalb taşıyor!

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi :

— Betbaht! Ben seni ne meth, ne de istihkar ediyorum ; fakat uzun kürekli geminle İtak dan hareket ettiğın zamanki şeklini pek eyi hatırladığım için henüz seni tanıyamadım. Git, Örikle, zıfaf odasından dışarda Ülis in bizzat imal ettiği katı karyölaiy kur ve karyola üzerine halılar, deriler ve muhteşem örtüler at.

O, kocasını tecrübe ederek, böyle söyledi; lakin Ülis, kızarak, ihtiyatkâr karısına dedi ki :

— Ey kadın! Ne hazin bir söz söyledin? Benim karyolanı kim götürdü? Ne kadar genç olursa olsun, canlı hiç bir insan, bir ilah yardımına gelmedikçe, onu taşıyamadı ve hattâ kolaylıkla kınıldatamadı bile. Ve bu karyolanın imali kâfi bir delildir, çünkü onu ben bizzat, kimsenin yardımını olmaksızın yaptım. Bahçede bir süntundan daha kalın ve geniş yapraklı yeşil bir zeytin ağacı vardı. Onun etrafında ağır taşlarla zıfaf odamı bina ettim; üzerine bir dam koydum ve onu sağlam ve sert kapılarla kapadın. Sonra, zeytin ağacının yapraklı ve sarkan dallarını kestim ve köklerin üzerinden ağacın gövdesini biçtim ve onu İtina ile parlattım. Ve tahtayı bir maskapla delerek onu karyolanın zemini yaptım ve karyölaiy üzerinde inşa ettim ve altın, gümüş ve fildişiyle süsledim ve dibine kızıl ve muhteşem bir öküzy derisi yaydım. Sana bu sarıh delili gösteriyorum, lakin, ey kadın, yoksa birisi zeytin ağacının gövdesini köklerden keserek onu başka bir yeremi götürdü, bilmeyorum.

O böyle söyledi ve Penelop, Ülis in kendisine gösterdiği sarıh delilleri tanıırken kalbi ve dizleri kesiliyordu. Ve Ülis vak'aları olduğu gibi anlatınca Penelop ağladı ve kollarını Ülis in boynuna dolayarak onun başını öptü ve dedi ki :

— Ülis, insanların en basiretliisi olan sen, bana kızma! İlahlar bize bir sürü felaketler musallat ettiler, gençliğimizden beraberce istifade etmek ve ihtiyarlığın eşiğine beraberce vasıl olmak saadetini bizden kıskandılar. Lakin seni görür görmez öpmediğim için bana kızma. Buraya gelen her hangi bir adamın beni sözleriyle aldatmasından kalbim titreyordu; çünkü bir çokları fena hileler tasarlarlar. Jüpiter in kızı Helen o mert Yunan evlatlarının, onu vatanın sevgili toprağına getireceklerini bilmiş olsaydı bir yabancı ile evlenmezdi. Lakin bir ilah onu bu ayıp harekete teşvik etti ve o, kalbinden, onun ve bizim felaketimizin ilk sebebi olan bu meş'um fikri kovmadı. Şimdi sen bana başka hiç bir adamın görmemiş olduğu yatağımyzın sarıh delillerini gösterdin. Onu yalnız biz gördük, ben, sen ve buraya gelirken babamın

bana vermiş olduğu ve zıfaf odamızın kapılarını bekleyen hizmetçim Aktoris. Nihayet, emniyetsizlikle dolu olmasına rağmen, sen kalbimi İkna' ettin.

O böyle söyledi, ve Ülis i ağlamak ihtiyacı sardı ve bu derece basiretli karısını kollarında sıkarken ağlayordu. Kara su ve rüzgârıa hırpalanan gemilerini Neptün ün denizde batırıldığı ve pek azı köpüklü denizden kurtulan yüzgeçler, vucutları köpük içinde, nasıl sevinçle karayı görürler ve ölümden kurtularak neş'eyle sahile çıkarılsa, Penelop a da kocasını seyr etmek öyle tatlı geliyor ve beyaz kollarını onun boynundan ayıramayordu. Ve eğer açık mavi gözlü ilahe Minerv in başka bir düşüncesi olmasaydı pembe parmaklı şafak onlar hâlâ ağlarken belirecekti.

İlahe uzun geceyi ufukta durdurdu ve altın arabalı güneşi denizde bekletti ve onu taşıyan ve insanlara ışık götüren seri' atları Lampos ve Faeton un koşmasına müsaade etmedi. O zaman basiretli Ülis karısına dedi ki :

— Ey kadın, bütün tecrübelerimizi bitirmedik, lakin ahrette kendimin ve arkadaşlarımın avdeti hakkında kehanetine müracaat ettiğim Tireziyas ın ruhunun bana öğretmiş olduğu gibi şimdi yapılacak büyük ve güç bir işim kalıyor. Lakin gel, yatağımyza gidelim, ey kadın, ve beraberce tatlı uykuya varalım.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi :

— Mademki ilahlar vatan toprağına ve evine dönme müsaade ettiler ve madem ki sen böyle isteyorsun, birazdan yatağımyza gideriz. Fakat mademki sen biliyorsun ve bir İlah sana bunu öğretmiş, bana bu son tecrübenin ne olduğunu söyle. Nasıl olsa sonradan bunu öğreneceğim, ve şimdiden 'bilmeme hiç bir mani' yoktur.

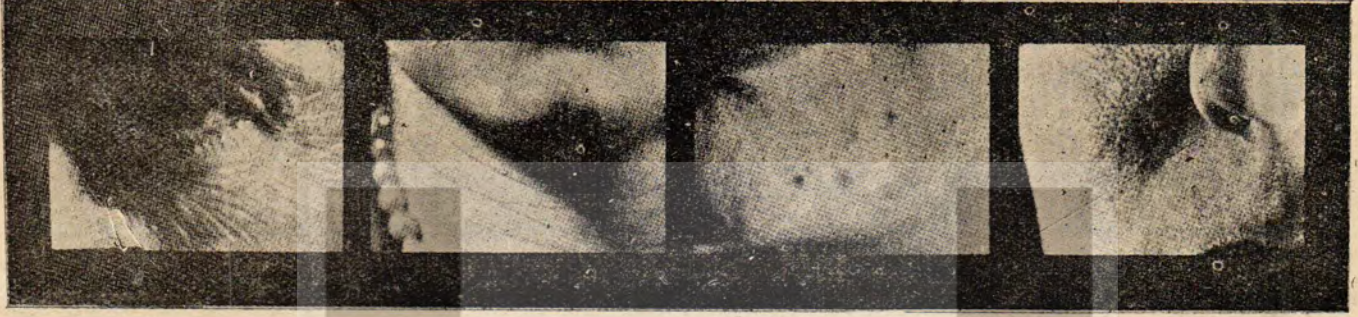
Ve Ülis ona cevap verdi :

— Betbaht kadın! Neden, hararetle benden rica ederek beni söylemeye icbar ediyorsun? Lakin sana hepsini söyleyeceğim ve senden hiç bir şey saklamayacağım. Kalbin sevinmeyecektir, ve ben de sevinmeyeceğim, çünkü o bana denizi tanımayan ve yediklerini tuzlamayan ve kırmızı burunlu gemilerle gemilerin kanatları olan küreklere bilmeyen insanlara tesadüf edinceye kadar, omuzumda hafif bir kürekle, daha birçok şehirleri gezmemi emr etti. Ve bana saklamayacağım bariz bir emare gösterdi. Omuzumdakini bir harman küreği sanacak başka bir yolcuya rasgeldiğim zaman, küreği yere dikeceğim ve Neptün e bir koç, bir boğa ve bir erkek domuz kurban edeceğim. Ve bana, eve dönünce, geniş semada oturan layemut İlahlara mukaddes kurbanlar kesmemi emr etti. Ve etrafımda milletler bahtiyarken, mes'ut bir ihtiyarlıkta, ölüm bana denizden gelecek ve beni öldürecek. Ve o bana vukua gelecek olan bu şeyleri söyledi.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi :

(Bitmedi)

Sıhhat ve Güzellik

ŞU gördüğünüz dört resim ayrı ayrı birer tehlike çingırağı çalarak "İhtiyarlık arkanızda beklemekten bıktı, yanınıza geldi. Dikkat!" diyor. Gençlik ve güzellik sıhhatle kaimdir. Bunu böylece bilip iman ettikten sonra taravetimizin azalmasında sıhhi sebepler arayacağız. Umumiyetle sıhhati idame etmekte temizliğin (dahili ve harici) çok mühim rolü vardır. İnsan ne kadar sabun ve losyon kullansa ara sıra bolca terlemek ve hafif bir müşhil almak suretiyle esaslı bir temizlik yapmadıkça emekleri heba olmağa mahkûmdur. Çok ve gayrimuntazam yiyenlerin, içki içenlerin ciltleri hemen daima donuk, gözleri bulanık olur ki bu iki kusurla tam güzel add edilmenin imkânı yoktur. Uykusuzluk da güzelliğin zalim bir düşmanıdır. Hayatını sakın ve mâkul bir surette tanzim ettikten sonradır ki güzelliği tutmak veya elde etmek için alınacak tedbirler eyi semereler verebilir.

Mesela *ilk resmimiz* size, etrafı çizgilerle örülmüş bir göz gösteriyor ki bu eğer uykusuzluk, fazla okumak v.s. gibi belli başlı bir sebepten doğmamışsa ancak cildin kuru olmasına haml edilebilir. Yüze sürülen pudranın güzelce yayılmayıp top top kalması cildin kuruluşunu gösterir. Bunun için yüzü muntazaman yağlamak, çeke çeke oğmak değil fakat hafif hareketlerle yağı cilde nüfuz ettirmek lazımdır. Yaş ilerledikçe cildin yağı tabiatıyla eksildiği gibi sabun ve rüzgârın tésiriyle de bir kumluk hasil olur. Vaktiyle dikkat edilirse önüne geçmek mümkündür.

2 nci resim kırışmış bir gerdan gösteriyor. Uzun

müddet şişman olup da birdenbire zayıflamaktan başka bir kusur için mâzeret makbul değildir. Kalın ense ve buruşuk gerdan hemen şarklılara hastair denebilir. İdman-sızlık bunu pek iyi izzah eder. Başı sağa, sola, öne, arkaya döndürerek boyun kırmak, enseyi sertçe kese ile sıkça uğalamak ve boynu eyi bir kremle yumuşattıktan sonra aşağıdan yukarıya doğru bir hareketle masaj yapmak bu hususta çok faidelidir. Eyice kızartılıp canlandırılan cilt sonradan soğuk su ile çalkalanmalıdır.

3 üncü resim yanak ve çenede çok tesadüf edilen pek çirkin manzaralı sivilceleri gösteriyor. Bunun için her şeyden ziyade perhize dikkat etmek, mideyi hafif ve temiz tutmak, cildi esaslıca temizleyip mutlak zaruret hasil olmadıkça boya sürmemek lazımdır.

4 üncü resimdeki geniş mesamat düpe düz kirden ileri gelir. Yüzün sathice temizlenmesi, acı su ile yıkılarak sabunun tamamen erimemesi, yıkanırken evelce yüzde biriken krem ve pudranın hakkıyla çıkarılmaması v.s. yüzünden tıkalı kalan mesamat nefes almak için içindikleri atmağa çalışır ve gittikçe genişler. Buna karşı yüzü bol bol terleterek mesamata sokulan her türlü toz ve kirin çıkmasını temin etmeli, yüz sıcak iken yağlı bir merhemle cildi besleyip üstünden bir buz parçası gezdirerek veya limonlu soğuk su ile çalkalayarak mesamatı kapamalıdır.

Mum ziyasında ve biraz hüsnü-niyetle bakılınca güzel olmakla iktifaya razı olmayan kadınlar her aydınlıkta güzel olmak için biraz zahmete katlanmalıdırlar.

İlk Türkçe Sözlü Film

İstanbul Sokaklarında

UZUN zamandır, türkçe sözlü ilk film olan İstanbul Sokaklarında yı merak ve sabırsızlıkla bekleyorduk. Daima ecnebi lisanlarını bize gönderen beyaz perdeden kendi öz dilimizi, kendi öz musikimizin nağmelerini dinlemek az zevkli bir şeymidir? Yalnız bu zevki bize vermesinden dolayı da olsa bu büyük işin müteşebbisleri tebrike layıktırlar.

Evvela şunu söyleyelim ki İstanbul sokaklarında gerek dahili ve harici fotoğrafı, gerek ses itibarıyla her hangi bir ecnebi filminden kat'iyen aşağı değildir.

Filmin Mısır, Yunanistan ve diğer ecnebi memleketlerde satışı temin edilmek için pek çok manzaralar filme ilave edilmiştir. O kadar ki filmin hemen dörtte biri manzardan ibarettir, manzaralar çok güzel ve seyirciler için enteresan olmasına rağmen mevzuun inkisama ve tecezziye uğramasına sebep olmaktadır. Ve bunun bile bile filmde bırakılmış bir kusur olduğu muhakkaktır.

Sonra filmin baş kadın artisti Emire Aziz hanımın türkçe bilmemesi de büyük bir mahzurdur, çünkü türkçe sahnelerde tamamen sakit kalmaya mecbur olmaktadır.

Filmin en büyük kusuru mevzuu ve senaryosudur. Mevzu', ihtimal aktörler nazarı-ıtibara alınarak tasarlandığı için çok insicamsızdır ve vahdete malik değildir. Seyahati uzun uzun gösterilen Emire Aziz hanımın asıl

mevzu'da pek az rolü vardır. Sonra filmde üç aşktan bahs edilmekte, lakin bu aşklar seyircilere bir vakıa olarak verilmekte ve nasıl doğdukları gösterilmediği için bitibi' seyircinin alâkasını celb edememektedir. Asıl mevzu'la pek sıkı münasebettar olmayan teferruat üzerinde pek fazla işlenmiş ve en ehemmiyetli kısımlar da hatıra defterinde gösterilen birkaç satırla geçilmiştir.

Anne ve doktor rollerinde Şaziye hanımla M. Kemal in niçin doğrudan doğruya gösterilmeyip de başkaları tarafından temsil edilen bu roller için neden yalnız seslerinden istifade edildiğini bilmeyorum, fakat söz söylenirken söyleyenin değil muhatapların gösterilmesi hileyi hissettiriyor ve bu suretle inanma yani aldanma hissimizi azaltıyor. Ve filmi insan âdeta seyirci koltuğundan değil de prova esnasında

İstanbul Sokaklarında dan bir sahne

kulisten seyr edilen bir piyes gibi görüyor ve vak'anın hakikatine bir türlü kendini inandıramıyor.

Filmin musikî kısmı fena değildir, fakat şarkılar daha mahallî temler üzerinde kompoze edilmiş olsalardı daha eyi bir têsir bırakacaktı. Sonra asıl şarkılarda hileye müracaat olunarak güzel sesli elemanlardan istifade edilmek daha eyi olurdu. Lakin o zaman Fransaya giden heyete bir iki kişinin daha iştiraki icab edecek ve bitibi' masraf da artacaktı. Ne yapalım iktisadi bahis!

Mevzu'da vahdet olmadığı için herkesin rolü azdı ve en fazla rol sahibi olan Talât ve Rahmi beyler ileri-

si için çok ümit veriyor. Bilhassa sesi çok fonojenik olan Rahmi bey.

Umumi bir bakışla, bu ilk Türk filmi ilk tecrübe tah-tası olmaktan kurtulamamıştır. Ve sessiz filimlerimizin hepsinde görülen senaryo ve tanzim, sahneye koyma kusurları bunda da aynı derecede mevcuttur. Lakin ilk adımda bir şaheser beklemek esasen bir safdillik olurdu.

Sinemamızın terakkisi için muhakkak surette bir atelyeye ve bilhassa senaryo muharrirlerine ihtiyacımız vardır. Gelişi güzel bir mevz'ula bütün emeklerin heba olması cidden yazık oluyor.

Yazan: MUZAFFER REŞİT

İstanbul Sokaklarında dan bir sahne

KADIN VE İTRİYAT

İtriyat kadın cazibesinin en büyük zaruretidir

MASK Ruj

Herkes tarafından tehlik ve ısrarla aranan bu ruhfeza koku bütün vücudunuzda tatlı ve cana yakın bir letafetle yayılacak ve hiç şüphesiz bu letafet, cazibenizi artıracaktır.

Mask Ruj İtriyatı

Dostlarınıza vereceğiniz en güzel ve en sehhar bir hediyedir.

GÜZELLİK

Güzellik kadın saadetinin esasıdır, bunu idame etmek başlı başına bir ilimdir. Cildinin letafetini temin etmeyi isteyen her kadın Marcel Guerlain in *Krem dö Bote* sini kullanmalıdır. Bu krem, her mevsimde cildi harici tetsirlerden muhafaza ettiği gibi letafetini ve yumuşaklığını mükemmelleştirir.

Şeker hastalarına mahsus

Hasan Gluten Mâmulâtı

Hasan gluten ekmeği, bademli Hasan gluten ekmeği, Hasan gluten gevrekleri, Hasan gluten makarna ve şehriyeleriyle unu ve Hasan diyabetik çikolatasını bilcümle gluten mustahzaratına tercih eylemeniz lazımdır. Çünkü Hasan gluten mâmlâtı yerli ve saf unlarla yapılmış e Etüba kongresinin kabul eylediği formülde istihzar edilmiş olup etıbbayı-muktedir ve meşhurenin takdiratını ve yüzde 60-80 miktarda saf gluteni havi olduğu kimyagerlerin raporları ile sabittir.

Yeni Kış Modaları

Yerli Kreplerden

Bu sene kontrastlı iki renkli kumaşlardan yapılmış elbiseler modadır.

1) Bı güzel akşam elbisesi siyah, kahve rengi, lacivert yerli krep birmandan, garnitürü beyaz veya açık renkli krep damurdandır. Boyunu dolayarak inen kontrastlı renk eteğe kadar çaprasvarı uzanır.

2) Yaka iki renkli, örgülü yeni kollar. Siyah veya lacivert yerli krep birmandan garnitürü beyaz krep damurdan.

3) Yerli krep birmandan elbise; omuzlarından başlayarak dizi dizi ve serbest geniş kollar. Korsaj çaprasvari kavuşuyor. Eteğin biçimi yeni modaya göre dir.

Yeni Kollar; Çok Yakışan Yakalar

Renklerde Kontrast

Elbiseselerinizde yeni geniş omuzları tecrübe etmekten çekinmeyiniz.

Çapras cepleri var. Kemerini meşin. Üstü bej altı koyu kahve rengi; üstü yeşil altı kahve rengi, üstü Fransız mavisi altı siyah.

7) Ceket kısa, boyundan düğmeli. Etekte iki yandan pliler. Beyazlı siyahlı; yahut koyu yeşille beyaz.

8) Yünlü kumaştan elbise. Yakası iki renkli ipekten. Önden ve arkadan düğmeler ve pliler. Yeşil, deniz mavisi, Fransız mavisi, garnitürü beyaz veya şartröz.

4) Bu iki renkli jerse zarif elbise tam istediğiniz yeniliği haizdir. Koyu yeşil, koyu lacivert renklerinde yapılabilir. Garnitürü kendi renginin daha açığı ile bejledir. Omuzları tamamiyle son moda. Her gün ve bütün gün giyilebilen bir elbisedir.

5) Üstü yeşil altı siyah yünlü kumaştan, mevsimin en güzel elbiselerinden. Bol iki renkli kollar. Çapras çizgiler vucuda narinlik verir.

6) İki renkli jerse elbise. Yaka ve kol, kenarlarına ikinci bir renk zıh çekilmiş.

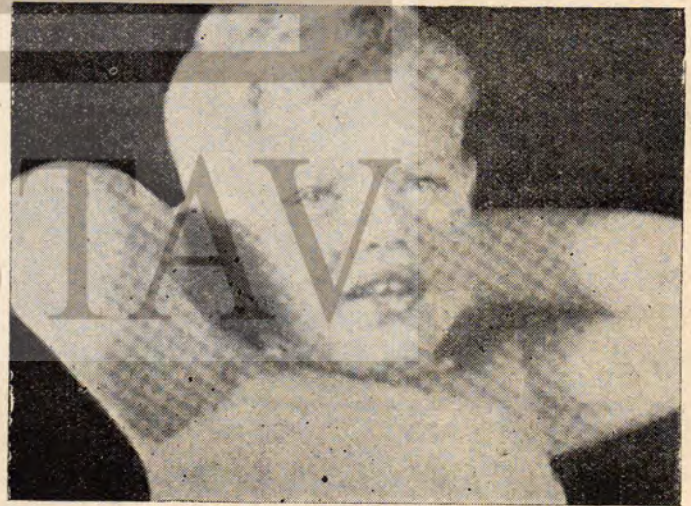

Korse Kalıbımız

ŞU gördüğünüz korseyi yapmak pek kolaydır. Hazır korselerin rahatsızlığından, ismarlamalarının da pahalılığından şikâyet edenlerin bu kalıbı sevinçle karşılayacaklarından eminim. Evvela anlatayım ki resmimizde görülen ince balena yerleri ancak balenali korse yapmak isteyenlerce nazarı-dikkate alınarak işaret edilmiştir. Yani, terciha göre, bunlar hazf edilebilir. Maamafi arka ortasındaki dikişin düzgün durması için buraya iki tane ince balena geçirilse iyi olur. Ön ve arka için verilen kalıpların vücudunuza uyup uymadığını evvelce tecrübe etmeli ve icab eden tâdilât yapıldıktan sonra kumaş biçilmelidir. Dolgun vucutlar için kumaşı sertçe eindsinden intihab etmek muvafıktır. Dantela ve kordela gibi çamaşır levazımı satan dükkânlar ekseriyetle korse malzemesi de satarlar. Korse kumaşları enli olduğundan bir en bir korseye ferah ferah yeter. Binaen aleyh korse için lazım olan boy ve yirmi santim fazla almak kâfidir. Dikiş ve balenaların üstünü örtmek için kordela almaktansa parlak satinet alıp (20 santim yeter) boy boy keserek kullanmak daha pek ucuz olur. Lastikler için de bir metre lastik ve altı tane (tutacak) almak daha pratiktir. Yanlara dikilecek enli lastikten, bedene göre, 25 santimden fazla lazım olmaz. Korsenin bitmiş hali yuvarlak olacaktır. Yalnız evvela ön, yan ve arka parçalarını tamamen bitirdikten sonra bir yanın kapatılması işi çok kolaylaştırır. Önde, ortada, yukarı doğru yarılan kısma bir parça lastik yerleştirmek rahat oturup kalkmağa hizmet eder. Arkanın ortasındaki kısım temiz dikildikten sonra deliklerini açtırmak için her hangi kunduracıya müraaat etmek mümkündür. Korse kumaşından fazla alınmasını tavsiye ettiğimiz yirmi santim,

korsenin çabuk şeklini kayb etmemesini tēminen yukarı kısmının astarlanması içindir. Tabii lastik kısımları müstesna olmak üzere astarlanacak kısım teyellenip sık sık birkaç sıra makina çekmek suretiyle tespit edilir. Astarın kenarı bastırılmaz; aşağı tarafı makasla fisto gibi kırılır, yukarı da tek mil beli çevirecek olan iki kat satinet fitili içine, korsenin aslı ile beraber girerir. Karın ve miyde tarafları fazla etli olan vucutlar için korsenin ilik yerini ön parçanın ortasına getirmek daha muvafık olduğu gibi arzu edilirse ilikler iki yana da konabilir. Bu ilikler ancak yirmi, yirmi beş santim kadar açılacak korsenin sair kısmı bitişik kalarak torba gibi ayaktan giyilecektir. Kalıpların ikişer kat biçileceğini ve kumaşı kesmezden kalıbı az çok herkesin kendi vücuduna uydurması lüzumunu tasrihe biln em lüzum varmı?

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez misiniz ?

Hasan Kuveş Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs, damar, ademi-iktidar, sinir hastalıklarına karşı koyduğunu bütün DOKTORLAR tasdik edrler.

Hasan Ecza Deposu.

San'at Seyahatı

(16 ncı sahifeden devam)

da evine girilmiş olsaydı onun da aynı sevinçle karısına müjde verdiği görülürdü, çünkü mozayığı aynı günde Cenubi Amerika cumhuriyetlerinden birinin müzesi için onbin liraya satmıştı.

İhsan hanım çarşıdan Balıkpazarına kadar inmiş, âlâ barbunyadan iki okka almış, bundan başka büyücek çantasına yufka, peynir, tereyağı, taze yumurta gibi şeyler doldurmuş, birinci mevki' tramvayla Beyazıt a çıkmıştı. O gece bütün san'atkâr Hasan Sami bey ailesi bir sofraya etrafında toplanabilmişti. Münif Şevki, kumpanyasının en yeni yıldızıyla, Nîmet hanende kocası ve iki çocuğu ile yemek masasının iki uzun tarafına yerleşmişlerdi. İhsan hanım masanın etrafına kurulmuştu, karşısına Nezihe Ülker le küçük Seniha tesadüf ediyordu. Bunlar hizmet edebilmek için büfeye ve mutfağa en yakın yeri intihab etmişlerdi. Hele Nezihe hemen hiç oturmayor, elinde ya isgarada pişmiş bir balık, veya bir salata, yemiş tabağı, yemek odasına girip çıkıyordu.

Kazanılan 3000 liranın sevincine nefis bir sofranın bütün neş'eleri ilave olununca herkese nikbin bir konuşkanlık gelmişti. İhsan Hanım sevgili kızına:

— Ülker, diyordu, bu senin taliin.

— Aman anne, siz de; tali' de ne oluyormuş?

— Siz istediğiniz kadar inanmayın, ben inanıyorum: tali' denilen bir şey vardır. O isterse insanları sevindirir, bahtiyar eder, isterse onları inim inim inletir, sürüm sürüm süründürür.

Nîmet in hanende kocası da İhsan hanımın tarafını iltizam etti:

— Hakkı-âlininiz var, İhsan Hanımefendi, diyordu; merhum peder de talie değil ama kadere inanırdı.

Münif, almış olduğu Darüşşafağa terbiyesi şimdi şuur altının üst tabakalarına aks etmekle kader lakırdısına karışmadan duramadı:

— Kader başka şey, enişte bey, demişti. Kader ezelden, herkes için tâyin olunmuş bir şeydir; böyle keyfi isterse insanların hayatını berbad etsin veya göklere çıkarsın; böyle insan işine karışan bir tali ben kabul etmem.

— Eyi ama, azizim, sizin ezelden dediğiniz kaderin

de mânası bundan başka bir şey değildir ki. Hay Veli Hoca, hay Hoca Veli. İkisi de Karakuşi hükümlerle dünyayı idare etmek iddiasındalar ya...

Bir iskemlenin üstüne çıkan Nezihe Ülker bir hatip tavrı ile felsefi-dini muhavereyi keserek:

— Hanımlar, Efendiler, bize bu akşamki neş'eyi veren ne tali'dir, ne kader, dedi; antikacı ihtiyar Mişon dur.

Hepsi gülüştiler. Münif tasdik etti: Ülker in hakkı var, dedi. İhsan hanım da daha ziyade ısrar etmedi. Yalnız bir hoca evladı olan hanende damadım münakaşa kuvveti kırılmamıştı. Fakat o da: "Öyle değil ama, küçük hanımın san'at seyahati hulyasını bozmamak için haydi öyle olsun, deyelim" sözlerinden başka itirazda bulunmadı.

Ülker nutkuna devam etti:

— Evet, antikacı Mişon dur, onun arkasında anem, daha onun arkasında mozayığı İstanbul a getiren köylü duruyor. İşte ben san'at seyahatimin tahakkukunu onlara borçluyum ve onun için minnettarlığımı kübik heykellerini yapmakla göstereceğim. Evet, Ülkerizmin ilk eseri bu olacak...

Herkes "Yaşasın Ülkerizm! Yaşasın taliin kübik heykeli!" nidalarıyla alkışladılar, ve tam bu alkış tufanı arasında, sessiz habersiz, içeriye bir delikanlı girdi. Bu, ressam Hasan Sami Bey ailesinin çok sevdiği bir gençti; onu "Hurra!" larla ayakta karşıladılar. İhsan hanım kendi yanına bir iskemle getirterek delikanlıyı oturturken: "Necip bey oğlumuz, Ülker in san'at seyahatini tes'it ediyoruz, dedi, siz de buyurunuz, aile tamam olsun". Ülker gence teşekkürle bile vakit brakmadan, sandalyenin üstünden, söze devam etti:

— Ülkerizmin bu ilk kübik heykeli... Sırf düşünce ve kurnazlık, sırf ihtiyat ve tedbir, sırf kanaat ve tevekkül. İşte müstakbel heykelimin üç "eleman" ı... Birine bir ihtiyar yahudi kafası, ikinciye orta yaşlı bir kadın başı, üçüncüye güneşte yanmış bir köylü vücudu vereceğim. Bu üç "eleman" öyle birleşecek ki üç yüzlü tek bir heykel, hem kör bir heykel olacak. Adına da...

Münif ikmal etti:

— *Kör Tali'* denecek.

Yine bir alkış tufanı.

Ülker artık sandalyesinden inmiş, yeni gelen gencin yanına gitmişti.

(Bitmedi)

Balık Yağı

Norveçyanın halis Morina balık yağının baş mahsulünü yalnız HASAN ECZA DEPOSU nda bulursunuz. Bu balık yağı gayet nefis ve taze olup suhuletle içilir. Ve miydeye dokunmaz. Hazmı kolay olup kuvvet ve iktidara muhtaç olanlara, romatizmaya, zâliyeti-umumiyyeye, vereme ve kansızlığa, sıracaya ve kemik hastalıklarına karşı hem ilaç hem gıdadır. Deposu: HASAN ECZA DEPOSU. Kilosu 100, yarım kilosu 60 kuruştur.

İsmet Paşa'nın Büyük Nutkundan

(6 ıncı sahifeden devam)

amil, evveleminde menfaatleridir ve bütün memleketin zararınadır: Yarın bizzat kendilerinin de menfaatleri muhtel olacaktır. Para düşerse, memleket fakir kalırsa kaçakçı malını dahi satacak piyasaya bulamaz.

HANIMEFENDİLER, Beyefendiler; görüyorsunuz ki, bugün bütün dünyada varlık mücadelesi halinde tezahur eden iktisadî mücadelede vatandaş olarak başlıca karşımızda bulunan mâni kaçakçılardır. Kaçakçıların bir memlekete yapacağı fenalığı hiç kimse yapamaz. Hariçten hiç bir düşman bugünkü şerait içinde memleket dahilinde kaçakçılığı organize eden, terviç eden, tatbik eden adam kadar memlekete fenalık yapamaz. Dahası var; kaçakçı memlekete hariçten istilayı kolaylaştıran vasıtaadır. Hudutların karşısında bütün teşkilâtile kaçak mallar, kanunlara ve müsella kuvvetlere rağmen memleket dahiline sokmağa çalışan adamlar hariçteki-lerle beraber memleketi yıkmak isteyenlerdir. Aklınızın erdiği her yerde, sokakta, evde, mektepte ve her köşede kaçakçılar, memleketin dahilinde mevcudiyetini kıran ve hariçte istila tesallutuna bilerek bilmiyerek vasıta olan aldatici adamlardır. Bağıracaksınız, anlatacağınız, söyleyeceksiniz, bulabildiğiniz yerde yakasından tutup devlet kuvvetine teslim edeceksiniz. Yahut yaşamak hakkından vazgeçeceksiniz. Çünkü hepimiz aklımızın erebileceği kadar bir surette tehlikeleri söylemeğe mecburuz.

İkinci olarak ta bu mücadelede karşımıza çıkacak olanlar muhtekirlerdir. Muhtekir, bu devreden bilhassa şu suretle istifade eder: gümrük koyarak birçok mevad pahalılaştırmışız. Niçin? hazineye varidat gelsin diye değil, dahilde yetişmesini arzu ettiğimiz o maddeyi hariçten gelmesin ve rekabetin têsirile dahilde tedarik edilmez olmasın diye, dahilde yetişsin diye. Meselâ bir kumaşın dahilde 50 kuruşa çıkması için eğer hariçten çok getirilen o mala 35 kuruş gümrük koyarsak hariçten gelen, bu suretle 70 kuruşa mal olacaksa bizde imal edilen 75 kuruşa kadar çıkacaktır. Muhtekirin bu suretle en ufak bir tedbirden o gün için istifade etmeğe çalışacağı tabiidir.

Heyeti-celilenizin ve hepimizin mulûmudur ki, bu gibi tedbirlerin bu gibi sui-istimallerine yalnız nasihatlerle deva bulmak mümkün değildir. Esasen buna karşı birçok tedbirler vardır. Dahilde bir takım istihsalâtın teşvik olunacağı zamanlarda zaruri olan birçok maddeleri kullanmak zaruretindeyiz. Bunların hepsi doğru. Fakat, cemiyetin şuuru böyle bir takım adamların ve hareketlerinin memlekete fenalık olduğunu bilmeleri onların cesaretlerini çok azaltır.

HANIMEFENDİLER, Beyefendiler; arzettiğim mülâhazat, hükûmetin takip ettiği istikametleri, zihniyetleri de ifade etmektedir. Demek ki, biz millî iktisadî millî parayı ve millî iktisadın muvazenesini muhafaza etmek için umumî itimadı muhafaza etmeyi birinci derecede buluyoruz. Umumî itimadın sağlam olduğunu gösteren esbap çoktur. Birincisi mazide geçirilen tecrübelerdir. Ondan sonra gerek millî paranın kıymetini ve gerek millî iktisadın muvazenesini muhafaza etmek için, B. M. Meclisinin her tedbiri almağa katıyyen karar vermiş olmasının herkesçe malûm bulunması, daha sonra bilhassa bütün memleketin nazarı - dikkatini celbetmek istediğimiz nokta, iktisadî muvazenede memleketin istihsalini ve kendi ihtiyaçlarından temin edebileceklerini tedarik etmek hususunda gayretini teşvik etmektir. Millî iktisat ve tasarruf cemiyetinin mesaisini ve bu yolda elde ettiği semereleri her vesile ile artırmağa ve teşvik etmeğe çalışmak bizim için bir vecibedir. Böyle umumî bir varlık mücadelesinde, varlık faaliyetinde vatandaşlardan yanlış yola sapmış olan, başta kaçakçılar ve ondan sonra muhtekirlerle, millî bir iş gibi, hepimiz mücadele etmeliyiz. Hükûmet bu tehlikeleri ve millî şunun ve umumî vicdanın mahkûm ettiği bu hareketleri şiddetle takip için her tedbiri alacaktır. Fakat, bu millî tedbiri almak cemiyetin vicdanında o tedbirin lüzumu hakkında kat'i bir kanaat mevcut olmakla mümkündür. Bu kanaati yaratmak için hepimiz bütün memlekette telkinat yapacağız.

ONDAN sonra bu devrede bilhassa teşkilât ile iştiagal edeceğiz. Hükûmet ve vatandaşlar millî iktisadî teşkilâtlandırmak için mütemadiyen teşebbüs almağa başlayacağız. Gerek istihsal ve gerek istihlâk için millî iktisadî teşkilâtlandırmak yolunda göstereceğimiz muvaffakiyetle müşkülâtı yenmeğe çalışacağız.

İki senelik tecrübelerden sonra bugün müspet huzur, emniyet ve istikbali temin hisleriyle ve bütün memleketin alâkası ile böyle büyük merasim yaşıyoruz. Gelecek sene bugün daha ferah olacağız. Daha geniş olacağız. Dünyanın bugünkü şeraiti içinde bütün müşkülere galebe çalmış bir millet olarak biz yalnız kalacağız. Bizim istikbalimiz başkalarinkinden daha emin olacaktır. (Şiddetli alkışlar).

Biz ilerleyen bir milletiz, inkişaf eden bir milletiz. Vesaiti-inkişafı dolup taşmış artık yapacak işi kalmamış olan bir millet değiliz. Mütemadiyen yeni vesait yaratacak ve mütemadiyen ilerliyecek olan bir milletiz.

Yolumuzda her manii bertaraf edecek ve behemehal ilerliyeceğiz. (Şiddetli alkışlar).

Mektepte Kooperatifçilik

(52 nci sahifeden devam)

2) *Orta tedarikat mektepleri.* Adı orta mektepler, ticaret mektepleri, zanaat ve ziraat mektepleri gibi meslek mektepleri, ilk muallim mektepleri, bu arada geliyor. Adı orta mektepler, ticaret mektepleri ve ilk muallim mekteplerinde istihlâk (bitirim) kooperatifi, zanaat ve ziraat mekteplerinde müstahsilleri alâkalandıran (*kazanma kooperatifleri*) kurmalıdır. Mesela, zanaat mekteplerinde yetişecek olan çocuklar, yarın hayatta ekseriya birer küçük iş erbabı olacaklardır. İstihsalde ve işlemede muhtaç olunan ham maddelerin tek elden satılması yâni sürülmesi, mustahsil (yetirici) lehinde ne gibi faydeler temin ediyor, filen öğretilir. Bu mekteplerde dâvanın nazari tarafı da öğretilecektir.

3) Yüksek tedarikat mekteplerinde ve tabiatıyla bunların icab edenlerinde dâva, nazari mahiyette ve bir cemiyet meselesi olarak her yönünden mutalea edilir.

Maarif vekâletince tertip buyurulan tâlimatname hakkındaki mutaleama gelince: bu tâlimatnamede, serd ettiğim prensiplere uymayan noktalar vardır. Bu meselelerde şöyle hareket etmek icab edecektir:

tahsilin nevi' ve derecelerine göre ayrı ayrı (türeler) tertib edilecektir. Mektep kooperatiflerinde, ilerde cemiyette tatbikini bulacak şekilde bâzı karakteristik vasıflar bulunacaktır. Mesela, kooperatif bir hayır cemiyeti değildir. Kooperatörler, bütün yardımı kendi kendilerinden beklerler. Dışardan bağışlama ve saire gibi hayır işleri beklemezler. Türede bağışlamalar kabul edilse bile bu doğrudan doğruya şahıslara mahsus olmayan ve şahıslar arasında hiç bir zaman bölünüp üleştirilemeyecek ve daima kolektif sermaye mahiyetinde kalacak olan ihtiyat akçasına girecektir. Keza kâr dağıtımında da sermaye hisselerine kat'iyen kâr verilmeyecektir. Dağıtımlar, daima kooperatörlerin kooperatifle yaptıkları muameleler üzerinden verilecektir.

Böyle olunca benim fikrimce umumi bir program çevresinde değişik mektepler için değişik türeler yapılacak ve daima kooperatif prensiplerine göre hareket edilecektir. Bu işlerin bilgi ve salahiyet çerçevesi içinde halli düşünülüyorsa, ben, maalmemnu-niye her suretle yardıma hazırım. Bu hususta üstüme alabileceğim hizmetleri Maarif Vekâletinin emrine hazır tutuyorum, efendim. Derin hürmetlerimin kabulü ricasiyle.

Dr. Cevdet Nasuhi

YENİ BİR ESER

TÜRK KADINI

MUHARRİRİ:

Nezihe Muhittin

*Türk kadınının her türlü
ileri hareketlerini hikâ-
ye ve tasvir eder.*

*Okuyucularımıza tavsiye
ederiz.*

Bir Gün Annemle Babam Konuştular.

(32 nci snhifeden devam)

edildi, ve düğün günü annem evinde ağladı. Düğün mü-nasebetiyle babamın evine gelmek için büyük annemin bizzat gelerek kendisini dâvet etmesinde ısrar etmiş, ablamın çağırmasını kâfi bulmamış, annemin evine gelme-ğe de büyük annem razı olmamıştı. Ve annem kendi evinde ağlarken, ablam babamın evinde tel duvak taktı. Sonra, ancak yirmi gün sonra, bu genç gelin ateşler içinde çayır çayır yanarak bir akşam yatağa düştü, sa-bahleyin de yüzü gözü kıpkızıl uyandı. O gün doktorlar (Kızıl) dediler, beni de hemen annemin Beyazıt daki evine yollattılar. Halbuki artık beyhude imiş. Ertesi günün akşamı ben de tıpkı onun gibi ateşlerle yanıp tu-tuşarak yatağa düştüm, ve benim hastalığıma da aynı isim verildi.

Bu ağır, uzun ve korkunç bir hastalıktı. Annem her sabah arabaya biniyor, düğününde bulunmadığı kızının hizmeti için Beyazıt dan babamın şimdi ta Şişli nin so-nunda, süvari karakolunun karşısındaki evine gidiyordu. İkinci namazı vakti tekrar Beyazıt a dönerek geceyi geç vakte kadar baş ucumda geçiriyor, ve gündüzleri ve geceleri bana bakan ihtiyar dadım ancak o zaman uyuyordu. Ben de gündün güne fenalaşıyordum. Bilmem nasıl olmuş, hastalık boynumun sol tarafında bir şiş yap-mıştı. Bu şiş daha büyüyecek ve büyüklüğü âzami haddi aldığı zaman kolayca yarılacakmış. Geceleri ateşim he-men hiç kırktan aşağı inmeyordu. Ne soğuk sular, ne buzlu şerbetler tahayyül ediyordum! Babamla yazları sık-sık yaptığımız bir gezintiyi de hep hatırlıyor, tekerrürü imkânsız bir muazzam saadet olarak bunu düşünüyordum. Galata dan motöre binerek Yeniköy veya Kireç-bürnu na gelir, oradan Tarapya ya kadar yürür, sonra Tokatliyanda çay içip pasta yerdik. Bir saat kadar orada kalır, akşamın esmerliği içinde motörle yine şehre dö-nerdik. Babam yolda birkaç kere: "— Cahit, üşüme-yor-sun ya?" diye sorardı. Ateşlerle yanarken: (— Acaba ölecekmiyim, bu gezintiyi bir daha yapmayacakmıyım?) diye düşünüyordum. Bir müddet sonra, bir gün annem Şişli den her zamandan erken döndü ve artık bir daha oraya gitmedi. Bilmeyorum neden dolayı, büyük annem-le kavga etmiş olduğunu ağlayarak söyledi. Onun için artık kızına gitmiyor ve bundan dolayı pek mahzun gö-rünüyordu. Gözleri daima kıpkırmızı idi. Meğer ablam ölmüşmüş de, ben bu halimde acıya dayanmam deye-rek gizlemişler.

Hasta düştüğünün yirmi yedinci gününde ablamın ölmüş olduğunu çok sonra öğrendim. Beni de tam kır-

kıncı günü ameliyat ettiler. Şiş kâfi derecede büyümüştü. Hattâ o kadar büyümüştü ki, artık nefes alamaz olmuş-tum. Nihayet ameliyat günü geldi. Ve ameliyatın yapıldığı ikinci vaktine kadar, o gün evin içinde cehennemi kir telaşın hüküm sürdüğünü, yarı baygın yattığım yata-ğın içinde hiss ediyordum. Korkmağa bile mecalim yoktu. Ameliyat yapılırken, yavaş yavaş kendimden geçtim. Sade boynumdan ağır ağır, âdeta sesler çıkararak ve beynimde bu sesler uğultular yaparak bir şeyin aktığını duyuyordum. Sonra uyku. Kaç saat bilmeyorum, uzun, fasılasız, rûyasız, ölüm kadar siyah ve mutlak bir uyku.

Ve bilmem kaç saat sonra, ertesi günümü, daha er-tesi günümü, gözlerimi açtığım zaman babamı ayak ucum-da oturmuş gördüm. Başında bir örtü, annem de kar-yolanın öbür tarafında ayakta duruyordu. Yavaş ve dal-gın konuşuyorlardı. Hiç bir şey söylemeden yüzlerine baktım ve göz kapaklarımın kalktığını görüp onlar bana yaklaşırlarken, gûya tekrar kendimden geçmiş gibi göz-lerimi yeniden kapadım. Annemle babam konuşuyorlar-dı, ve benim onların seslerini dinlemeğe, onların birbir-leriyle konuşurlarken seslerini dinlemeğe ihtiyacım vardı. Bu bilmediğim, hiç bilmediğim bir şeydi. Belki saadetti de eleme benzeyor, o kadar ağlamak arzusu veriyordu. Birbirlerine :

— Yine daldı, dediler.

Ve tekrar, yavaş, pek yavaş bir sesle konuşmağa başladılar. Bu bir fısıltı idi, ne söylediklerini hiç anla-mayordum. Lakin bu fısıltıda sanki uyuşturan ve teknil ıztıraplarını gideren bir kudret vardı. Bir fısıltı ki, da-marlarıma girerek teknil vücudumu yeni ve temiz bir kan gibi dolaşıyordu. Göz kapaklarım hakikaten tekrar ağırlaştı, annemle babam ayak ucumda konuştukları için sakin, korkusuz, artık ölümün gelmeyeceğinden emin ve mazinin bütün acılarını ve hasretlerini unutmuş, ken-dimden geçtim.

BU eski, pek eski bir hikâye. Ondan sonra annemle babamı bir daha hiç beraber görmedim. Şimdi ikisi de ihtiyar oldular, ve ölmüş kızlarının mezarına bir kerecik olsun beraber dua etmeğe gidemediler.

Birisini onbir ve ötekini yedi seneden beri hemen de görmediğim annemle babam, ayrı evlerde yaşayan hazin ve hasta birer ihtiyar oldular. Hangisi ilk önce ölürsa bunu öteki gazetede, gazete okuyorsa ve gazete bunu yazacaksa, okuyacak. Ben de kendimi onlardan çok kere daha ihtiyar ve daha hazin hiss ediyorum. O ka-dar ki, şakaklarıma beyaz hâlâ nedense gelmemiş olduğu halde, bunları aynada âdeta bembeyaz gördüğüm za-manlar oluyor.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklarıyla zayıflığa karşı en kuvvetli ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır. Salatada, mayonezde, yemeklerde, hattâ tatlılarda pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yemeklerde yalnız Hasan zeytin yağını istimal eylemelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazan-dığı resmen musaddaktır.

William Wordsworth

(29 uncu sahifeden devam)

candan mahrum görünürler ki, bunların bir şairden nasıl doğabildiklerine hayret ederiz. Bundan başka Wordsworth mizah hissinden de mahrum bir şairdir. Bütün bu kusurlarına rağmen İngiliz edebiyatının belki en büyük tabiat şairidir. Küçük tabiat şiirlerini dikkatle okursak şu dört nokta belirir:

A) Wordsworth, etrafındaki en küçük değişikliğe karşı bir barometre kadar hassastır. (Başlangıç) ında kendisini, rüzgârın her temasına ahenkle cevap veren bir gergin ve hassas tele benzetir. Benzetiş yanlış ve iddiacı değildir. Çünkü hiç bir ışık, ses, çiçek, dağ, bayır, şellale ve kuş tasviri yoktur ki, şiirlerinde aks etmesin.

B) Başka hiç bir tabiat şairi, tabiatı onun kadar hakikate sadık kalarak kayd etmemiş, canlandırmamıştır. Mesela Burns (Börns) tabiatı tasvir ederken öz hislerinden mürekkep bir tabiat âlemi yaratmıştır. Halbuki Wordsworth, nehri, ağacı, rüzgârı oldukları gibi göstermiş ve onların dilini terennüm etmiştir.

C) Hiç bir şair onun kadar bu geçici dünyada böyle mebzul güzellik görememiştir. Onda yalnız görüş kuvveti değil, bir de eşyanın ta derinliklerine kadar süzülebilen, yüzünden belli olmayan tatlılıkları bulup çıkaran, dolayısıyla hakikate yakın ve açık yazdıran bir "nufuzu-nazar" hassası vardı. Fikrince bu dünyada hiç bir şeye çirkin denemez. Bilakis her hangi tabii bir şeyde görmediğimiz bir *güzellik* saklıdır.

D) Her kesçe teslim edilen en mühim nokta *Tabiat* ın hayatiyetidir. Bu hayatiyetten maksat, sadece, kabuk değiştirmek ve neşvünema bulmak değildir. Bizat tabiatın ŞAHSIYETİ dir. İşte Wordsworth Tabiat-taki bu şahsiyeti tanıyordu. Şiirlerinde de bunu terennüm etmişti. Şair çocukluğunda tabii eşyayı, mesela, nehri, tepeleri, çiçekleri hattâ rüzgârı kendisine arkadaş gibi telakkî etmişti. Büyüyüp fikirleri genişleyince şu kanaate varmıştı: "Tabiat yaşayan Allah ın tecellisinden başka bir şey değildir..."

Cowper (Koper) Keats (Kits) Burns, Tennyson tabiatın muhtelif zamanlardaki eşkâlini terennüm ediyorlardı. Wordsworth e gelince bize, tabiatın "öz" ünü açıyor, dağlarda, kırlarda dolaşan bir adamla arkadaşlık eden, yaşayan muşahhas bir ruh, bir mevcudiyetin varlığını haber veriyordu. Ne Leibnitz in felsefesinde, ne de Hintlilerin tabiat mitolojisinde, şairin bizde uyardığı bu intiba'ları bulabiliriz.

Wordsworth insanın tabiatıtan ayrı olmadığına ina-

nyor, ve binaenaleyh "Hayatının hayatıdır" deye nazariye kurarak, bunu da dört esasa bağlayordu:

1— İnsan çocukluğunda tabii tésirlere, nufuzlara karşı hassastır. Aynı zamanda dünyanın güzellik ve saadetinin bir nişanesidir,.. diyordu. 1807 de neşr ettiği "İlk çocukluk devresinde layemutluk hakkındaki düşüncelerim" isimli şirinde çocuğun, tabiat yaratıcısının bir eseri olduğunu söyleyor; ve:

"Doğuşumuz uyku ve unutulmaktan başka bir şey değildir. Bizimle beraber büyüyen omürümüzün yıldızı ruh, evvelce başka bir yerde konaklamıştı. Uzaklardan geliyor. Biz de Allah dan üzerlerimizde zafer bulutları sarılı, geliyoruz.." diyordu. Wordsworth ün fikrince cemiyet ve şehirlerin gayritabii kalabalık hayatı, insaniyeti zayıflatıyor, tahrib ediyordu. Dolayısıyla beşeriyeti bu sefaletten kurtarmak yükseltmek için tabiata dönmek ve sade yaşamak lazımdı.

2— Çocukluğun his ve zevkleri, insanın bu dünyadaki saadetinin hakikî bir miyarıdır. Sun'î zevklerden çabuk yoruluruz. İnsanın iş zamanında kolaylıkla ihmal ettiği tabii zevklerse daima neşe saçıcıdır. *Alaimi-sema, İş kasidesi* nde bütün bu doktrin mütadfaasını buluruz.

3— Edebiyat için en eyi mevzu', insaniyet hakikati, yâni, göz yaşlariyle tebessümleri seven, paylaşan ve onlar için çalışan gündelik hayatın hakikatidir. Wordsworth *Bir dağ kızına, Münzevi hasatçı, Gezinti* isimli şiirlerinde prens ve kahramanların neşe ve kederlerini değil, halkın, ammenin safa ve cefasını terennüm eder, ve bütün mevzu'larında saadetin çalışma ve sabırla kazanılan, kazanılması lazım gelen; dolayısıyla, tesadüfî, ârızı bir vasf olmadığını söyler.

4— Wordsworth bu felsefesine bir de kendi imanı neticesi tasavvufî bir çeşni katarak "Her tabii eşyada Allah ın tecellisi vardır" der ve şöyle tefsir eder: Tabiat ruhla meşbu'dur. İnsan da ilahi ruhun bir tecellisidir. Binaenaleyh insan, ta derinliklerine nufuz etmeyinceye kadar, bir çiçeğin ve yahut bir güneşin yarattığı güzelliği kavrayamaz.." Emerson un "Ondokuzuncu asrın burcu" deye vasflandırdığı bu harikulade (Layemuta dair Düşüncelerim) de, tasavvufî kanaatlerden mâda hayatın ebedi ve ezeli olduğunu ilan eden kablelvucuda (preexistence) dair çok güzel parçalar vardır.

Hulâsa, en güzel şiirleri 1798 senesinde (Garâmi dastanlar) ismi altında, ve bir kitabı da ölümünden sekiz sene sonra (1888) çıkan Wordsworth bütün ruhunu, mevcudiyetini şire vakf etmiş, İngiliz edebiyatına *Tabiat sevgisini* getiren tabiat aşığı ve Tennyson un dediği gibi "*Adi hiç bir şey telaffuz etmeyen*" büyük romantik şairiydi.

Kayb Olan Bahar

(46 ncı sahifeden devam)

fette kiliseye giden mazlum çehreli kızdaki hemen hiç farkıydı.

Ancak gözleri değişmiş, daha esrarengiz olmuştu. Yüzünde belirmeye başlayan ince hatlara elini sürdü ve düşündü :

— Ah, Sverre, o nezih ve parlak aşkımdan yegâne yadigarı bunlarmı?

Tekrar gözleri acı yaşlar ile dolu.

Karianna güldü ve sevincinden el çırpıtı :

— Şimdi bizden oldunuz. Gûya hiç içimizden çıkıp gitmemişsiniz gibi! O süslü ipekli esvabınızdan âdetâ korkuyordum.

Charlotta da güldü.

— Fakat şimdi ben bu kıyafete göre yaşamaya mecburum. Haydi, Karianna, koş, annene sor: bana ödünç yün verebilir mi? Bakalım eski mârifetlerimi unutmuş muyum?

Bütün sabah yünlerle uğraştı, taradı, büktü, uzun ipek gibi iplikler çıkardı. Gülerek karar verdi: o yünlerden, Oslo da braktığı arkadaşlara hediyeler yapmalı: Anita için ski eldivenleri, Sigurd için bir sveter örmeli. Yün artarsa belki Karl Andersen için de bir çift kalın kışlık çorap örecekti, halbuki o bütün sene ipek çorap giyerdi.

O sırada Karianna, mazlum gözleri parlamış, sesi de biraz sertleşmiş olduğu halde haykırdı :

— Bakın! Ne yaptınız!

Charlotta, bir kerre kızın kederli yüzüne, bir de elindeki solgun çiçeklere baktı ve pek mahcup oldu :

— Pek yazık oldu, dedi. Suya koymayı unutmuşum.

Fakat Karianna'nın hiddeti öyle çabuk geçmezdi :

— Peer bunları size toplamak için yağmurda çıktı. Ta dağ başında kendisinden başka kimsenin bilmediği bir yere çıktı.. daha bunların her yerde açığı mevsimde değiliz... Siz hiç ehemmiyet vermediniz...

Hep söylenerek çiçekleri küçük bir mavi kâseye koydu. Charlotta yine yün bükmeyle meşgul olduğundan genç kızın çiçekleri iptida dudaklarına götürdüğünü ve gözleri yaşardığını görmedi.

Öğleden sonra misafirleri geldi. Eldrid yalnız geldi. Emma da çocuklarından birkaç tanesini getirdi. Charlotta deruni bir eza ile düşündü ki bu iki kadın kendisinden ancak bir iki yaş büyük idiler. Hep birlikte mektebe giderlerdi. Şimdi Eldrid yüzü solmuş, siyah saçları ağarmaya başlamış, lağır vucutlu, biraz sert tavırlı bir kadındı. Çocukluğunda hepsinden güzel olan Emma şişman, kırmızı yanaklı, kaba tavırlı, kıyafeti itinasız idi. O mukassı havada, çocukları dizine tırmanırken hiç ses çıkarmaması Charlotta'yı sinirlendiriyordu.

Kendilerini ilk görünce sevinmişti. Fakat sonra, aralarında bir uçurum hissetti. Söz bulmaya pek gayret etti. Eldrid'in yeni çiçeklerinden tam yarım saat bahsettiği halde söyleyecek başka şey yoktu. Ancak Karianna'nın kahve tepsisiyle içeri girmesi vaz'iyeti kurtardı.

Gittikleri zaman âdetâ içi hafifledi.

O esnada Peer içeri girdi. Onu sevinçle kabul etti. Ocak başında otururlarken Oslo ve Paris'e dair birçok fıkralar daha hikâyeye etti. Amerikadaki turnesinde İbsen'in piyeslerinin nasıl alkışlandığını anlattı.

Peer'in gözleri parlıyordu. Karianna onu gözetlerken, sabahleyin, kendisinden başka birisi için çiçek topladığı zamandaki gizli acıyı hissetti.

Yağmur bir hafta devam ederek dağlar karanlık bir örtü altında gizlendi. Sonra, başladığı gibi birden bire dindi. Bir sabah Charlotta kiraz çiçeklerinin kokusu ve tarla kuşlarının ötüşmeleriyle uyandı.

O sabah kahvaltıda tepsisinde çuha çiçekleriyle bir tek dal inci çiçekleri vardı. Charlotta pek neş'eli iken Karianna başı bir tarafa çevrilmiş ve gözleri kızarmış olduğu halde işini görüyordu.

Charlotta acıyarak düşündü: -- Zavalıcık! Galiba Peer bana çiçek topladığı için kiskanıyor.

Fakat kendisi gülümsediği halde çiçeklerin verdiği müfrit sevinçten dolayı biraz korktu. Birden bire, o çocuktan ve Karianna'nın mahzun gözlerinden kaçmak arzusunu duydu. Bir türlü o arzudan kurtulamıyordu. Nihayet mutfağa indi. Karianna bakırları uşuyordu. Charlotta :

— Ben dağa çıkacağım, dedi. Bana biraz yeyecek hazırlarmısın? Belki akşama kadar eve gelmem.

Tekrar açık havada bulunmaktan pek hazzetti. Şimal baharlarının bu kadar güzel olduğunu unutmuştu. Ayağının altında sakın ve parlak sahil uzanıyor, etrafında nebatat bütün lefâfetiyle neşvü-nemada, elma ağaçlarında kızıl koncalar şişmiş, armut ağaçları gelin gibi beyaz ve narin idi. Dağlardan keçilerin çanları hafifçe işitiliyordu. Charlotta onlara doğru menekşeler, yabani sümbüller ve çuha çiçekleri arasından tırmandı.

İsmi çağrıldığını işitince durdu. Peer'i aşağıda gördü. Kendisine doğru koştuğunu görünce yine o müfrit sevinci duydu. Çocuk kendisine yetişince kalbinin heyecanından, onu alelade selamlayacak sözleri bulamadı.

Peer dedi ki: — Sizi burada bulacağımı bildim... Burası benimdir.

Charlotta güldü: — Lakin dağlar umumun malıdır. Hattâ benim gibi yolcuların bile.

Peer haykırdı: — Hayır! Benimdir! Her bir taş, her bir otu, çiçeği, ağacı, kuşu benimdir. Ben onların hepsini çok sevdiğim için buraya sahip oldum.

Charlotta latife kabilinden: — Buradan koğuluyor muyuz? diye sordu. Çocuğun gözlerindeki ani parıltıyı görünce vücudu titredi.

Peer acele: — Hayır, hayır, dedi. Benim sahip olduğum yerlerde siz daima hükümran olursunuz.

Hafif bir nida ile önüne diz çökerek elini tuttu ve yanağına bastı.

Charlotta, kalbindeki korkunç heyecan ile birlikte vicdanında şu nasihatı duydu: — Böyle devam edemezsin. Bu çocukla böyle devam edemezsin.

(Bitmedi)

Parlak Zümrüt

(43 üncü sahifeden devam)

Zatı-Şahane bunu bilmiş olsa beni sevgilime brakmaz mı ?»

Çing San şüpheli :

« — Belki de bırakır, dedi Fakat itaatsizliğin onu kızdırabilir de ; sana da ona da gazab edebilir. »

Onlar böyle konuşurken Lin Pe karşılarında göründü. Bu Lin Pe pek ciddi bir Lin Pe idi. Parlak Zümrüt ün önünde eğildi ve :

«İşittim ve gördüm, dedi ; Evet, Zatı-Şahane hatayı tâmir etmek istiyor. »

Parlak Zümrüt inleyerek atıldı :

« — Fakat ben onun İmparatoriçası olamam. Ben yalnız seni seviyorum, assalar kesseler başkasına varamam.

« — İyi düşününüz, Parlak Zümrüt ; Zatı Şahane size saraylar, saltanatlar verecek. Sayısız halayıklar, köleler hizmetinizde olacak. Bir sözünüz iki olmayacak.

« — Ben Zatı Şahaneden yalnız bir şey isterim... O da sizi bana ihsan etmektir. İkimiz bir kulübede sade pirinç yeyerek ömrümüzü geçirmeye razıyım.

« — Heyhat, benim elimden başka hiç bir şey gelmez. Hem dinleyiniz, Parlak Zümrüt : pederiniz de vefat etmiş değildir. Ben hikâyesini anlatır anlatmaz İmparator menfasına sailer çıkarttı, onu saraya getirtti, şimdi orada sizi bekliyor.

« — Demek ki çoktan beri Zatı-Şahanenin yapmak istediklerini biliyordunuz da vazgeçirmek için bir şey söylemeyordunuz.

« — Dahası var, Parlak Zümrüt, Ağabeyin Çing San da bir vilayete umumi Vali tâyin olunmuştur. »

İki kardeş bakiştılar ve hayretle gözlerini Lin Pe üzerine çevirdiler. Bu adamın iktidarı ve kalbi ne kadar da büyükmüş ! Bu kadar sevdiği Parlak Zümrüt ün ve onların saadeti için feda ediyordu ! Parlak Zümrüt son sözünü söyleyordu :

« — Beni dinle, Lin Pe ; ben yalnız seni seviyorum, cezam îdam da olsa, başkasına varamam.

« — Fakat ihtiyar babanı, ağabeyini düşünmüyormusun ? Onların hali ne olacak ? »

Çing San hemen atıldı :

« — Beni hiç düşünme, Parlak Zümrüt ; ben ömrümün sonuna kadar nefer kalmağa razıyım, tek sen üzülmeysin. Babamızın da aynı şeyi düşüneceğine kanaatim vardır ; o zaten yaşadığı kadar yaşamıştır, kızının felaketi bahasına ömrünün birkaç senesini rahat geçirmek teklifini kabul etmeyecektir. »

Parlak Zümrüt bir an düşündü, bütün kuvvetini yüreğinde topladı. Cenaze kadar beyaz bir çehre ile inledi :

« — Hayır hayır, bu olamaz. Ay, ben ne kadar hotğam imişim ! Babam bir daha menfasına dönemez ; Çing San orduda nefer kalamaz. İmparatorun iradesi yerine gelmelidir. Başka bir yol yoktur. »

Lin Pe nin yüzü saadet ışıkları ile aydınlandı :

« — Parlak Zümrüt, şu anda beni hakikaten sevdiğini anlıyorum ; kalbin de bütün kadınların kalbinden daha eyidir, ve beni... aff et, sevgilim, çünkü size bütün hakikati söylemeyordum : İmparatorun gönderdiği gelin tahtravanı Lin Pe nin de, beklediğiniz, gelin tahtravanıdır. »

HASAN KOLONYASI

Halis limon ve turunç çiçeklerinden müstahzar bir harikai-san'at olup 90 derecedir. Hastalara şifa ve hayat bahş eder. Sinir, baygınlık, helecane-kalb, nezle, baş ağrısı zamanlarında bir hayat arkadaşısıdır. İnce kadınlar, ihtiyar nineler için ebedi bir ihtiyaçtı. Tuvalet âleminde büyük şöhreti olup bir defa istimal etmekle anlaşılır. Memleketimizin büyük ricali, ecnebi mahafil Hasan Kolonyası istimal etmekte olup bu ruhnûnaz Kolonyanın sahibini tebrik ve takdir etmektedirler.

Hasan Kolonyasının namından istifade etmek isteyen bâzı kimseler aynı namıda başka bir Kolonya çıkarmışlardır. Dikkat ve ihtiyat ile hareket edilmesini, aldanılmamasını ve taklitlerinde sakınılmasını tavsiye ederiz, Hasan Ecza Deposu.

Grev

(55 inci sahifeden devam)

Çayımı getiren garsona bir gazete almasını söyledim; gazetede iri harflerle yazılmış bir yazı dikkatimi celb etti. "*Bir facia*" serlevhası altındaki bu yazıda şu satırları okudum:

[Üç gün evvel İzmir de Alsancak dan Karşıyaka ya giderken yolda bir çarpışma neticesinde batan körfez vapurundaki nüfus zayıfatının yekûnu iki yüz kişi olduğu anlaşılmıştır...] Bu yazının alt tarafını okuyamadan gazete elimden düştü, çünkü beni tren-den almağa gelecek olan dostum bu vapurla karşıyaka ya gidecekti, acaba bu dostum da boğulanlar içindedir diye düşünmeye başladım. Hastalığımı unutmuştum. Dostum ölmüş olsaydı çok acıyacaktım, eğer grev olmamış olsaydı muhakkak ben de bu vapurla Karşıyaka ya giderken boğulacaktım. Dostuma hemen «Sihhatınızı bildiriniz!» diye bir telgraf çektim. Arkadaşım ertesi günü bana şöyle bir cevap göndermişti. «Sayenizde yaşıyorum». Arkadaşımın hayatta olmasına çok sevindim, fakat telgraftan bir şey anlayamamıştım; *sayenizde yaşıyorum* demek ne demektir. Bir mektup yazarak vaziyeti bana mufassalan bildirmesini rica ettim.

Aldığım mektupta şöyle yazılıyordu.

— O gün geleceksiniz diye istasyona gitmiştim; tabii grevden falan haberim yoktu. İstasyonda hâkikatı öğrenince canım sıkıldı, vapura yetişmek için dönmüş, hızlı hızlı yürümeğe başlamıştım. Yolda bir arkadaşım beni kolumdan çekti: «Ne bu acelen? Seni görmek isteyordum, gel şu gazinolardan birine girelim de biraz kanuşalım.» dedi. Arkadaşıma:

— Müsaade buyur, vapura yetişeceğim, başka vakit görüşürüz, dedim. Arkadaşım ısrar etti ve beni brakmadı; bir gazinoya girlik, vapur da tabiatıyla hareket etti. Aradan beş dakika geçmişti ki denizin ortasında bir çarpışma oldu ve gözlerimizin önünde yüzlerce insan denize dökülüp boğuldu. Eğer ben sizi almak için istasyona gitmemiş olsaydım şüphesiz ki o arkadaşşıma tesadüf etmeyecek, gazinoda oturmayacak, ben de herkes gibi vapura binecektim, ve herkes gibi ben de ölecektim. Grev seni ve beni muhakkak bir ölümden kurtarmış oldu...»

Üç gün evvel greve la'netler ediyordum, fakat şimdi ölümden kurtulmuş olduğum için seviniyor, Allaha şükürler ediyordum.

Bir tesadüf beni ve arkadaşımı ölümden kurtarmıştı. Bu vak'a bana gösterdi ki: «Çok zaman hayatımız tesadüflerin bir oyuncağıdır.»

Yüzümüzün Şeklini Bahktan Aldık

(51 inci sahifeden devam)

karşı kalkan ve sınırların istinatgâhı mesabesinde idi. Bugün bile birçok balıklarda ve kertenkele gibi aşağı hayvanlarda çifte kafa tası vardır.

MR. MOK— Ya bizde?...

DR. GREGORY— Bizde (ve diğer memeli hayvanlarda, eski iç tavanın tepesi incelmış ve şimdi de beyni muhafaza eden üç zardan en üstteki bu ince deri ile örtülüdür. Beyin mahfazasının zemini yine iki katlıdır. Kulağın iç taraflarına doğru olan mahfazanın yanları da öyledir.

MR. MOK— Dişlerimizi nereden aldık?.. Bunları da mı bir balıktan tevarüs ettik?

DR. GREGORY— Ona ne şüphe!... Elbette. Size her seferinde tebessüm sağnaklarından birini lutf eden sevgiliniz daima köpek balığından kazandı bir mirasını arz eder.

MR. MOK— Yine baba dostu, köpek balığı meydana çıktı.

DR. GREGORY— Onsuz olamayız. Onun esas binamız olduğunu hatırlamalısınız. İşte bu köpek balığı cemiyetin, beşeriyetin tahammül edemeyeceği, canını boğazına getireceği kadar müthiş canı, hırslı ve yol kesici makulesinden birisiydi. Binlerce düşmanı vardı, tabii.— Kendisini korumak için baştan aşağı zırhlar giyinmişti. Vâni kulağından tırnağına kadar dişlerle mücehhezdi.

MR. MOK— Bütün vücudunda hakikî dişlermi vardı?...

DR. GREGORY— Bir çokları küçük olmakla beraber, oldukça hakikî idiler. Küçük, sivri uçlu, geniş tabakalardan mürekkepti onlar, ve isimlerine *deri dişçikleri* deniyordu. Köpek balığının ağzındaki deri de büyüyor, ve diş halini alıyordu.

MR. MOK— Şu halde, diş esas itibariyle, derinin bir mahsulüdür.

DR. GREGORY— Doğru. Dişler hakikatte büyümüş deri dişçikleriydi. Başlangıçta diş yerleri, boşlukları yoktu. Köpek balığında yine yoktur. Onun dişleri ağzının içindeki deriden fıskırıyor, büyüyor. Bu deri ağzın içinde çene kemiğinin kenarında toparlanıp kalmıştır. Köpek balığının âdeta sayısız dişleri vardır. Derisinin dişleri taşıyan kısmı daima onların büyümesine yardım eder. Önden bâzıları kırıldımı, yardımcı gibi diğerleri arkadan sürer. Köpek

balığı yaşadığı müddetçe dişleri hayatiyet kesb eder. İptidai köpek balıklarında dişler avını yakalayan ve öldürmeye yarayan aletten başka bir şey değildi.

MR. MOK— Bu öldürücü kargıların bizim dişlerimiz şeklinde meydana gelmesini doğrusu aklım pek kavrayamıyor. Bu nasıl oldu dersiniz?

DR. GREGORY— Sonraki (muahhar) balıkların, bilhassa hava teneffüs eden balıkların, çene kemiklerini kaplayan iç ve dış taraflarında kemikli tabakalar meydana getiren aksam vardı. Haddi-zatında kemiğin sertleşmiş deriden başka bir şey olmadığını tabiatıyla bilirsiniz. Bu kemikli tabakalara dişler takılı idi. Sonraları ise dişler kemiklerin içindeki boşluklara gömüldü.

(Bitmedi)

Sihhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos

Hasan Diş Mâcunudur !

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her hastalıklara mani' olur. DANTOS diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avrupada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. HASAN ECZA DEPOSU nda yirmi Kuruşa satılır. Her yerden Dantos Hasan diş mâcununu musirren isteyiniz.

Japonyada Latin Alfabeti

(17 nci sahifeden devam)

temini kabule kat'i bir mecburiyet hiss ediyorlar.

Japonlar ilmî ıstılahlar meselesinde evvela tercüme muracaat ettiler, fakat tercüme ederken Çin lisanından alınmış kelimeler kullanmışlardır. Bu hususta bize tamamiyle benzerler. Japonlar da bizim gibi hukuk, felsefe, edebiyat, sarfunahiv... gibi ilimleri ıstılahlarıyla beraber yabancı bir lisandan almışlardır (biz arapçadan, onlar çinceden). Avrupa medeniyeti ile temas ettiklerinde yeni ilimleri (kimya, fizik, jeoloji, anatomi, fizyoloji v.s.) garptan aldıkları halde edebiyat ve felsefelerini muhafaza etmişlerdir; yeni ilimlerinde ıstılahlarını çince asıllardan tercüme etmeye çalışmışlar ve muvaffak olmuşlardır (bizdeki İshak Hoca'nın ve diğerlerinin hareketi tamamiyle bu milliyetçiliğe tevafuk eder). Fakat ilmî ıstılahlar başka lisanelerden memlekete akın akın girmeye başlayınca tercüme usulü sökmemiş, aynen alınmaya başlanmıştır.

Tercüme usulünün büyük kusuru mânada husule gelen müphemlik ve karışıklıktır. Bu mahzuru, bizim gibi, şiddetle hiss eden Japonlar ilmî ve fennî ıstılahları beynelmilel unsurlardan (ve en ziyade ingilizceden) almak ıztırarını tasdik etmişlerdir.

Buraya gelen Mr. Hoshino bizimle mulâkat ettikten sonra daha ziyade Latin alfabesi tıraftarı olarak memleketine avdet etmiştir.

Kutu Kitabı

İlk mektepler için çok istifadeli bir eliş rehberidir.

Maarif Vekâleti Milli Tâlim ve Terbiye Heyetince büyük takdirlere mazhar olmuştur.

Fiatı 60 Kuruş

Toptan alanlara yüzde 40

tenzilat yapılır.

Müracaat yeri : Dilsizzade Hanı 1-2

ABONE ŞERAİTİ

(Posta ücreti dahil)

Türkiye için:

Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira

Ec. Memleketler için

Seneliği 4 dolar

MUHİR

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Adres: Dilsizzade Hanı, No. 1-2

Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhir Neşriyat Limited Şirketi tarafından
neşr olunur.Her nushada:
bir elbise kalıbı
ve metin harici
tablo
bulunur.

Fihrist

Muharriri Sahifesi

Muharriri Sahifesi

Memlekete Dair:

İsmet Paşa. Hz. nin nutukları	4
İsmet Paşa kız enstitüsü	Muhittin Doğan 20

Edebiyat, San'at, Lisan:

Bizim klasiklerimiz?	Ahmet Cevat 1
Japonyada Latin alfabesine doğru	17
Japon ıstapaları (1)	P. A. Lemoisne 22
William Wordsworth	İbrahim Hoyi 28

İlim ve Fen:

Sumerlilerin lisanı	Ahmet Cevat 10
Roger Bacon	Kâmran Şerif 18
Yüzümüzün şeklini halıktan aldık (2)	İ. Hoyi 50

Hikâye, seyahat ve Tiyatro:

Darülbedayi'de	Yaşar Nabi 12
San'at seyahati	Y. K. 14
Bir gün annemle babam konuştu.	Nahit Sırrı 30
Borca yemez Sıtkı Ef.	Vahdet Gültekin 34
Parlak Zümrüt (3)	Princess Der Ling 40
Kayıb olan bahar (3)	Seniha Sami 45
Grev	Hikmet Turhan 54

Tefrika:

Odise	Yaşar Nabi 62
-------	---------------

Şiirler ve Nesirler:

Kânunu Sani	Vahdet Gültekin 19
Korkulu köprü	Cahit Sıtkı 33
Göz yaşından mısralar	Muhsin Berkuk 33
Serenat	Mustafa Burhan 33

Gurbetten	Nizami 33
Köyümde kış sabahı	Tarık Rıza 33
Heyecan	Vahdet Gültekin 33

Düşünce ve Duygu Çiçekleri:

Güzelliğe dair	Emerson 7
----------------	-----------

Spor:

Gençler için hangi sporları tercih etmeliyiz (4)?	Müfide Muzaffer 58
---	--------------------

Sinema:

İstanbul sokaklarında	Muzaffer Reşit 66
-----------------------	-------------------

Kadın Sahifeleri:

Sihhat ve Güzellik	65
Moda	68
Korse kalbımız	70

Müteferrik:

Karnegi nin hayatı ve eseri	24
Hoş fıkralar.	26
Cinayetlerin keşfine fennin hizmetleri (2)	36
Terk edilmiş kocalar klübü	38
Musikî notaları yazan makina (2)	44
Yumurta heykelleri (2)	44
Sihhat-Muvaffakîyei-Saadet	J. Tomine 48
Mektepte kooperatifçilik	Cevdet Nasuhi 52
Çifte Şahsiyetler (5)	53
Amerikada milli nişancılık maçları (2)	56
Tayfasız gemi nasıl yürür? (2)	57
Camdan yapılmış bir buhar makinası (2)	57
Asri satranç muallimi	60

(1) L'Illustration (2) Popular Science (3) Good House Keeping (4) Parents Magazine (5) American Magazine.